

İlham Əliyevin yaratdığı gerçəkliklər

səh. 2 ⇨

"Teknofest Azərbaycan" festivalı AMEA üçün böyük innovativ imkanlar açır

səh. 3 ⇨

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə bu ilin birinci rübünün yekunlarına həsr olunan müşavirə keçirilib

Aprelin 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə bu ilin birinci rübünün yekunlarına həsr olunan müşavirə keçirilib.

Dövlətimizin başçısı müşavirədə giriş nitqi söyləyib.

Prezident İlham Əliyev bildirib ki, postmünaqişə dövrünün birinci ilinin nəticələri deməyə əsas verir ki, qarşıımızda duran bütün vəzifələr icra edilmişdir. Biz, ilk növbədə, beynəlxalq təşkilatlarla öz təmaslarımızı, fəal əməkdaşlığımızı davam etdirmişik və dünyanın aparıcı beynəlxalq təşkilatları yeni reallıqları qəbul etmişlər. İlk növbədə, BMT xətti ilə Şuşa şəhərində bu yaxınlarda Azərbaycanın BMT-yə üzvlüyünün 30 illiyinə həsr edilmiş beynəlxalq tədbir keçirilmişdir. Bu, çox əlamətdar hadisə idi. Bu, bir daha onu göstərdi ki, BMT Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tam tanıyan qurumdur.

Prezident İlham Əliyev digər aparıcı beynəlxalq təşkilatlardakı fəaliyyətimizin də uğurlu olduğunu qeyd edib: "BMT-dən sonra ən böyük beynəlxalq təsisat Qoşulmama Hərəkatıdır. Qoşulmama Hərəkatına hazırda Azərbaycan sədrlik edir və bildiyiniz kimi, bütün üzv dövlətlərin razılığı və dəstəyi ilə bizim sədrliyimiz bir il daha da uzadıldı. Bu, bizə göstərilmiş böyük etimadın təzahürüdür. Qoşulmama Hərəkatı Azərbaycan bu hərəkata üzv olandan dərhal sonra keçmiş münaqişə ilə bağlı ədalətli mövqə nümayiş etdirmişdir və hesab edirəm ki, müharibədən sonra bu istiqamətdə əlavə önəmli hadisələr baş vermişdir. Birmənalı şəkildə Qoşulmama Hərəkatı

həm müharibədən əvvəl, işğal dövründə, həm müharibə dövründə, həm müharibədən sonra Azərbaycanla həmrəy olmuşdur".

Dövlətimizin başçısı İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının da işğal dövründə dəfələrlə ədalətli, bizim mövqeyimizi əks etdirən qərar-qətnamələr qəbul etdiyini vurğulayıb. Təşkilatın xarici işlər nazirləri səviyyəsindəki toplantıda Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləyən, o cümlədən Azərbaycanın tarixi-dini abidələrinin ermənilər tərəfindən dağıdılmasına dair önəmli qərar-qətnamələr qəbul olunmuş və təşkilatın rəhbərliyi azad edilmiş torpaqlara səfərlər etmişlər.

Prezident İlham Əliyev ATƏT-in fəaliyyətində olan sədri ilə görüşünə də toxunub. Eyni zamanda, Avropa İttifaqı ilə təmaslarımızın müharibədən sonra daha intensiv xarakter aldığı deyib.

"Postmünaqişə dövründə, əlbəttə, biz bütün bizim iqtisadiyyatla bağlı, ərazilərin bərpası ilə bağlı addımlarımızı ölçüb-biçilmiş şəkildə atmışıq və nəticələr də göz qabağındadır. Azərbaycanda postmünaqişə dövrü ilə bağlı bütün planlar yerinə yetirilir. Qeyd etdiyim kimi, beynəlxalq ictimaiyyət həm siyasi nöqteyənərdən bu reallıqları qəbul edib, eyni zamanda, bizə olan maraq daha da artıb - həm hörmət, həm maraq. Bu marağı biz böyük investisiya layihələrində görürük".

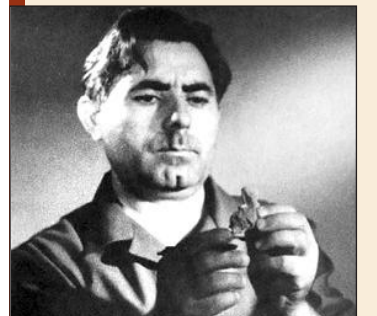
Dövlətimizin başçısı iqtisadi göstəricilərimizin çox müsbət olduğunu, xarici ticarət dövriyyəimizin 60 faizdən çox artdığını xüsusi vurğulayıb: "İxracımız təxminən iki dəfə artıb. Bu ilin üç ayında əldə edilmiş iqtisadi nailiyyətlər əminəm ki, ilin sonuna qədər davam edəcək. Çünki biz görürük ki, buna nail olmaq üçün im-

kanlar var. Beləliklə, biz bu ili də uğurla başa vuracağıq".

Prezident İlham Əliyev Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda görülməli infrastruktur layihələri haqqında da danışdı, bəzi məsələlərlə bağlı çıxışları dinləyib, növbəti illər ərzində görülməli işlərlə bağlı öz tapşırıqlarını verib.

Dövlətimizin başçısı müşavirədə hazırda davam edən layihələrlə bağlı Azərbaycan ictimaiyyətini məlumatlandıraraq: "Avtomobil yolları arasında Bərdə-Ağdam avtomobil yolunda işlər çox sürətlə gedir, Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolu və təxminən 4 kilometrlik tunel inşa edilir. Xudafəridən Qubadlıya, oradan isə Laçına gedən magistral yol inşa edilir. Cəbrayıl-Hadrut yolu inşa olunur. Zəfər yolu açıldı, amma indi Füzuli-Şuşa 4 cərgəli magistral yol, Horadiz-Ağbend, Ağdam-Füzuli yolları çəkilir. Ən vacib yollardan biri Toğana-Kəlbəcər avtomobil yoludur, çünki bu yol və 12 kilometrlik tunel çəkiləndən sonra daha Murov aşırımından keçməyə ehtiyac qalmayacaq, biz rahat tunellə keçəcəyik. Kəlbəcər-İstisu avtomobil yolunun tikintisi bu il davam etdirilir".

"Beləliklə, keçmiş məcburi köçkünləri qaytarmaq üçün kompleks tədbirlər görürük. Yaşayış binaları, infrastruktur, iş yerləri, kənd təsərrüfatı ilə məşğul olmaq imkanları, sənaye parkları - biz planlı şəkildə bu işləri görəcəyik. Bu, ancaq azad edilmiş torpaqlarda bu il görülməli işlərin siyahısıdır və əminəm ki, bütün planlar həyatda öz əksini tapacaq. Biz istədiyimizə nail olacağıq. Azad edilmiş torpaqlarda görülməli işlərlə bağlı Azərbaycan xalqına bundan sonra da müntəzəm məlumat verəcəkdir", - deyərək Prezident İlham Əliyev bildirdi.

Azərbaycan paleolit məktəbinin banisi

səh. 10 ⇨

Azərbaycan xalçalarında oğuz damğaları və tarixi mənalar kəsb edən rəmzlər

səh. 11 ⇨

İlham Əliyevin yaratdığı

rəfli inkişafın real göstəriciləri və böyük nailiyyətləri müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişaf etməkdə olan dövlətlərin miqyasına gəlib çatmasına imkan yaratmışdır. Bu möhtəşəm zirvə müstəqil Azərbaycan dövlətinin yüksək inkişafının İlham Əliyev gerçəkliyidir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının hər ili ölkəmizin tarixinə yeni parlaq səhifələr əlavə edən İlham Əliyev gerçəkliklərinin şərəfli salnaməsindən ibarətdir. Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən müdrik siyasəti, böyük qətiyyəti, qurub-yaratmaq bacarığı, uzaqgörənliyi sayəsində cəmiyyət həyatının bütün sahələrində qazanılmış mühüm nailiyyətlər müstəqil Azərbaycanın inkişaf gerçəklikləri salnaməsinin çoxcildlik külliyyatıdır. Bu, Azərbaycanın müstəqillik tarixinin İlham Əliyev erasının reallıqlarıdır.

İlham Əliyev erası Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin xüsusi bir mərhələsindən ibarət olub, özünəqədərki çətin, mürəkkəb və şərəfli inkişaf dövrünü tamamlayan, xalqımızı və ölkəmizi yeni intibah səviyyəsinə çatdırmağa xidmət edir.

İlham Əliyev erası - siyasi varislikdən siyasi liderliyə qədər keçilən məsuliyyətli yolun qanunauyğun məntiqi yekunudur.

İlham Əliyev erası - Qarabağ Zəfəri erasıdır.

İlham Əliyev erası - müstəqillik qazanmış yeni Azərbaycandan inkişaf etmiş modern Azərbaycana gəlib çatmış şərəfli yoldur.

Müstəqil Azərbaycan Respublikası hazırda Prezident İlham Əliyev erasının reallıqlarını və sabaha olan böyük ümidlərini yaşamaqda davam edir.

Hər ili ölkəmizin tarixinə və xalqımızın taleyinə böyük hərfərlə həkk olunan İlham Əliyev erasının inkişafında 2018-ci ildən başlanan 4 ilin böyük nailiyyətləri və prosesləri xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Prezidentliyi dövrünün əvvəlki inkişaf proseslərinin və uğurlarının qanunauyğun məntiqi davamı olan bu yeni tarixi mərhələ ölkəmizə böyük inkişafın möhtəşəm salnaməsini bəxş etmiş və daha parlaq gerçəkliklərini getirmişdir.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft-qaz kəmərlərinin davamı olan, Avropa ölkələrinə uzanıb getmiş TANAP-TAP layihələri qədim neft ölkəsi olan Azərbaycanın yeni neft erasının İlham Əliyev gerçəkliyinin real səhifələridir. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin iqtisadi qüdrətinin təmin edilməsində və beynəlxalq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsində neft-qaz gerçəkliklərinin xüsusi rolu və əhəmiyyəti Prezident İlham Əliyev erasında yaranmış yeni mərhələnin böyük məşqətini təsəvvür etməyə imkan yaradır.

Qoşulma Hərəkatını Birləşmiş Millətlər Təşkilatı səviyyəsində dünyanın böyük həmrəylik hərəkatı miqyasına yüksəltmək Prezident İlham Əliyevin dünya liderlərindən biri olması reallığının de-fakto gerçəkliyidir. Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dünyanın ən nüfuzlu liderlərindən biri kimi qəbul olunur. Dünyada və ölkəmizdə baş vermiş hər növbəti ictimai-siyasi, iqtisadi-mədəni hadisə zamanı hər dəfə yenidən nümayiş etdirdiyi ağıllı siyasət, diplomatik məharət, pragmatik baxış İlham Əliyevin lider kimi nüfuzunu daha da artırır və möhkəmləndirir.

Qlobal pandemiya dövründə rəhbərlik etdiyi müstəqil Azərbaycan

dövlətinin rəhbəri kimi xalqımızı böyük təhlükələrdən xilas edən Prezident İlham Əliyevin həm də beynəlxalq miqyasda dünyanı bu böyük bələdan xilas etmək üçün zəruri olan böyük siyasəti uğurla həyata keçirməsi, beynəlxalq miqyasda mühüm əməli addımlar atması Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının etiraf etdiyi gerçəklikdir. Azərbaycan Prezidentinin təşəbbüsü ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının pandemiya xilas olmaq yollarını müəyyənləşdirmək, həmin sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq və həmrəyliyə nail olmaq məsələlərini müzakirə etmək üçün xüsusi sessiyanın çağırılmasına təşəbbüs göstərmək və bu missiyanı gerçəkləşdirmək müstəqil dövlətimizin tarixində qeyri-adi dərəcədə əhəmiyyətə malik olan tarixi hadisədir. İndi isə Azərbaycan Respublikasının pandemiya ilə mübarizədə dünya ölkələri arasında təkrəqamli göstəricilərə malik nadir dövlətlərdən biri olması dünyanın gözü qarşısında baş verən reallıqlardandır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ali Baş Komandan kimi qazandığı zəfər ölkəmizin çoxəsrlik tarixinin ən möhtəşəm hadisəsidir. Qalib Ali Baş Komandan İlham Əliyevin başçılığı ilə qəhrəman Azərbaycan Ordusu tərəfindən 44 gün ərzində aparılmış Qarabağ müharibəsi dünya hərbi tarixinin fərqli hadisəsidir. Bu, XXI əsrdə Vətən torpaqlarının işğalçılardan azad olunması uğrunda aparılan ədalətli müharibə nümunəsidir. Qarabağ müharibəsində ən yeni hərbi texnologiyaların bacarıqla tətbiq edilməsi ilə vətənpərvərlik ruhunun üzvi surətdə birləşdirilməsi hərbi tarixinin yeni mərhələsinin canlı təzahürüdür. Qarabağda qazanılmış böyük tarixi zəfər Prezident İlham Əliyevin simasında qalib Ali Baş Komandan olmağın isbatıdır. Vətən müharibəsində qeyri-adi qəhrəmanlıqlar göstərmiş Azərbaycan əsgərlərinin nümayiş etdirdikləri vətənpərvərlik, igidlik və şücaət İlham Əliyev epoxasının gerçəkliyidir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin böyük uzaqgörənliyinin ifadəsi kimi meydana çıxmış "bir millət, iki dövlət" aforizminin təcridin inkişaf edərək, Azərbaycan-Türkiyə dövlətlərarası münasibətlərinin strategiyasına çevrilməsi də Qarabağ savaşı - Vətən müharibəsində gerçək olaraq bir daha möhkəmləndirilmiş qardaşlıq və həmrəylik doktrinasıdır.

Böyük Qayıdış Hərəkatı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin elan etdiyi və həyata keçirdiyi Möhtəşəm Quruculuq Hərəkatıdır. Prezident İlham Əliyevin Böyük Qayıdış Hərəkatı Azərbaycan daxilində yeni bir Azərbaycan qurmaq qədər məsuliyyətli və şərəfli bir gerçəklikdir. Artıq bu istiqamətdə qısa müddətdə həyata keçirilmiş böyük layihələr Böyük Qayıdış Hərəkatının nəhəng addımlarla irəlilədiyini göstərməkdədir. Böyük sürətlə qurulmaqda davam edən qədim Şuşa şəhərindən həmişəcadan dünya şəhərlərindən birinə çevrilməsi istiqamətində yerinə yetirilmiş böyük tarixi əhəmiyyətə malik layihələr nəinki bu qədim qala - şəhərin yenidən bərpa olunacağına, hətta daha gözəl bir şəhərə çevriləcəyinə düşünməyimizə əsas verir. Görkəmli Azərbaycan şairi Xurşidbanu Nəvanın, dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin və məşhur xanəndə Bülbülün güllələnmiş heykəllərinin yenidən Şuşa şəhərində ucaldılması yeni zamanın

İlham Əliyev gerçəkliyinin ibrətamiz mədəniyyət hadisələridir. Şuşada - Cıdır düzündə təşkil edilmiş ilk "Xarı bülbül" musiqi festivalı Böyük qayıdışın möhtəşəm bayram təntənəsidir. Molla Pənah Vəqifin ermənilər tərəfindən vəhşicəsinə dağıdılmış məqbərəsinin yüksək memarlıq əsəri səviyyəsində yenidən bərpa edilmiş elan olunması da xeyal deyil, gerçəklikdir. Beynəlxalq TÜRKSOY təşkilatı 31 mart 2022-ci il tarixdə Türkiyənin Bursa şəhərində keçirilmiş illik yığıncağında Şuşanı 2023-cü il üçün Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan etmişdir. Bundan başqa, Şuşa şəhərinə avtobus marşrutlarının açılması, çoxsaylı Azərbaycan vətəndaşlarının 30 illik işğaldan sonra Şuşa şəhərinə ziyarət etmək imkanlarının gerçəkləşməsi ölkəmizdə əfsanələrin reallığa çevrilməsinin nümunəsidir.

Əfsanələri reallığa çevirən İlham Əliyev həm də yeni möcüzələr yaradır. Şuşa şəhərinə dünya ölkələrindən rəsmi şəxslərin, görkəmli insanların və səyyahların gəlişi, bu qədim Azərbaycan şəhərinə arzu edən hər bir Azərbaycan vətəndaşının gedib-gəlmək imkanının olması bu günün həm möcüzəsi, həm də gerçəkliyidir. Qarabağ bölgəsində və Şərqi Zəngəzur ərazisində salınan "ağıllı kənd" və "ağıllı şəhər" layihələri dünyaya nümunə ola biləcək ağıllı Prezident örnəyi tərəfindən həyata keçiriləcək fantastik gerçəkliklərdir. Artıq istifadə verilməsi və ən yüksək dünya standartlarına cavab verən Füzuli aeroportu, Laçında, Kəlbəcərdə, Zəngilanda təməlləri atılan və inşası sürətlə davam etdirilən aeroportlar silsiləsi Qarabağın yeni dövrünün İlham Əliyev reallıqlarıdır. Şuşa şəhərinə çəkilmiş böyük Zəfər yolu İlham Əliyev yoludur. Erməni vəhşiləri tərəfindən dağıdılmış, Azərbaycanın Xirosiması kimi tanınan Ağdam şəhərinin sürətlə bərpa edilməsi və yenidən qurulması Böyük Qayıdış Hərəkatının möhtəşəm quruculuq ritmlərini özündə əks etdirir. Qarabağda tikilməkdə davam edən məktəblər, xəstəxanalar, hotellər, yaşayış evləri, sənaye müəssisələri, alternativ yaşıl enerji stansiyaları İlham Əliyev gerçəkliklərinin geniş mənzərəsinə təsəvvür etməyə imkan verir. 2022-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin elan etdiyi "Şuşa ili"nin məhz ölkəmizin mədəniyyət paytaxtı Şuşa şəhərində böyük təntənə ilə qeyd olunması da 2020-ci ilin Qələbə paradından sonra Qarabağın yeni tarixində ən möhtəşəm tarixi hadisə olacaqdır.

Zəngəzur dəhlizi istiqamətində məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən davamlı və uğurlu siyasət Prezident İlham Əliyevin uğrunda ardıcıl olaraq mübarizə apardığı daha böyük bir gerçəkliyin reallaşdırılmasına xidmət edir. XX əsrin əvvəllərində ermənilərin bolşeviklərin dəstəyi ilə ələ keçirdikləri qədim Azərbaycan torpağı olan Zəngəzurun beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinə çevrilməsi istiqamətində aparılan böyük siyasət və bu istiqamətdə yerinə yetirilməkdə olan layihələr İlham Əliyev

XXI əsr dünyaya yeni mesajları və reallıqları ilə daxil olmuşdur. SSRİ dövründə iki sistemin - sosializm və kapitalizmin sərt qarşılıqlı sovətlər birliyinin dağılması ilə aradan qalxmışdansa, əvəzində dünyada yeni müharibə ocaqlarının, fərqli blokların, gözlənilməz siyasi gərginliklərin meydana çıxması ilə nəticələnmişdi. Belə çətin və mürəkkəb şəraitdə beynəlxalq münasibətlərdə və regionda gənc müstəqil dövlətimizin mövqeyini qoruyub saxlamaq, onu daha da möhkəmləndirmək, ölkəmizin hərtərəfli inkişafını təmin etmək böyük siyasi təcrübə, aydın və qəti mövqe, böyük islahatçılıq əzmi tələb edirdi.

Azərbaycan xalqının böyük şansdır ki, XXI əsrin həmin çətin və mürəkkəb dövrlərində müstəqil dövlətimizə Ümummilli Lider Heydər Əliyev kimi görkəmli dövlət xadimi rəhbərlik edərək müstəqilliyini möhkəm təməllərini atmış, xalqımızı böyük bələdlərdən, ölkəmizi parçalanmaqdan xilas edərək gələcəyin siyasi-ideoloji, hərbi-iqtisadi yollarını açmışdır.

Xalqımız üçün daha böyük xəbəxtlik isə ondan ibarətdir ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev kimi qüdrətli dühadan sonra müstəqil Azərbaycan dövlətinə Prezident İlham Əliyevin simasında yeni tarixi epoxanın meydana çıxardığı bütün istiqamətlərdə hərtərəfli yüksək professionalığa malik yeni tipli bir lider rəhbərlik edir. Xalqımız XXI əsrin əvvəllərində məkrli qüvvələrin ortaya atdığı süni demokratiya oyunlarına uymayaraq, mövcud siyasi reallığı düzgün dəyərləndirərək hakimiyyətdə davamlı proseslərin ardıcıl olaraq inkişaf etdirilməsinə üstünlük vermişdir. Cavan və perspektivli lider İlham Əliyevin seçkilərdə qazandığı inamlı qə-

ləbə Azərbaycan xalqının yeni tarixi epoxadakı rifahının və inkişafının gerçəkliyinə, real təminatına çevrilmişdir.

Sonrakı proseslər yeni tipli lider İlham Əliyevin siyasi hakimiyyətə gəlməsinin və müstəqil Azərbaycan dövlətinə rəhbərlik etməsinin ən düzgün yol olduğunu dönə-dönə isbat etmişdir. Hazırda Azərbaycan Respublikası Prezident İlham Əliyevin məqsədyönlü rəhbərliyi ilə keçid dövrünün, global iqtisadi böhran mərhələlərinin, ikili standartların doğurduğu mürəkkəb və məsuliyyətli proseslərin çətinliklərindən şərəflə çıxaraq qətiyyətlə irəliləməyə davam edir. Otən 18 il ərzində ölkəmiz həm beynəlxalq münasibətlərdə, həm də regional və ölkədaxili inkişafın bütün istiqamətlərində möhtəşəm nailiyyətlərə imza atmışdır. Məhz Prezident İlham Əliyevin düşünlü rəhbərliyi, çevik və uzaqgörən siyasəti, həyata keçirdiyi çoxaspektli düşünlü islahatlar XXI əsrdə müstəqil Azərbaycan dövlətinin dünyanın inkişaf etmiş dövlətlərinin sıralarına çıxarmışdır. Hərtə-

gerçəkliklər

gerçəkliyinin daha bir mühüm istiqamətidir. Əvvəla, Zəngəzur dəhlizi üzrə aparılan danışıqlar, imzalanmış sənədlər, əldə edilmiş razılıqlar bu beynəlxalq nəqliyyat qovşağının reallığa çevriləcəyinə tam əsas verir. İkincisi, Zəngəzur nəqliyyat qovşağının salınmasına Rusiya və Çin kimi dövlətlərin marağ göstərməsi və dəstək verməsi, Türkiyə və İranın bu nəqliyyat dəhlizinin açılmasına qapılarını açmaları Zəngəzur dəhlizinin ən yaxın dövrün gerçəkliyinə çevriləcəyinə təsəvvür etmək üçün şərait yaradır. Bu yaxınlarda İran İslam Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında imzalanmış sənədlər, əldə olunmuş razılıqlar artıq 45 kilometrlik məsafəsi dost və qonşu ölkədən keçməklə Zəngəzur nəqliyyat qovşağının reallığa qovuşacağı günün çox da uzaqda olmadığını göstərir. Naxçıvan Muxtar Respublikasında və Cəbrayıl-Qubadlı-Zəngilan istiqamətində dəmir və şose yollarının çəkilməsi istiqamətində başlanmış böyük işlər Zəngəzur dəhlizi ilə əlaqədar tədbirlərin sürətlə davam etdirilməkdə olduğunu göstərir. İnanırıq ki, insanların Bakıdan-Naxçıvana, oradan da İrəvandan keçməklə qardaş Türkiyəyə gedəcəkləri günlər yaxın dövrün reallıqlarından biri olacaqdır.

Mədəniyyət sahəsində Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçiriləndə davam edən məqsədyönlü siyasət Azərbaycan xalqının ümumi mədəni inkişafının ardıcıl olaraq təmin edilməsinə böyük təkan verir. 2019-cu ildə keçirilmiş "Nəsimi ili" Azərbaycan tarixinə böyük mədəniyyət və ədəbiyyat ili kimi daxil olmuşdur. Bu, çoxəsrlik Azərbaycan tarixində keçirilmiş birinci "Şair ili" kimi də tarixə yazılmışdır. Azərbaycan dövləti "Nəsimi ili"ndə həyata keçirdiyi beynəlxalq festivallar, elmi konfranslar, səfərlər, ədəbi görüşlər, sərgilər, konsertlər vasitəsilə XV əsrdə edamə çəkilməmiş böyük şair və mütəfəkkirin şərəfinə XXI əsrdə sönməz əbədiyyət məşəli şölələndirmişdir. Məhz "Nəsimi ili"ndən sonra dünyada böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin adı və idealları haqqın, ədalətin təntənəsi kimi səsləndirilmişdir. "Nəsimi ili" ölkəmizdə XXI əsrin mərəz, əqidəli, mütəfəkkir davamçılarının yetişdirilməsinə böyük töhfələr vermişdir.

Böyük Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 880 illiyinin "Nizami Gəncəvi ili" səviyyəsində beynəlxalq miqyasda və ölkə məsələsində geniş qeyd olunması Prezident İlham Əliyevin böyük mədəniyyət və ədəbiyyat siyasətinin möhtəşəm gerçəkliyidir. "Nizami Gəncəvi ili" - dünyaya Nizami Gəncəvi kimi qüdrətli sənətkarı Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri kimi təqdim etmək illi olmuşdur. "Nizami Gəncəvi ili" - Nizamini doğma vətəninə yeni nəsillərə Azərbaycan şairi olaraq daha dərinləndirən mənimsətmək ilinə çevrilmişdir. "Nizami Gəncəvi ili"ndə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının ayrı-ayrı elmi-tədqiqat institutlarında nəşr edilmiş 45 monoqrafiya, dünya dillərində çap olunmuş çoxsaylı kitablar və məqalələr Azərbaycan Nizamişünaslıq elmini yeni inkişaf səviyyəsinə qaldırmışdır. Bununla Azərbaycan dünya Nizamişünaslıq elminin əsas elmi mərkəzi olmaq statusu qazanmışdır. Beləliklə, "Nizami Gəncəvi ili"ndə Azərbaycan Respublikası ölkəmizi, qüdrətli sənətkarımızı, xalqımızın ədəbiyyatını və milli mədəniyyətimizi dünyaya çıxarmaq vəzifəsini şərəflə həyata keçirmişdir. Bu da İlham Əliyevin gerçəklikləri serialının parlaq və sönməz Nizami Gəncəvi səhifəsidir.

Göründüyü kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dünyada müasir dövrün liderlik modelinin ən real gerçəkliyidir.

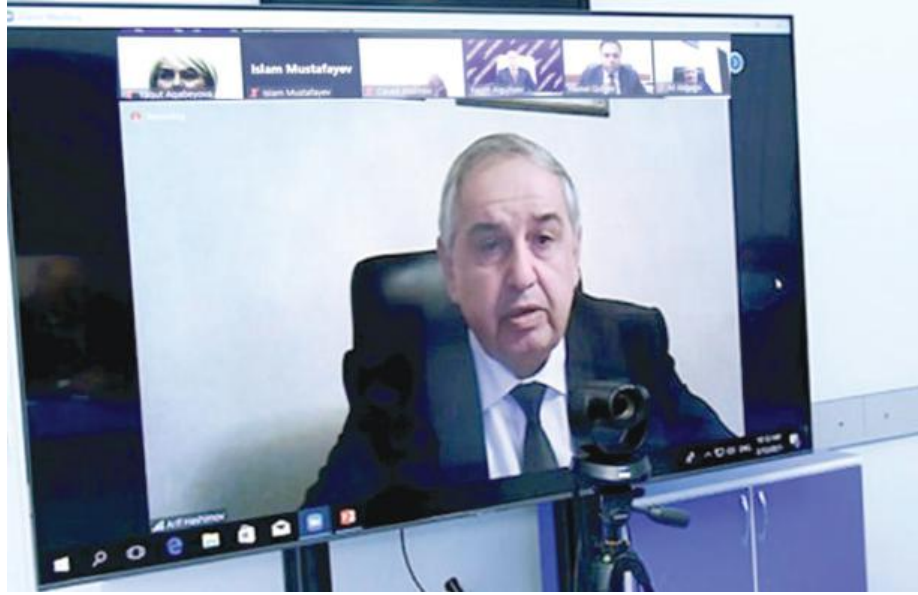
Dünya ictimaiyyəti və Azərbaycan xalqı ürək-dən inanır ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə son qoymuş, Qarabağ müharibəsində tarixi zəfər qazanmış Prezident İlham Əliyev Böyük Sülh Sazişini də qətiyyətlə gerçəkləşdirəcəkdir. Bu günlərdə keçirilmiş Brüssel görüşlərinin və danışıqlarının dəmir məntiqi sülh sazişinin artıq gündəmdə olduğunu nəzərə çarpdırır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin simasında xalqımızın özünün qüdrətli lideri ilə ürək-dən fəxr etməsi və dərk olunmuş şəkildə ictimaiyyətə hissi yaşaması danılmaz gerçəklikdir.

Möhtərəm Prezidentimizin dünyada və ölkəmizdə sülh, əminlik və inkişaf naminə həyata keçirəcəyi daha böyük gerçəkliklər hələ qabaqdadır.

İsa HƏBİBBƏYLİ
AMEA-nın vitse-prezidenti,
Milli Məclisin deputatı, akademik

"Teknofest Azərbaycan" festivalı AMEA üçün böyük innovativ imkanlar açır

Aprelin 8-də "Teknofest Azərbaycan" Aviasiya, Kosmos və Texnologiya festivalı çərçivəsində keçiriləcək sərgidə AMEA-nın elmi müəssisələrinin iştirakı məsələsinə həsr olunmuş növbəti onlayn müşavirə keçirilib.

"Zoom" platforması üzərindən baş tutan müşavirədə AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov, AMEA-nın vitse-prezidenti, AMEA-nın "Teknofest Azərbaycan" festivalında iştirakı üzrə işçi qrupunun sədri, akademik Rasim Əliquliyev, AMEA-nın İşlər idarəsinin müdiri, texnika elmləri doktoru, professor Elton Məmmədov, "Teknofest Azərbaycan" festivalı ilə bağlı yaradılmış mərkəzin texniki meneceri Nasir Məhəmmədov, "Expo Solutions Group"un rəhbəri Ceyhun Manafov və eləcə də sərgidə iştirak üçün təkliflər təqdim etmiş elmi müəssisələrin baş direktorları, icraçı direktorları, elmi katibləri, texnoloji-innovativ məhsulların müəllifləri, həmçinin Rəyasət Heyəti aparatının İşlər idarəsi və İnforsiyaya Şöbəsinin müvafiq nümayəndələri iştirak edəblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov müşavirənin "Teknofest Azərbaycan" Aviasiya, Kosmos və Texnologiya festivalı çərçivəsində baş tutacaq sərgiyə AMEA tərəfindən təqdim olunmuş təkliflərin ilkin layihələrinin monitorinqinə və icra vəziyyətinin müzakirəsinə həsr olduğunu diqqətə çatdırıb. O, "Teknofest Azərbaycan" çərçivəsində keçiriləcək sərgidə iştirakı nəzərdə tutulan AMEA-nın elmi müəssisələrinin təqdim edəcəkləri layihələrin əhəmiyyətli texnoloji yeniliklər olduğunu bildirib, Akademiyada aparılmış uzunmüddətli tədqiqatların nəticəsi olan, rəqabətədozumlu, intellektual texnoloji məhsulların nümayişinin mühüm əhəmiyyət daşıdığını vurğulayıb.

Akademik Arif Həşimov təqdim olunan bu layihələrin sərgi iştirakçıları arasında böyük marağ doğuracağına əmin olduğunu qeyd edib, sərgidə iştirak edəcək institut və təşkilatlara uğurlar arzulayıb.

Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti, AMEA-nın "Teknofest Azərbaycan" festivalında iştirakı üzrə işçi qrupunun sədri, akademik Rasim Əliquliyev çıxış edərək sərgidə Akademiyanın elmi müəssisələrinin yüksək səviyyədə təmsil olunması üçün həyata keçirilən tədbirlərdən bəhs edib, bu məqsədlə müvafiq dövlət qurumları, məsul şəxslər, ayrı-ayrı təşkilatlarla əlaqələrin qurulduğunu diqqətə çatdırıb. Qeyd edib ki, bu mötəbər tədbirdə AMEA-ya göstərilmiş böyük etimadın nəticəsi olaraq ayrılmış pavilyonda Akademiyaya AMEA-nın Fizika-Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin 5 institutu və AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkının 5 rezidentinin təklif etdiyi layihələrlə təmsil olunacaq.

Akademik Rasim Əliquliyev AMEA-da işçi qrup tərəfindən müəmmədi olaraq, sərgidə iştirakla bağlı görülən işlərə dair müzakirələrin keçirildiyini, monitorinqlərin aparıldığını vurğulayıb. O, sərgidə yer alacaq AMEA pavilyonunun strukturunun və konsepsiyasının müəyyənləşdirilməsi, qoyulmuş tələblərə uyğunlaşdırılması, texniki parametrləri və s. ilə bağlı məsələlərin vacibliyindən danışıb, bu istiqamətdə işlərin sürətləndirilməsinin önəmini qeyd edib. Alimin sözlərinə görə, Akademiyada təqdim olunmuş məhsul və layihələrin sərgidə dörd gün ərzində nümayişinə nəzərdə tutulur.

"AMEA-nın bu istiqamətdə həyata keçirilən PR siyasəti ölkədə gedən proseslərə adekvat olmalıdır", - deyə vitse-prezident sərgidə AMEA-nın iştirakı ilə bağlı məsələlərin yüksək səviyyədə təşkilinin də əhəmiyyətli məsələlərdən olduğunu diqqət çəkib. Akademik Rasim Əliquliyev AMEA-da həyata keçirilən innovativ fəaliyyətin, böyük intellektual potensialın geniş şəkildə işıqlandırılması üçün press-relizlərin, reportaj və müsahibələrin hazırlanması və onların müxtəlif xarici dillərə tərcümə olunmasının vacib məsələlərdən olduğunu qeyd edib.

Sonra sərgidə iştirak üçün təkliflər təqdim etmiş elmi müəssisələrin nümayəndələri çıxış edəblər.

İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun baş direktoru, akademik Əli Abbasov, Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun Maye və qaz mexanikası şöbəsinin müdiri, AMEA-nın

müxbir üzvü Qeyrani Pənahov, Radiasiya Problemləri İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü İslam Mustafayev, İnforsiyaya Texnologiyaları İnstitutundan - şöbə müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Məsumə Məmmədova, institutun aparıcı elmi işçisi, texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Fərqanə Abdullayeva və institutun aparıcı elmi işçisi, texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Lyudmila Suxostat, Biofizika İnstitutunun icraçı direktoru, biologiya elmləri doktoru Kərim Qasimov, Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun baş direktoru, akademik Vaqif Abbasov, AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkının baş direktoru, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Vasif Abbasov, eləcə də texnoparkın rezidentləri - "Elm və Texnologiya Parkı" MMC-nin baş direktoru Zahir Nəsimov, "BEYT" MMC-nin icraçı direktoru Emil Əhmədov, "Proline Chemicals" MMC-nin təsisçisi və rəhbəri Vüqar Həsənov, Təcrübə-Sənaye Zavodunun direktoru Vasif Abbasov çıxış edərək AMEA üçün ayrılmış pavilyonda təqdim olunan layihələrin texniki tələbləri haqqında məlumat veriblər.

Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti xidmətinin elmi katibi, dosent Hikmət Quliyev çıxış edərək martın 11-də AMEA-nın Rəyasət Heyəti tərəfindən "Teknofest Azərbaycan" Aviasiya, Kosmos və Texnologiya festivalı çərçivəsində keçiriləcək sərgidə AMEA-nın iştirakı ilə bağlı qəbul olunmuş qərar layihəsinə əsasən Tədbirlər planının hazırladığını xatırladı. O, sərgiyə hazırlıq işlərinin 3 istiqamətdə - sərgiyə qədər, sərgi dövründə və sərginin keçirilməsindən sonrakı mərhələlər üzrə aparıldığını qeyd edib. Elmi katib Festivalın məsul qurumları və şəxsləri ilə fəal şəkildə çalışdıklarını bildirib, AMEA-nın pavilyonunun elektrik təchizatı sxemi və ümumi konsepsiyasının hazırlanması istiqamətində işlərin yekunlaşdırıldığını diqqətə çatdırıb. Hikmət Quliyev sərgidə AMEA tərəfindən həm fiziki məhsulların, həm də monitorlar vasitəsilə virtual olaraq layihələrin nümayiş olunacağını bildirib. Əlavə edib ki, AMEA üçün ayrılmış pavilyonda Akademiyadan məsul şəxslərdən ibarət heyət iştirak edəcək və onların "Teknofest Azərbaycan" tərəfindən yaradılmış xüsusi sistemdə qeydiyyatı aparılacaq.

O, kompüter və monitor təminatı ilə bağlı həyata keçiriləcək işlərin ümumi konsepsiyada öz əksini tapdığını söyləyib. Həmçinin AMEA-nın bu mötəbər sərgidə iştirakı ilə bağlı PR işlərinin yüksək səviyyədə təşkil olunacağını, foto və video materiallardan ibarət hesabatların hazırlanacağını diqqətə çatdırıb.

AMEA-nın İşlər idarəsinin müdiri, texnika elmləri doktoru, professor Elton Məmmədov Akademiyanın sərgidə iştirakı ilə bağlı rəhbərlik etdiyi idarənin qarşısında da müəyyən vəzifələrin qoyulduğunu, qərar layihəsindən irəli gələn məsələlərin icrası istiqamətində işçi qrupunun nəzərdə xüsusi qrup formalaşdırıldığını, Tədbirlər planının hazırlanaraq məsul şəxslərin müəyyənləşdirildiyini bildirib. Elton Məmmədov pavilyonun quruluşu və texniki tələbləri ilə bağlı məsələlərə əlaqədar bütün istiqamətlər üzrə idarə tərəfindən müvafiq işlərin görüldüyünü, məsləhətləşmələrin aparıldığını deyib. Qeyd edib ki, İşlər idarəsi üzərinə düşən bütün vəzifələri operativ olaraq və yüksək səviyyədə icra etməyə dəstək verəcək.

Sonra AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının İnforsiyaya Şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ağahüseyn Şükürov çıxış edərək AMEA-nın "Teknofest Azərbaycan"da iştirakı ilə bağlı foto və video çəkiliş qruplarının, müxbirlərin müəyyənləşdirildiyini, layihə rəhbərləri ilə görüşlərin təşkil olunduğunu vurğulayıb. O, sərgidə öncə və sərgi zamanı hazırlanmış press-relizlərin mətbuata yayılmasının təşkil olunacağını diqqətə çatdırıb.

Sonda akademik Rasim Əliquliyev müşavirədə əhəmiyyətli məsələlərə toxunulduğunu, layihələrin icra vəziyyəti ilə bağlı dəqiq mənzərənin əldə olunduğunu, eyni zamanda AMEA-nın sərgidə iştirakı ilə bağlı maddi-texniki və digər tələblərin müəyyənləşdirildiyini diqqətə çatdırıb.

Akademik Arif Həşimov AMEA-nın gənc alimləri ilə görüşüb

Aprelin 8-də AMEA-nın prezidenti v.i.e., akademik Arif Həşimov Akademiyanın elmi müəssisə və təşkilatlarının Gənc Alim və Mütəxəssislər Şuralarının sədrliyi ilə görüşüb.

Tədbiri akademik Arif Həşimov açaraq bundan öncə AMEA-nın elmi bölmələrinin nümayəndələri ilə Azərbaycan elminin dayanıqlı inkişafının təmin edilməsi üçün qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsi məqsədilə görüşlərin keçirildiyini, səsləndirilmiş təkliflər əsasında Rəyasət Heyəti tərəfindən müvafiq qərarın qəbul edildiyini və artıq bu istiqamətdə müəyyən işlərin həyata keçirilməyə başlanıldığını söyləyib.

Akademik Arif Həşimov qeyd edib ki, Azərbaycanda elmi biliklərin qədim və zəngin ənənələri vardır. Ölkəmiz keçmiş SSRİ dövründə neft, qaz, kimya və digər sahələrdə aparılan tədqiqatların əsas elmi mərkəzlərindən biri olub və Azərbaycan elmində əldə olunan nailiyyətlər daim bütün dövrlərdə yüksək qiymətləndirilib. Akademik Arif Həşimov qeyd edib ki, Azərbaycanda bir çox elmi məktəblər yaradılıb və cəmiyyətimizin inkişafına töhfə verən kadrlar yetişdirilib. Hazırda da AMEA-nın güclü kadrlar potensialının olduğunu diqqətə çatdıran akademik Arif Həşimov perspektivli müasir gənclərin hesabına elmi məktəblərimizi, kadrlar potensialımızı qoruyub saxlamaq və inkişaf etdirməyin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Bu gün cəmiyyət tərəfindən Akademiyada tətbiqi xarakterli işlərin genişləndirilməsinə tələbatın olduğunu deyən AMEA rəhbəri gələcəkdə aparılacaq tədqiqatların sənayenin, kənd təsərrüfatının, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə tətbiqinin zərurətini bildirib.

Akademik gəncləri bu istiqamətdə təşəbbüskarlığı ələ almağa, AMEA-da tətbiqi işlərinin həyata keçirilməsində aktiv olmağa çağırıb.

Sonra çıxış edən AMEA-nın Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri, kimya üzrə fəlsəfə doktoru Elmür Babayev gənclərin elmi, elmi-təşkilati fəaliyyətində mövcud problemlərini əks etdirən bir sıra məsələlərə toxunub. O, gənclərin elmə həvəsinin artırılması məqsədilə il ərzində elmi, elmi-təşkilati fəaliyyətində fərqlənən gənclərin stimullaşdırılması üçün AMEA-nın mükafatının təsis edilməsini təklif edib. Qrant layihələrində iştirak kimi məsələlərin şurasının prioritet istiqamətlərindən biri olduğunu deyən E.Babayev bu gün AMEA-nın gənc alimlərinin Elmin İnkişafı Fondu, SOCAR-ın Elm Fondu və Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun grant proqramlarında geniş iştirak etdiyini, lakin beynəlxalq qrantlarda işin qənaətbəxş səviyyədə olmamasını söyləyib. Onun sözlərinə görə, bu istiqamətdə problemlərin həlli üçün AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının Elmi-təşkilat idarəsinin və Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinin dəstəyi və təşkilatçılığı ilə gənclər üçün maarifləndirici seminarlar keçirilib.

O, həmçinin elmi konfranslar, simpoziumlar, təcrübə proqramları hesabına gənclərin beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsi, potensial gənclərin erkən dövrdə aşkar edilməsi, onların elmi, elmi-təşkilati qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi və məsul postlar üçün hazırlanması, sosial mühitin balanslaşdırılması üçün regionlarda elmin inkişafı və s. təkliflərini səsləndirib.

Tədbirdə, həmçinin Dendrologiya İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri Sona Quluzadə, İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri Aysen Fərəcova, Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri Dilbər Hüseynova, Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri Afaq Ağazadə, Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri, mexanika üzrə fəlsəfə doktoru Pərviz Müseyibli, Fizika İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri, fizika üzrə fəlsəfə doktoru Behbud İbrahimov, Şərqşünaslıq İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Elnur Mustafayev və Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının elmi katibi Jale Nəsibova çıxış edərək təkliflərini və problemlərini səsləndiriblər.

Təkliflərdə müasir avadanlıqlardan istifadə etməklə özünümaliyyəşdirmə imkanlarının genişləndirilməsi, məktəblərdə, liseylərdə görüşlər keçirərək istedadlı kadrların elmə yönləndirilməsi, region məktəblərində seysmoloji maarifləndirmə işlərinin həyata keçirilməsi, yerli qrant verən təşkilatların sayının artırılması, doktoranturadan xarici dil imtahanına hazırlaşmaq üçün Akademiyanın dəstəyi ilə ingilisdilli müəllimlərin cəlb edilməsi, AMEA

əməkdaşlarına Dövlət İmtahan Mərkəzinin doktorantura imtahanları üçün ödənişlərə köməyin göstərilməsi, ərəb və fars dillərinin doktorantura və dissertantura üzrə minimum imtahanlarına daxil edilməsi, gənclərin təcrübə keçmək üçün xaricə göndərilməsi, epiqrafiya sahəsində kadrların yetişdirilməsi və s. qeyd olunub.

Qeyd olunan təkliflərə münasibətini bildirən AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru Esmira Əlirzayeva qeyd edib ki, gənclərin xaricə təcrübə keçmələri üçün bir çox proqramlar mövcuddur və hər ay onlar barədə məlumatlar AMEA-nın elmi müəssisə və təşkilatlarına göndərilir. Esmira Əlirzayeva hazırda mövcud proqramlar sırasında İslam İnkişaf Bankının (İİB) geniş imkanlar açdığı və AMEA-nın bir neçə gənc əməkdaşının İİB-nin maliyyə dəstəyi əsasında doktorantura, post-doktorantura təhsili aldığı söyləyib. O, həmçinin müvafiq dövlət orqanlarının rəyi əsasında xaricə doktorantura təhsili almağa gedən gənclərin iş yerlərinin və əməkhaqlarının saxlanılacağını diqqətə çatdırıb.

Bundan əlavə, Avropa Komissiyasının Tədqiqat və İnnovasiya Proqramı olan "Horizon Avropa" barədə məlumat verən Esmira Əlirzayeva Azərbaycan alimlərinin tədqiqatlarına xaricə geniş marağın olduğunu, beynəlxalq konsorsiuma daxil olmaqla alimlərimizin xarici həmkarları ilə birgə "Horizon Avropa" Proqramı çərçivəsində neft-qaz, yer elmləri, folklorşünaslıq, şərqşünaslıq və digər sahələrdə araşdırmalar apara biləcəklərini vurğulayıb, gəncləri rəhbərlik etdiyi şöbə ilə sıx əməkdaşlığa çağırıb.

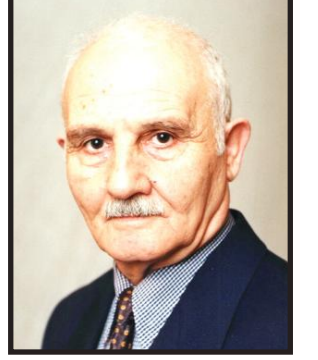
Daha sonra çıxış edən AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının Elmi-təşkilat idarəsinin rəisi, fizika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Rüstəm Rüstəmov qeyd olunan təkliflərin həyata keçirilməsi, avadanlıqlardan birgə istifadə və gənclərin müştərek tədqiqatlar aparması üçün AMEA-da Gənclərin İnnovativ Mərkəzinin və yaxud Gənclərin Mükəmməllik Mərkəzinin yaradılmasını təklif edib.

Sonda çıxış edən akademik Arif Həşimov səsləndirilən təkliflərin ümumiləşdirilərək AMEA Rəyasət Heyətinə təqdim olunmasını tövsiyə edib, gənclərlə görüşlərinin məntəqəli olaraq davam etdiriləcəyini söyləyərək onlara fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıb.

Teymur Əmiraslan oğlu Bünyadov

Azərbaycan elmi ictimaiyyətinə ağır itki üz vermişdir. Respublikanın qocaman tarixçi-etnoqrafı, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor Teymur Əmiraslan oğlu Bünyadov 2022-ci il aprelin 8-də ömrünün 95-ci ilində vəfat etmişdir.

Teymur Bünyadov 1928-ci il yanvarın 20-də Qazax rayonunun İkinci Şıxlı kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra o, 1946-1951-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsində ali təhsil almış, 1951-ci ildə isə SSRİ Elmlər Akademiyasının Mədəniyyət Tarixi İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuş və burada 1955-ci ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Teymur Bünyadov 1955-1993-cü illərdə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutunda elmi işçi, baş elmi işçi və şöbə müdiri vəzifələrində çalışmış, 1993-cü ildən ömrünün sonunadək AMEA-nın hazırkı Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunda tarixi etnoqrafiya şöbəsinin müdiri olmuşdur.

Teymur Bünyadov 1968-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək, arxeologiya və etnoqrafiya elmləri sahəsində respublikamızda ilk tarix elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almış, 1970-ci ildə professor elmi adına layiq görülmüşdür.

O, 1989-cu ildə AMEA-nın müxbir üzvü, 2001-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Akademik Teymur Bünyadov yarım əsrdən artıq bir dövr ərzində respublikada etnoqrafiya elminin inkişafına sanballı töhfələr vermişdir. Geniş elmi maraq dairəsi olan alim Azərbaycan tarixşünaslıq baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edən qədim dövrlərinin bir sıra problemlərini araşdırmışdır. O, 30-dan çox kitab və monoqrafiyanın, yüzlərlə məqalənin müəllifi idi. Alimin Azərbaycanda əkinçilik ənənəsi, təsərrüfat həyatı, maddi və mənəvi mədəniyyət, sənətkarlıq və xalq məişəti ilə bağlı silsilə tədqiqatları elmi ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanmış və lazımcına dəyərləndirilmişdir. Azərbaycan etnoqrafiyasına dair fundamental üçcildlik onun bilavasitə rəhbərliyi və yaxından iştirakı ilə işıq üzünə çıxmışdır.

Teymur Bünyadov yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasına böyük qüvvə sərf etmişdir. O, elmi yaradıcılığını pedaqoji fəaliyyətlə ahəngdar şəkildə əlaqələndirərək, uzun illər ölkənin aparıcı ali təhsil ocaqlarında mühazirələr oxumuşdur. Teymur Bünyadov bir sıra mötəbər beynəlxalq konfrans və simpoziumlardakı çıxışları ilə Azərbaycan etnoqrafiya elmini layiqincə təmsil etmişdir.

O, eyni zamanda zəngin bədii və publisistik fəaliyyəti ilə tarixi-mədəni irsimizin, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğində təqdirləyici xidmətlər göstərmişdir.

Teymur Bünyadov respublikanın elmi-mədəni həyatında yaxından iştirak etmiş, fəal ictimai işlə məşğul olmuşdur. O, birinci çağırış Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı seçilmişdir.

Akademik Teymur Bünyadovun uzunmüddətli səmərəli fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmişdir. Azərbaycan elminin inkişafında xidmətlərinə görə o, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali mükafatlarından olan "Şöhrət" və "Şərəf" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Görkəmli alim, səmimi insan Teymur Bünyadovun xatirəsi onu tanıyanların qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

**İlham Əliyev
Mehriban Əliyeva
Əli Əsədov
Sahibə Qafarova
Samir Nuriyev
Eldar Əzizov
Fərəh Əliyeva
Emin Əmrullayev
Arif Həşimov
İsa Həbibbəyli
Nailə Vəlixanlı
Yaqub Mahmudov**

“Molla Nəsrəddin” ədəbi məktəbinin davamçıları olan satirik jurnalların təqdimatı keçirilib

AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda “Molla Nəsrəddin” ədəbi məktəbinin davamçıları “Bəhlul”, “Ari”, “Mirat”, “Kəl-niyyət” və “Məşəl” satirik jurnallarının təqdimatı keçirilib.

Öncə tədbirin mövzusunə uyğun sərgiyə baxış olub, institutun Mətbuat tarixi və publisistikası şöbəsinə aid nəşrlər də nümayiş olunub.

Tədbiri giriş sözü ilə AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş direktoru, akademik İsa Həbibbəyli açdı. O bildirdi ki, sözügedən jurnallar ilk dəfə olaraq transfoneliterasiya edilərək yeni əlifbada nəşr edilib. Eyni zamanda institutumuzun magistrləri və təcrübəçi tələbələr də bu tədbirə qatılıblar. Akademik vurğulayıb ki, “Bəhlul”, “Ari”, “Mirat”, “Kəl-niyyət” və “Məşəl” kimi

jurnalların gələcək tədqiqatçıları bugünkü gənclərimizdir.

“Əkinçi” qəzeti, “Molla Nəsrəddin” jurnalı da transfoneliterasiya edilərək işıq üzünə görüb. Bu şöbədə “Ziya” qəzeti rəhmətlik Müştəbə Əliyev tərəfindən çevrilib və onu çap etmişik. “Ziyayi-Qafqaziyyə” isə çapa hazırdır, bu il çap edəcəyik. Həmin şöbədə “Molla Nəsrəddin” ensiklopediyası da hazırlanıb nəşr olunub. İlk dəfə Azərbaycanda bir mət-

buat orqanının ensiklopediyası hazırlanıb”, - deyə İsa Həbibbəyli bildirdi.

Sonra Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin müdiri Vüqar Əhməd, BDU-nun kafedra müdürü, professorlar Cahangir Məmmədli, Allahverdi Məmmədli, Ədəbiyyat İnstitutunun əməkdaşı Ülker Hüseynova və çıxış edərək təqdimatı keçirilən jurnallarla bağlı fikirlərini bölüşüblər.

Tədbirdə Ədəbiyyat İnstitutunun Azərbaycan-Asiya ədəbi əlaqələri şöbəsinin müdiri, professor Bədirxan Əhmədli, Cəlil Məmmədquluzadə ev muzeyinin direktoru Yeganə Məmmədova, Ədəbiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Rauf Sadıxov, Ədəbiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Gülbəniz Babayeva yeni əlifbada çap olunmuş bu nəşrlərin əhəmiyyətindən söz açıblar. İnstitutun magistrlarından Nəzrin Əliyeva və Lalə Seyidzadə tədbir haqqında təəssüratlarını bölüşüblər.

Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutunda çalışan Azərbaycan alimləri elmin inkişafına dair təkliflərini AMEA-nın Rəyasət Heyətinə təqdim ediblər

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının beynəlxalq elmi əməkdaşlıq münasibətləri içərisində Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutu (BNTİ) ilə elmi əlaqələrin xüsusi yeri və rolu vardır. BNTİ Azərbaycan da daxil olmaqla on bir təsisçi dövlətin hökumət nümayəndələri tərəfindən 26 mart 1956-cı ildə Moskva şəhərində imzalanmış Saziş əsasında yaradılmış, 1957-ci il 1 fevral tarixində qeydiyyatla alınmışdır.

Hazırda bu elmi qurumun üzvlərinin sayı Azərbaycan da daxil olmaqla 18 dövlətdən ibarətdir. Müstəqil Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildən BNTİ-nin tərkibinə tam hüquqlu üzv-dövlət kimi qəbul olmuş, ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən başlayaraq xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və dəstəyi sayəsində BNTİ, o cümlədən Avropa Nüvə Tədqiqatları Mərkəzi (CERN) kimi qabaqcıl beynəlxalq qurumlarla elmi və texnoloji əməkdaşlıq xüsusi olaraq inkişaf etdirilmişdir.

Hazırda BNTİ-də Azərbaycanın müxtəlif elm və təhsil müəssisələrini təmsil edən bir qrup alim fəaliyyət göstərməkdədir. Onlar prioritet hesab edilən bir sıra sahələrdə tədqiqat aparmaqla yanaşı, Azərbaycan elminin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafında da yaxından iştirak edir, ölkəmizdə gedən ictimai, mədəni, elmi və elmi-təşkilati prosesləri yaxından izləyirlər. Həmin qurumda fəaliyyət göstərən Azərbaycan alimləri ölkənin elm və ali təhsil müəssisələri ilə BNTİ arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq əlaqələrinin gücləndirilməsinə, ümumiyyətlə elmin inkişafına dair təkliflər hazırlayaraq AMEA Rəyasət Heyətinə təqdim etmişlər. Respublikada beynəlxalq elmi əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı baxımından əhəmiyyətini nəzərə alaraq, həmin təklifləri oxuculara təqdim edirik.

Ölkənin elm və ali təhsil müəssisələri ilə BNTİ arasında qarşılıqlı əməkdaşlıq əlaqələrinin gücləndirilməsinə dair təkliflər:

1. Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutunda (Rusiya Federasiyası, Dubna şəhəri) beynəlxalq əməkdaşlıq üzrə yerinə yetirilməsi nəzərdə tutulan elmi tədqiqat işlərinin problem-tematik planlarının "Azərbaycan Respublikasının 2022-2030-cu illərdə elmin dayanacaq inkişafı üzrə Milli Strategiya"ya uyğun hazırlanması və Azərbaycan Respublikası Hökumətinin Səlahiyyətli Nümayəndəsinə (ARHSN) təqdim olunması;

2. Bu elmi tədqiqat planlarının icrası üçün BNTİ-də müvafiq laboratoriya və mərkəzlərində tədqiqat planlarına elmi rəhbərlərin təyin olunmasına dəstək verilməsi;

3. BNTİ-yə ezam olunmuş əməkdaşların elmi tədqiqat işlərinin problem-tematik planlara uyğun yerinə yetirilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Hökumətinin Səlahiyyətli Nümayəndəsinə (ARHSN) tərəfindən nəzərdə tutulan mexanizmin hazırlanması;

4. Elmi tədqiqat işlərinin problem-tematik planına uyğun olaraq fəlsəfi və elmlər doktorluğu hazırlığı üzrə əməkdaşlar üçün ezamiyyət müddətlərinin müəyyən edilməsi;

5. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) institutlarından, ali təhsil müəssisələrindən BNTİ-yə qısa müddətli təcrübələrin yerinə yetirilməsi üçün ezamiyyət mexanizminin hazırlanması;

6. Azərbaycan Milli Qrupunun Üzvləri (AMQÜ) tərəfindən qısa müddətdə ezam olunmuş əməkdaşların eksperimental təcrübələrinin yerinə yetirilməsinə dəstək verilməsi;

7. AMQÜ-nün BNTİ-də yerinə yetirdikləri tədqiqat işləri nəticələrinin AMEA-nın Fizika və Riyaziyyat və Texnika Elmləri Bölməsinin hesabatlarına daxil edilməsi;

8. BNTİ-də çalışan Azərbaycan Milli Qrupunun üzvlərinin fəaliyyətini özündə əks etdirən vahid bazanın yaradılması və aşağıdakı məlumatların həmin bazaya daxil edilməsi:

- beynəlxalq xülasələndirmə və indeksləmə sistemlərinə ("Web of Science", "Scopus" və b.) daxil olan dövrü elmi nəşrlərdə dərc olunan məqalələr (İmpakt faktoru və Quartile əmsali (Q1-Q4) göstərilməklə) haqqında məlumatlar;

- konfrans materialları, tezislər, iştirak edilən beynəlxalq və yerli konfranslar, elmi və ya elmi-texniki seminarlar haqqında məlumatlar;

- xarici və Rusiya daxili ezamiyyətlər haqqında məlumatlar;

- əməkdaşın birbaşa məsul olduğu və ya icraçı qismində iştirak etdiyi xarici və ölkədaxili layihə və qrantlar haqqında məlumatlar;

- elmi tədqiqat fəaliyyətlərinə görə təltif və ya mükafatlar haqqında məlumatlar;

- əməkdaşların H-istinad indeksi (hər ilin sonundakı istinadların cəmi göstərilməklə) haqqında məlumatlar;

- əməkdaşların uzunmüddətli ezamiyyət müddətindən asılı olaraq ardıcıl siyahısı.

9. Bu bazaya hər kəsin sərbəst girişinin təmin edilməsi və bu göstəricilərin illik hesabatlara daxil edilməsi;

10. Gənc tədqiqatçıların (tələbə, magistr, doktorant və dissertantların) BNTİ-nin və üzv dövlətlərin universitet və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq müqavilələri əsasında akademik-elmi təcrübə mübadiləsinə cəlb edilməsi və onların BNTİ-nin laboratoriyalarında tədqiqat planlarına uyğun olaraq müxtəlif eksperimentlərdə iştirakına səmərəli şəraitin yaradılması;

11. Azərbaycanın elm və təhsil müəssisələrində BNTİ haqqında dolğun məlumatın formalaşdırılması üçün BNTİ-də çalışan Azərbaycan Milli Qrupunun üzvləri ilə həmin müəssisələrdə çalışan elmi işçilər, təhsil alan magistr və bakalavrlar arasında informasiya mübadiləsinin artırılması və bu istiqamətdə xüsusi programın hazırlanması;

12. AMQÜ-nün apardığı elmi-tədqiqat işləri, onun laboratoriyasının elmi istiqamətləri və maddi-texniki bazası (qurğu və cihazları), gələcək planlar haqqında dolğun təsvir yaradılması üçün AMEA-nın elmi müəssisələrində və ali təhsil müəssisələrində seminarların həyata keçirilməsi;

13. BNTİ-də çalışan Azərbaycan Milli Qrupunun üzvləri ilə AMEA-nın fərqli institut və laboratoriyaları arasında müstəqil elmi tədqiqatların aparılması;

14. AMEA-nın Mexanika-Riyaziyyat və İnformasiya Texnologiyaları İnstitutlarının əməkdaşlarının BNTİ-də həyata keçirilən eksperimentlərin riyazi modeləşdirilməsi və proqramlaşdırılmasına cəlb edilməsi;

15. AMEA-nın doktorantlarının və magistrlərinin müasir eksperimentlərin iştirakçısı olması və məqalələrinin yüksək reytingli jurnallarda dərc olunmasına şərait yaradılması üçün müvafiq ixtisaslar üzrə ikinci elmi rəhbərin BNTİ-dən təyin olunması;

16. AMEA-nın magistrantlarına onlayn dərslərin təşkil olunması və BNTİ-nin yüksək ixtisaslı əməkdaşlarının bu dərslərə cəlb edilməsi;

17. BNTİ-də və digər elmi mərkəzlərdə çalışan kadrların müasir elmi istiqamətlərlə daha çox əlaqədə olduğuna əsaslanıb, onların Azərbaycanda da bu elmi istiqamətlərin təbliği və inkişafı üçün münbit şəraitin yaradılması;

18. Ölkəmizdə perspektivliyini itirmiş, artıq heç bir təbii sahəsi olmayan elmi istiqamətlərin daha yeni, müasir dövrün tələblərinə cavab verən və təbii sahəsi genişlənməkdə olan elmi istiqamətlərlə əvəz olunması;

19. Azərbaycanlı alimlərinin BNTİ-nin meqa-layihələrində yaxından iştirakına şərait yaradılması və onların mütəmadi olaraq iştirak etdiyi layihələrdə əldə olunan elmi yeniliklər və yeni texnologiyalar haqqında məlumat verilməsi;

20. BNTİ-də çalışan Azərbaycan Milli Qrupunun üzvləri ilə mütəmadi olaraq görüşlərin keçirilməsi, Azərbaycanın BNTİ-də səlahiyyətli nümayəndəsinin əməkdaşların elmi fəaliyyəti ilə yerində tanış olub, təşkilati problemləri həllinə köməklik göstərilməsi;

21. Azərbaycan Milli Qrupuna rəhbərlik seçki ilə müəyyən edilməsi, Azərbaycan Respublikası Hökumətinin səlahiyyətli nümayəndəsi ilə razılaşdırmaq şərti ilə Milli Qrupun rəhbərinə müəyyən səlahiyyətlərin verilməsi;

22. Milli Qrupun illik hesabatının (milli qrup üzvlərinin köməyi nəzərə alınmaqla) qrup rəhbəri tərəfindən hazırlanması və müzakirəsinin təşkil edilməsi;

23. Azərbaycan Milli Qrupu ilə Azərbaycan Respublikasının Rusiya Federasiyasındaki Səfirliyi və Rusiyada (xüsusilə Moskva və Moskva ətrafı) fəaliyyət göstərən mövcud Diaspora cəmiyyətləri ilə qarşılıqlı əlaqələrin qurulması və inkişaf etdirilməsi;

24. Azərbaycanın BNTİ-də səlahiyyətli nümayəndəsi ilə bağlı məsələlərin bu qurumla bağlı müvafiq normativ-hüquqi sənədlərə, xüsusən də nizamnaməyə uyğunlaşdırılması;

25. AMEA-nın tədqiqat institutları ilə BNTİ arasında ortaq tədqiqat işlərinin həyata keçirilməsinin gücləndirilməsi;

26. BNTİ-yə uzunmüddətli ezam olunmuş əməkdaşların ezam olunduğu müddətdə əməkdaşlarının saxlanması mexanizminin hazırlanması və Azərbaycan Respublikası Hökumətinə təqdim edilməsi;

27. AMEA-da BNTİ-nin təbliği məqsədi ilə rəsmi ofisinin yaradılması, məktubluların və illər üzrə sənədlərin arxivinin yaradılması;

28. Azərbaycan Milli Qrupunun əməkdaşları tərəfindən BNTİ-də yerinə yetirilən dissertasiya işlərinin müdafiə prosesinin sadələşdirilməsi məqsədi ilə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi.

AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkına yeni rezident qəbul olunub

Aprelin 12-də AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkının Ekspertlər Şurasının növbəti onlayn iclası keçirilib.

"Zoom" platforması üzərindən keçirilən iclasda Ekspertlər Şurasının sədri, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Rasim Əliquliyev, Şuranın üzvləri, YT Parkın baş direktoru, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Vasif Abbasov, bir sıra məsul şəxslər, eləcə də rezidentlik üçün müraciət etmiş müəssisənin nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Şuranın sədri, akademik Rasim Əliquliyev iclasın gündəliyində duran məsələni diqqətə çatdırıb. O, tədbirin "AK PACK" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətinin (MMC) YT Parkda rezident kimi qeydiyyatla alınması üçün təqdim etdiyi "Yüksək texnologiyanın təbii qüvvə ilə polipropilen tərkibli kompozit məhsulların istehsalı və çapı" layihəsinin müzakirəsinə həsr olduğunu bildirdi.

Daha sonra "AK PACK" MMC-nin nümayəndəsi İsmayıl Kərimov çıxış edərək müəssisənin texnoparka rezidentlik üçün təqdim etdiyi layihə və "AK PACK" MMC-nin əsas fəaliyyət istiqamətləri haqqında ətraflı məlumat verib. Bildirib ki, layihə qida sənayesində istifadə olunacaq polipropilen tərkibli kompozit məhsulların istehsal sahəsinin təşkil olunmasını və inkişaf etdirilməsini nəzərdə tutur. Onun sözlərinə görə, layihənin məqsədi ekoloji cəhətdən təmiz, qida məhsulları istehsalında (süd məhsulları, dondurma, çərəz və s.) istifadə edilən polipropilen tərkibli keyfiyyətli kompozit məhsulların istehsalını qurmaqdan və satışını həyata keçirməkdən ibarətdir.

"Valyuta ehtiyatlarının təmin edilməsi baxımından yeni texnologiyalarla təchiz edilmiş, respublikada anoloqu olmayan sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsi zəruridir", - deyən İsmayıl Kərimov YT Parkda icrası nəzərdə tutulan layihənin polipropilen tərkibli kompozit məhsulların istehsalı sahəsinin innovativ texnologiyalar əsasında inkişaf etdirilməsində, eyni zamanda ixracönlü məhsul istehsalı və respublikadan valyuta axınının qarşısının qismən alınmasında yardımçı olacağına diqqətə çatdırıb. O, həmçinin istehsal zamanı təbii qüvvə istifadə edilən müasir tələblərə cavab verən avadanlıqlar, çap məhsulları barədə də ətraflı məlumat verib.

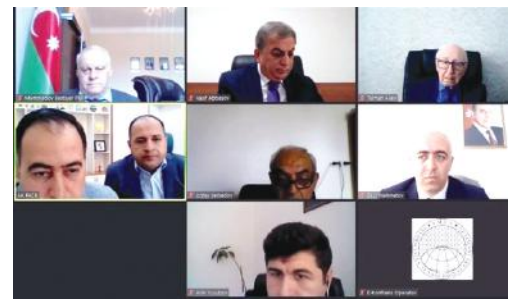
Mürəzəci bildirib ki, bu layihənin gerçəkləşdirilməsi üçün yerli mütəxəssislərlə yanaşı, bu sahədə Avropa ölkələrində, xüsusən də Türkiyədə ixtisaslaşmış şirkətlərin təcrübəsi əsasında iş fəaliyyətinin qurulması nəzərdə tutulur. Məhsulun xarici bazarlarda da satışa çıxarılmasının planlaşdırıldığını deyən müəssisənin nümayəndəsi gələcəkdə istifadə olunacaq xammalın təkrar emalı xüsusiyyəti sayəsində itkiyə yol verilməyəcəyini vurğulayıb. İsmayıl Kərimov bu istiqamətdə AMEA-nın müvafiq institutları ilə əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulacağını da diqqətə çatdırıb.

İclasda Ekspertlər Şurasının sədri, akademik Rasim Əliquliyev, Şuranın katibi - Aşqarlar Kimyası İnstitutunun baş direktoru, akademik Vəqif Fərzəliyev, Şuranın üzvləri - Fizika İnstitutunun laboratoriya müdiri, akademik Cavad Abdinov, Polimer Materialları İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Bəxtiyar Məmmədov və İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun icraçı direktoru, texnika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Rəşid Ələkbərov məsələ ətrafında rəy və təkliflərlə çıxış ediblər. Müzakirələrdə kompozit materialların alınması üsulu, qablaşdırılma avadanlıqlarının seçilməsi, qida məhsullarında polipropilen məhsullardan istifadənin üstünlükləri, bu sahədə yüksək ixtisaslı kadr hazırlığının həyata keçirilməsi, istehsal zamanı rəqabətə dözümlü texnologiyaların təbii qüvvə, Azərbaycan alimlərinin bu işlərə cəlb olunması perspektivlərinin müəyyən edilməsi və AMEA-nın müvafiq elmi-tədqiqat müəssisələri ilə əməkdaşlıqların qurulması, eləcə də keyfiyyətli texnoloji yeniliklərin ortaya çıxarılması və s. məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb, suallar cavablandırılıb.

Tədbirdə çıxış edən Yüksək Texnologiyalar Parkının baş direktoru, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Vasif Abbasov texnoparkın bu kimi layihələrin ölkəmizdə inkişaf etdirilməsinə, cəmiyyətdə innovativ təşəbbüslərin artırılmasına, eləcə də elmin kommersiyalaşmasını həyata keçirməklə innovativ sahibkarlığın formalaşmasına daim dəstək verdiyini vurğulayıb. O, texnoparka yeni rezidentlərin seçilməsi zamanı AMEA-nın müvafiq institutları ilə birgə icra olunma potensialı olan layihələrə üstünlük verildiyini qeyd edib. Baş direktor "AK PACK" MMC-nin təqdim etdiyi layihənin AMEA-nın Polimer Materialları, Aşqarlar Kimyası və Neft-Kimyə Prosesləri institutları ilə birgə icra olunma imkanlarına malik olduğunu diqqətə çatdırıb.

Daha sonra "AK PACK" MMC-nin YT Parkın rezidenti kimi qəbul edilməsinə dair səsvermə keçirilib. Səsvermənin nəticələrinə əsasən, adıçəkilən iddiaçıya rezident statusu verilməsi qərarı alınıb.

Sonda Şura sədri, akademik Rasim Əliquliyev müəssisənin AMEA-nın elmi-intellektual potensialından səmərəli istifadə edəcəyinə, YT Parkda təqdim olunan güzəşt və imtiyazlardan məqsədyönlü şəkildə faydalanacağına və ölkə iqtisadiyyatının inkişafına töhfələr verəcəyinə inamını ifadə edib.

Narkotəhlükəsizlik və pandemiya sonrakı dünya prizmasından gələcəyə baxış

Biologiya, aqrar və tıbb elmləri üzrə Problem Şurasının növbəti iclası keçirilib

Narkotəhlükəsizlik - psixoaktiv maddələrin və narkotik vasitələrin qanuni və qeyri-qanuni dövriyyəsinə nəzarət sferasında mövcud olan potensial və real təhlükələrdən fərdlərin, cəmiyyətin və dövlətin müdafiə vəziyyəti, narkomanıyanın qarşısının alınması və ona qarşı mübarizədə səmərəlilik, narkotika aludəçilərinin reabilitasiyası və yenidən sosiallaşmasının vaxtında və effektiv həyata keçirilməsi səviyyəsidir.

Narkomanıya təhlükəsi və ondan qorunmaqla bağlı məsələlər əsrilər boyu ağıllı beyinləri həmişə narahat etmişdir. Narkoasılılığın mexanizmlərinə, onun köklərinin və mənbələrinin axtarışına, təbiəti və mahiyyətinin açılmasına çoxsaylı kitablar, məqalələr həsr olunsa da, bu problemin sirlərini tam açmaq hələ də mümkün olmamışdır.

21-ci əsrin əvvəllərində beynəlxalq miqyasda baş verən qlobal dəyişikliklər dünya ictimaiyyətinin və ayrı-ayrı dövlətlərin milli təhlükəsizlik probleminə konseptual yanaşmalara yenidən baxılmasına gətirib çıxarmışdır. Narkotika cəmiyyətlərinin və dövlətlərin formalaşmasında dağıdıcı rol oynayır. Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, narkotika sanki şüşə qabdan çıxan cin kimi bütün sosial fəaliyyətlərə dağıdıcı təsir edir, qanunsuz narkotikcarət milyonlarla insanı əhatə etməklə ən gəlirli biznesə çevrilir. Hazırda dünyada narkopartlayış yeni gücə malikdir və ona qarşı mübarizə əksər inkişaf etmiş dövlətlərin milli təhlükəsizlik doktrinalarında və praktik siyasi fəaliyyətlərində öz əksini tapmışdır.

XX əsr və XXI əsrin əvvəlləri böyük insan tələfatına səbəb olan İspan qrip, vəba, xolera, tif, QİÇS, hepatit-B, hepatit-C və s. kimi yoluxucu xəstəliklərin tüğyan etməsi ilə yadda qalmışdır. Bu sırada bütün sələflərini kölgədə buraxmış SARS-CoV-2 koronavirusu isə həyatımızı iki hissəyə bölmüşdür: pandemiya əvvəlki dövr və pandemiya dövrü. Lakin zaman-zaman gəlib-gedən, güclənib-səngiyən yoluxucu xəstəliklərə, digər kütləvi xarakter daşıyan patologiyalar və qlobal problemlərə yanaşı, bəşəriyyəti təqib edən, onu addım-addım uçuruma doğru itələyən bir bəla da mövcuddur ki, nəinki heç bir halda, heç bir məkanda və zaman daxilində "ağrı-acıları" zəifləmir, hətta çoxsaylı nüfuzlu beynəlxalq, regional və milli qurumların, güc strukturlarının, hüquq-mühafizə və səhiyyə sistemlərinin səylərinə baxmayaraq, insan həyatının ən dərin qatlarına nüfuz edərək getdikcə genişlənir. Bu qlobal bəla yuxarıda sadalanan və bir çox digər xəstəliklər üçün də katalizator rolunu oynayan narkomanıya və narkotik asılılıqdır. COVID-19 pandemiyası həyat tərziyə, o cümlədən narkotiklərin istehsalı, daşınması, paylaşılması və istifadəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir etdi.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Narkotiklər və Cinayətlər İdarəsi tərəfindən 2021-ci il üzrə dərc edilmiş Dünya Narkotik Hesabatında qeyd edilir ki, hazırda Yer kürəsində 275 milyona yaxın insan müntəzəm olaraq narkotik vasitələrdən istifadə edir və bu, 2010-cu ilə müqayisədə 22% artıqdır. Onların 36 milyondan çoxu narkotik asılılıqdan yaranan patologiyalardan əziyyət çəkir. Təqribi hesablamalara görə, 15-64 yaş arası dünya əhalisinin 5,5%-i son bir ildə ən azı bir dəfə narkotik maddələrdən istifadə edib (bəzi məlumatlara görə, Azərbaycanda bu rəqəm təqribən 2,5%-ə bərabərdir). Dünya üzrə 11 milyon insan inyeksiya formasında narkotiklər qəbul edir, onların da yarısı hepatit C-dən əziyyət çəkir. Daha bir acınarlıq statistika: təkcə 2020-ci ildə narkotik maddələr aludəçiliyi nəticəsində baş verən ölüm halları 13% artmışdır. 2021-ci ildə ölkəmizdə də bu səbəbdən ölənlərin sayı əvvəlki ilə müqayisədə 60% artaraq 258 nəfərə çatmışdır. Dünya üzrə aşırı doza nəticəsində ölüm halları isə 2021-ci ildə 100 min nəfəri keçmişdir ki, bu da illik 29% artım deməkdir.

COVID-19 pandemiyasının ilk dövrlərində baş verən ciddi qapanmalar, sərhədlərin bağlanması, beynəlxalq neqliyyat axınlarının dayandırılması, so-

sial uzaqlaşma, restoran, kafe və klubların fəaliyyətinə, kütləvi tədbirlərə qoyulmuş qadağalar narkotika ticarətini də müəyyən dərəcədə buxovlamışdır. Narkobaronlar külli miqdarda kokain və heroini toplayaraq sərhədlərin açılmasını, quru, hava və dəniz neqliyyatının fəaliyyətə başlamasını gözləyirdilər ki, bazarı ucuz qanunsuz mallarla doldursunlar. Bu, artıq koronavirus epidemiyası və sintetik narkotiklərin istifadəsinin artması ilə sağlamlığı zədələnmiş dünya əhalisi üçün qorxulu gözləntilər demək idi.

Təəssüf ki, gözlənilən təhlükələr artıq özünü doğrultmaqdadır. Pandemiyanın ilk çağlarında qeyd etdiyimiz sınıqlara məruz qalmış nəhəng narkotik bazarları qanunsuz fəaliyyətlərini tez bir zamanda bərpa etmişlər və daha da genişlənməyə nail olmuşdular. İlk vaxtlar narkotika istehlakının azalması qiymətlərin də böyük artımına səbəb olmuşdu. Pandemiya dövrü irəlilədikcə narkotik və psixotrop maddələrin istehsalı nəinki azalmamış, əksinə, dünyanın əksər ölkələrində narkotiklərin istifadəsində 40%-dən çox artım müşahidə olunmuşdur.

Pandemiyanın qadağaları yumşaldıca tələbatın artması narkotik maddələrin qeyri-qanuni tədarükünün genişlənməsinə, onları qanunsuz dövriyyəsinin diversifikasiyasına, gizli quru və su nəqli marşrutlarının sayının yüksəlməsinə, sualti gəmilərdən, şəxsi təyyarələrdən və təməssiz çatdırılma üsullarından istifadənin artmasına səbəb olmuşdur.

Elmi ədəbiyyatdan və kütləvi sosial mediadan əldə edilən tədqiqat məlumatları göstərir ki, pandemiya cəmiyyətin və onun fərdlərinin psixikasında, ruhi vəziyyətində də uzun müddət silinməyəcək izlər buraxmışdır. İnsanların daimi stress altında yaşaması, özünə-qapanma hallarının, ətrafda baş verənlərə etinasız münasibətin kütləviləşməsi, həyatın mənasızlığına inanmaların sayının artması onları ilin görünən simasına çevrilmişdir.

Pandemiya dövründə narkotika ticarətində təməssiz üsulların istifadəsinin geniş vüsət aldığına da xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Biz texnoloji inkişafın mühüm göstəricilərindən biri olan internet sosiallaşmasının intensiv xarakter aldığı bir dövrdə yaşayırıq. Bu gün müxtəlif adlarda narkotik maddələrin internet üzərindən, sosial şəbəkələr, elektron poçtlar və s. vasitəsilə istifadəçilərə çatdırılması alıcı və satıcının bir-birini tanımadan əməliyyat aparmasına şərait yaratmaqla narkotik maddələrin paylaşılması şəbəkəsinin inşaa edilmiş olduğu çətinləşdirmişdir. Beləliklə, narkotiklərin ötürülməsi və qəbulunun qlobal modelləri daim yenilənir. Ekspertlərin hesablamalarına görə, internet üzərindən illik narkotik ticarətinin həcmi 2021-ci ildə 315 milyon dolları keçmişdir və bu rəqəm son 4 ildə ən azı dörd dəfə artmışdır.

Pandemiyanın səngidiyi bir dövrdə isə məhz qloballaşma sayəsində narkomanıya bəlasının yayılması bir sıra tranzit neqliyyat xətlərinin qovşağında yerləşən Azərbaycan üçün təhlükəli xarakter almışdır. Rəsmi məlumatlara görə, ölkə əhalisinin 0,3%-i narkotik asılılıqdan əziyyət çəkməkdədir. Bəzi region və şəhərlərdə isə bu rəqəm 1%-ə çatır.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin alim və mütəxəssisləri dövrün bu çağırışına cavab verərək narkomanıyaya qarşı ictimai hərəkatda fəal iştirak edir, narkotik asılılığın zərərli barədə əhalinin müxtəlif qrupları arasında təbliğat işləri aparırlar. Onların sosial mediada, kütləvi informasiya vasitələrində yazıları, çıxışları və müsahibələri hər zaman xalq tərəfindən böyük maraqla qarşılanır. Mən "Narkotik vasitələ-

rin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2019-2024-cü illər üçün Dövlət Programı" çərçivəsində AMEA-nın nümayəndəsi kimi müxtəlif tədbirlərdə, o cümlədən Narkomanlığa və Narkotik Vasitələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Mübarizə üzrə Dövlət Komissiyasının videokonfranslarında və müxtəlif iclaslarda müntəzəm iştirak edirəm, Dövlət Programı və digər rəsmi tapşırıqlar üzrə hesabatların vaxtında hazırlanması və lazımı ünvanlara çatdırılmasına çalışıram, eyni zamanda, mətbuatda mütemadi çıxışlarım olur. Alim və mütəxəssislərimiz tərəfindən internet resurslarında, müxtəlif sosial şəbəkələrdə, o cümlədən Biologiya və Tibb Elmləri Bölməsinin və onun institutlarının rəsmi "Facebook" və "Instagram" səhifələrində, "YouTube" və "TikTok" kanallarında gənclərə, uşaqlar və yeniyetmələrə sağlamlıq tərzinin təbliği istiqamətində maarifləndirici çağırışlar mütemadi xarakter daşıyır.

Nümunə üçün demək olar ki, son bir il ərzində AMEA Dendrologiya İnstitutunun əməkdaşları tərəfindən narkomanıyaya qarşı mübarizə məqsədilə vaxtaşırı mədəni-kütləvi tədbirlər, müsabiqələr, Papaver L. (Xaşxaş) cinsinə aid çətənə növlərinin, narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair təbliğat-şəvqət xarakterli tədbirlər, "Narkomanıya və müasir gənclik", "Narkomanıya cəmiyyətin qəddar düşmənidir", "Narkomanıyaya qarşı hamılıqla mübarizə", "Narkomanıya nədir?" başlıqları altında onlayn seminarlar, Xəzər və Pirallahı rayonlarının ərazilərində yerləşən bir çox orta ümumtəhsil müəssisələrində "Zərərli vərdişlərə yox deyirik!" devisi altında gənclər üçün maarifləndirici təbliğat aksiyaları keçirilmişdir.

Narkomanlığın zərərli barədə materialların hazırlanması üçün fundamental tədqiqat işlərinin aparılması da davam etdirilmişdir. AMEA-nın Akademik Abdulla Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunun elmi-tədqiqat planlarında və layihə işlərində narkotik asılılığın öyrənilməsi mövzusu önəmli yer tutmuş, həmişə olduğu kimi, 2021-ci ildə də bu istiqamətdə bir sıra nəticələr əldə edilmişdir. Dihidropirimidinazaya benzər zülal 2 (DBZ2) ilə zənginləşdirilmiş zülal fraksiyası iribuyuzlu qarabalıq beyindən ammonium sulfatın qismən (0-40%) çökdürülməsi və səfədəks G-150 sütünü üzərində gel xromatografiya vasitəsilə ayrılmasıdır. Ultrafiltrasiya üsulu ilə zülalın qatılığı 3 dəfəyə qədər artırılmış və distillə suyunda 6 saat ərzində +5°C temperatur şəraitində dializə edilmişdir. Dializdən sonra kalsium ionlarından azad olması üçün zülal EDTA məhlulunda 5°C-də gecə ərzində saxlanılmışdır. Amfolinlərin tətbiqi ilə izoelektrik fokuslaşma üsulu vasitəsilə zülal fraksiyaları ayrılmış və gəldən elyusiya olunmuşdur. DBZ2-nin izoelektrik nöqtəsinə aid olan fraksiya DBZ2 kimi saxlanılmış və dondurulmuş, zülalın homogenliyi poliakrilamid gelində elektroforez üsulu ilə müəyyən olunmuşdur. DBZ2-yə qarşı poliklonal anticismlər CNBr-Sepharos sorbentinin üzərinə immobilizasiya olunmuş, DBZ2 sütununun

üzərində immunoaffin xromatografiyası üsulu ilə DBZ2 poliklonal immunoqlobulinlər məhlulundan təmizlənmişdir. Bir sikl ərzində DBZ2-yə qarşı 6 mq həcmində anticismlər alınmışdır. Siçovulların beyin nahiyələrində beta-tubulin-III miqdarına beyin yan mədəciyinə yeridilən DBZ2-yə qarşı anticismlərin təsiri bərk-fazalı dolay immunoenzim üsulu ilə təyin olunmuşdur. Birinci anticismlərin yerinə beta-tubulin-III-yə qarşı adadovşanın poliklonal immunoqlobulinlərindən istifadə olunmuşdur. İkinci anticismlərin əvəzinə adadovşanın immunoqlobulinlərinə qarşı qıtıqotu peroksida ilə keçirilmiş immunoqlobulinlərinin konyuqatı istifadə edilmişdir. Peroksida substratının yerinə ortofenilendiamin tətbiq olunmuşdur.

Etaminal natrium ilə narkozlaşdırılmış təcrübə qrupu siçovullarının beyinin sol yan mədəciyinə DBZ2-yə qarşı poliklonal anticismlər, nəzarət qrupu heyvanlarına eyni miqdarda adadovşanın qeyri-immun ?-qlobulinləri yeridilmiş, 24 və 72 saat sonra heyvanlar dekapitasiya olunmuş, beyin hippokampının və sol tərəf qabığının nümunələri çıxarılaraq dolay immunoenzim analizi üsulu ilə antigen yerinə istifadə olunmuşdur.

Tədqiqatların nəticələri göstərmişdir ki, DBZ2-nin beyində xiləli yeridilməsində və nümunə götürülməsində 24 saat aralıq vaxt olduğu halda nə beyin hippokampında, nə də sol tərəf qabığında beta III tubulinin səviyyəsində nəzarət qrupu göstəricilərinə nisbətən təcrübə qrupu göstəricilərində heç bir dəyişiklik müəyyən olunmamışdır.

DBZ2-nin beyində xiləli yeridilməsində və nümunə götürülməsində 72 saat aralıq vaxt olduğu halda, beyin sol tərəf qabığında nəzarət və təcrübə qrupları arasında beta III tubulinin səviyyəsində etibarlı fərq müşahidə olunmamış, beyin hippokampında təcrübə qrupu və nəzarət qrupu heyvanlarının arasında beta III tubulinin səviyyəsində azalmağa doğru etibarlı dəyişikliklər aşkar edilmişdir. Tədqiqatın nəticələrini təhlil edərək belə qənaətə gəlmək olar ki, DBZ2-yə qarşı anticismlərin yaddaş proseslərinə gücləndirici təsiri yetkin orqanizmlərdə yeni neyronların əmələ gəldiyi yeganə beyin strukturu olan hippokampda yeni sinir hüceyrələrinin yaranması (neyrogenez) ilə bağlıdır.

Qeyd edilən tədqiqatlar davam etdirilir və onlardan alınan nəticələr mütemadi olaraq ictimaiyyətə çatdırılacaqdır.

Hazırda biz total informasiya əsrində yaşayırıq. Bu gün icarəsində olduğumuz məlumat axını o qədər güclüdür ki, hər hansı faktı saf-çürük etmək, doğrunu saxta xəbərdən, pisi yaxşıdan seçmək, həqiqəti arayıb tapmaq olduqca çətindir. Bu hal xüsusən hələ tam formalaşmamış xarakterlərin, dünyagörüşlərinin daşıyıcısı olan yeniyetmə və gənclərə aiddir. Elm adamlarının vətəndaşlıq borcu, ziyalıllıq vəzifəsi mövcud olan nəhəng informasiyanın analizinə, yoxlanılmasına və etibarlı faktlara, elmi tədqiqat nəticələrinə əsaslanaraq, dövlət və özəl təhsil sistemi və ənənəvi dini məktəblərə əməkdaşlıq edərək cəmiyyətə düzgün impuls verərək, inandırmaq və beləliklə, aludəçilik girdabına düşmüş və ya narkotik uçurumuna yuvarlanmaq təhlükəsi altında olan hər bir insanın həyatının xilas uğrunda mücadilə etməkdir. Əminliklə demək olar ki, nəinki ayrı-ayrı fərdlərin, hətta bəşəriyyətin və xalqların taleyi bu mübarizədə kimin qalib gələcəyindən asılı olacaqdır.

Beləliklə, insan cəmiyyətinin qorunması və bəşəriyyətin gələcəyi naminə narkotəhlükəsizliyin təmin edilməsi zəruri məsələdir və o, kompleks təhlükəsizlik sisteminin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi icra hakimiyyəti orqanları, dövlət və ictimai institutların daim diqqətində olmalıdır.

İradə HÜSEYNOVA
AMEA-nın vitse-prezidenti,
akademik

Azərbaycan Respublikası Elmi Tədqiqatların Əlaqələndirilməsi Şurasının (ETƏŞ) Biologiya, aqrar və tıbb elmləri üzrə Problem Şurasının 2022-ci ildə üçüncü iclası keçirilib.

AMEA-nın vitse-prezidenti, Problem şurasının sədri, akademik İradə Hüseynova "Zoom" proqramı üzərindən keçirilən iclası açaraq gündəlikdə duran məsələlər haqqında tədbir iştirakçılarını məlumatlandırdı.

Daha sonra tıbb elmi üzrə dissertasiya mövzularının təsdiqi üçün 17 iş müzakirəyə çıxarıldı.

Akademik İradə Hüseynovanın rəhbərliyi ilə keçirilən müzakirələrdə Problem şurasının, işçi qruplarının üzvləri, eləcə də iddiaçılar, müvafiq dissertasiya işlərinin elmi rəhbərləri və məsləhətçiləri də iştirak ediblər.

Müzakirəyə çıxarılmış bəzi mövzuların adında dəyişikliklər edilməklə 15 iş müsbət qiymətləndirilərək qeydiyyata alınıb, 2 iş təkrar baxılmaq üçün geri qaytarılıb.

Mikrobioloq alimlər Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin təcrübə stansiyasında olublar

AMEA-nın Mikrobiologiya İnstitutunun Eksperimental mikologiya laboratoriyasının müdiri, b.ü.f.d., dosent İradə Babayeva, böyük elmi işçi, b.ü.f.d. Lələ Əliyeva, elmi işçi Vüsalə İsayeva və kiçik elmi işçi Əsmər Məmmədova institutun tematik planına müvafiq olaraq nümunələr götürmək, müşahidələr aparmaq və tədqiqatların birgə aparılması imkanlarının müzakirəsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Bitki Mühafizəsi və Texniki Bitkilər Elmi Tədqiqat İnstitutunun Abşeron təcrübə stansiyasında olublar.

Abşeron təcrübə stansiyasının direktoru, a.e.ü.f.d. Cəbrayıl Ağayev və laboratoriya rəhbəri Mərdan Tağıyev institut əməkdaşlarına təcrübə stansiyasında görülən işlər haqqında məlumat veriblər, nümunələrin götürülməsi ilə bağlı bəzi metodik yanaşmalar dəqiqləşdirilib və gələcəkdə birgə görülməsi mümkün olan işlər haqqında fikir mübadiləsi aparılıb. Yekunda bitki zərərvericiləri olan nematodlara qarşı mübarizədə təbiiq edilən nematofaq göbəklərin funksional aktivliyinin öyrənilməsi məqsədilə həm açıq, həm də örtülü sahələrdən torpaq nümunələri götürülüb və laboratoriya şəraitində aparılması nəzərdə tutulan analizlər üçün hazırlanıb.

AMEA-da vaksinlərin hazırlanması ilə məşğul olan tanınmış azərbaycanlı alimin məruzəsi dinlənilib

Aprel 7-də Türkiyənin Akdeniz Universitetinin professoru, AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun Molekulyar biotexnologiya beynəlxalq laboratoriyasının müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Tərən Məmmədovun "Bitkidə sintez edilən COVID-19 peyvəndlərinin və terapevtik zülalların istehsalı və preklinik qiymətləndirilməsi" mövzusunda həsr olunmuş onlayn seminarı keçirilib.

Seminarda AMEA-nın Biologiya və Tibb Elmlər Bölməsinə daxil olan elmi tədqiqat institutlarının, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin, eləcə də Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyinin (TƏBİB) elmi müəssisələrinin əməkdaşları iştirak ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın vitse-prezidenti, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun baş direktoru, akademik İradə Hüseynova bugünkü seminarın koronavirusla mübarizə kimi bütün dünyaya üçün əhəmiyyətli bir problemin həllində mühüm rola malik olan və böyük aktualıq kəsb edən vaksinlərin hazırlanması məsələlərinə həsr olduğunu bildirdi.

O, AMEA-nın müxbir üzvü Tərən Məmmədovun Azərbaycanda "Molekulyar biologiya" ixtisası üzrə ilk doktorluq dissertasiyası müdafiə edən alimlərimizdən olduğunu və dünyanın bir çox aparıcı universitetlərində, elmi mərkəzlərində bu sahədə böyük təcrübə keçdiyini diqqətə çatdırıb.

Vitse-prezident professor Tərən Məmmədovun ABŞ-da vaksinlərin hazırlanması işlərində yaxından iştirak etdiyini, çoxsaylı patentlərin və məqalələrin müəllifi olduğunu vurğulayıb. Əlavə edib ki, azərbaycanlı alim, həmçinin Türkiyədə TÜBİTAK tərəfindən maliyyələşən yüksək rəqəbətlə qrant layihələrinin reallaşdırılmasında ekspert kimi iştirak edir, bu fonda alının bir çox layihələrin rəhbəridir. Alim vaksinlərin hazırlanması üzərində geniş tədqiqatlar aparır. Akademik İradə Hüseynova qeyd edib ki, Tərən Məmmədovun hazırladığı vaksin Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının preklinik mərhələdə olan vaksinlər siyahısına daxil edilib və bu istiqamətdə alınmış nəticələr 2021-ci ildə 3 nüfuzlu jurnalda dərc olunub.

AMEA-nın vitse-prezidenti Azərbaycanın koronavirusla mübarizədə öndə gedən ölkələrdən biri olduğunu bildirdi. O, bu istiqamətdə dövlət başçısı tərəfindən həyata keçirilən məqsədyönlü siyasət, vətəndaşların sağlamlığının qorunmasına göstərilən

diqqət nəticəsində bir çox ölkələrdən fərqli olaraq Azərbaycanda əhalinin vaksinasıya təminatı ilə bağlı problemlərin olmadığını diqqətə çatdırıb. Akademik İradə Hüseynova Azərbaycanda yerli vaksinlərin hazırlanması məsələsinin zəruriliyinə toxunub, bu istiqamətdə ölkə alimlərinin böyük potensiala malik olduğunu qeyd edib.

Daha sonra AMEA-nın müxbir üzvü, professor Tərən Məmmədovun "Bitkidə sintez edilmiş COVID-19 peyvəndlərinin və terapevtik zülalların istehsalı və preklinik qiymətləndirilməsi" mövzusunda məruzəsi dinlənilib.

Alim İkinci Dünya müharibəsindən sonra bəşəriyyətin ən böyük böhranı kimi qiymətləndirilən koronavirus pandemiyasına səbəb olan SARS-CoV-2 virusu ilə yeganə mübarizə üsulunun vaksinasıya olduğunu diqqət çəkib.

O, hazırda dünyada koronavirus əleyhinə yaradılmış vaksinlərin hazırlanma texnologiyası haqqında məlumat verib, müvafiq işlərə 20 nəfərdən ibarət komandası ilə pandemiyanın ilk günlərindən etibarən başladığını deyib.

Professor Tərən Məmmədov yeni növ koronavirusun RNT genomlu olduğu üçün onun mutasiyaya uğrayacağından öncədən gözlənilən olduğunu və bu səbəbdən vaksin hazırlanmasında bu mutasiyaların neqativ effektini nəzərə alaraq dizayn etdiyini vurğulayıb.

Məruzəçi SARS-CoV-2-nin xüsusiyyətləri barədə danışaraq qeyd edib ki, yeni Omikron variantı Vuhan ştammi ilə müqayisədə 60-dan çox mutasiya daşıyır və bu mutasiyaların 36-sı Spike (S) zülalının ardıcılığında aşkar edilib: "Lakin Nukleokapsid (N) zülalının ardıcılığı daha çox qorunub saxlanılır. Bu səbəbdən mutasiyaların mənfəi təsirlərini nəzərə alaraq dünyada ilk dəfə bizim tərəfindən N və S proteininin RBD (receptor binding domain) qarışığından ibarət antigen kokteyl (N+RBD) peyvəndinin hazırlanması həyata keçirilib".

Tərən Məmmədov COVID-19-a qarşı iki RBD əsaslı və bir kokteyl əsaslı peyvənd hazırladığını qeyd edib. Alim bu peyvəndlərin Delta və Omikron (60-dan çox mutasiyası olan) variantlarına qarşı çox effektiv olduğunu və ümumiyyətlə, gələcəkdə ortaya çıxacaq bütün mutasiyalara qarşı dayanıqlı ola biləcəyini vurğulayıb.

"1 kq Nicotiana benthamiana bitkisindən 25 milliqrama kimi, başqa sözlə, 5 min insana kifayət edəcək qədər kokteyl peyvənd hazırlanması mümkündür. Bu vaksin üzərində işlər başa çatdıqda onu "Qarabağ" adlandırmağı düşünürük", - deyir professor Tərən Məmmədov əlavə edib. Onun sözlərinə görə, rəhbərlik etdiyi komanda bu vaksinlərin hazırlanmasında özlərinin təkmilləşdirdikləri texnologiyaları tətbiq edib və hazırda bununla bağlı bir neçə patentə müəlliflik edir.

Alim rəhbərlik etdiyi komanda ilə birgə COVID-19-a qarşı hazırladığı universal terapevtik protein - SARS-CoV-2 reseptoru olan rekombinant ACE2 əsaslı dərman barədə də məlumat verərək, onun virusla mübarizədə, xüsusilə yüksək təzyiqli olan insanların COVID-19-a qarşı müalicəsində effektiv olduğunu diqqətə çatdırıb. Məruzəçi qeyd edib ki, bu dərman inyeksiya və ya burun spreyi kimi istifadə edilə bilər. O, bildirdi ki, bu istiqamətdə əldə olunan nəticələr molekulyar biotexnologiya sahəsində "Nature" jurnalından sonra ən tanınmış jurnal olan "Frontiers in plant science"də (impakt faktor - 5.753) dərc olunub.

Professor Tərən Məmmədov çıxışının sonunda, həmçinin Akdeniz Universitetində quduzluq və malyariya əleyhinə vaksinlər hazırladıklarını və bu vaksinlərin insanlar üzərində sınaq mərhələsində olduğunu bildirdi.

Seminarda məruzə ətrafında geniş müzakirələr aparılıb, AMEA-nın müxbir üzvü Tərən Məmmədov iştirakçıların çoxsaylı suallarını cavablandırılıb.

Müzakirələrdə AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İradə Hüseynova, Elmi-Tədqiqat Ağciyər Xəstəlikləri İnstitutunun laboratoriya müdiri Nuriyyə Səlimova, AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun icraçı direktoru, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ələmdar Məmmədov, həmin müəssisənin laboratoriya müdiri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nurməmməd Mustafayev, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru İsmayıl Zülqarov, AMEA-nın A.İ.Qarayev adına Fiziologiya İnstitutunun laboratoriya müdiri, biologiya elmləri doktoru Arif Mehdiyev və b. iştirak ediblər.

Seminara yekun vuran akademik İradə Hüseynova Azərbaycanda bu sahədə infrastruktur və kadr hazırlığının həyata keçirilməsinin vacibliyini qeyd edib, Tərən Məmmədovun Azərbaycanda və Türkiyədə təhsil alan tələbələrə bu istiqamətdə böyük dəstək olduğunu vurğulayıb.

Naxçıvan muzeylərinə həsr olunan tədbir

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsində Naxçıvan Dövlət Universitetinin Tarix ixtisasının hamiliyə götürülən III kurs tələbələrinin iştirakı ilə tədbir keçirilib.

"Naxçıvan muzeyləri" mövzusunda tədbiri giriş sözü ilə açan Bölmənin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Hacıfəxrəddin Səfəri Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri

"Ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində ixtisasların müvafiq təşkilatlarla hamiliyə verilməsinə dair əlavə tədbirlər və innovasiyaların dəstəklənməsi haqqında" 3 aprel 2019-cu il tarixli sərəncamının gənc mütəxəssislərin formalaşmasında, ixtisaslarını mənimsəməsində əhəmiyyətindən bəhs edib.

Professor muzeylərin maddi, mənəvi dəyərlərin qorunması, öyrənilməsi və təbliğində mühüm önəm daşdığını söyləyib, Azərbaycanda muzeylərin yaradılma tarixinə nəzər salıb.

Bölmənin sədri, akademik İsmayıl Hacıyev tədbirdə tələbələrdə elmə marağın artırılması istiqamətində söhbət aparıb. Elm sahəsində fəaliyyət göstərilməyin faydalarından, vətənimizin, elminizin gələcək inkişafına qazandırdığı töhfələrdən söz açıb. Naxçıvan Bölməsinin Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunda aparılan tədqiqatları, arxeoloji ekspedisiyaların mahiyyətini və əldə olunan elmi nəticələri gənclərin diqqətinə çatdıran bölmə rəhbəri bütün elm sahələri, o cümlədən tarix elm sahəsi üzrə bacarıqlı, həvəsli və savadlı kadrlara ehtiyac olduğunu bildirib.

Tədbirdə sözügedən institutun elmi katibi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Yaşar Rəhimov "Naxçıvan muzeyləri" mövzusunda çıxış edib. Çıxış əsasında vurğulanı ki, XIX əsrin sonlarında Nəhrəm kəndində məktəb muzeyinin təşkil olunması ilə Azərbaycanda ilk muzey yaradılıb. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Bakıda Müstəqillik muzeyi fəaliyyət göstərmiş, 1920-ci ildən başlayaraq Gəncə, Naxçıvan, Lənkəran və Şəkiddə tarix-diyarşünaslıq muzeyləri yaradılıb.

Azərbaycanda muzey şəbəkəsinin sürətli inkişafında ulu öndər Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri olduğunu söyləyən alim ötən əsrin 70-ci illərini, habelə dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonrakı dövrü muzey işinin sürətli inkişaf dövrü kimi səciyələndirib. Tədqiqatçı muxtar respublikada fəaliyyət göstərən 23 muzey, 1 muzeytipli müəssisə haqqında müfəssəl məlumat verib.

Davamı Arxeologiya və Etnoqrafiya muzeyində baş tutan tədbir zamanı tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zeynəb Quliyeva Tarix, Etnoqrafiya və Arxeologiya İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən muzey haqqında ətraflı məlumat verib.

Sonda tələbələr maraqlandıran sualları cavablandırılıb.

AMEA-nın müxbir üzvü Maqsd Cavadovun anadan olmasının 120 illiyinə həsr olunmuş elmi sessiya

AMEA-nın müxbir üzvü Maqsd Cavadovun anadan olmasının 120 illiyinə həsr olunmuş elmi sessiya keçirilib.

Öncə Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun əməkdaşları Azərbaycan riyaziyyat məktəbinin yaradıcılarından biri, Əməkdar elm xadimi, AMEA-nın müxbir üzvü Maqsd Cavadovun məzarını ziyarət ediblər.

Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda davam etdirilən tədbiri giriş sözü ilə açan AMEA-nın müxbir üzvü, institutun baş direktoru, professor Misir Mərdanov qeyd edib ki, Azərbaycanda müasir riyaziyyat elminin və riyazi təhsilin yaranmasında və inkişaf etdirilməsində Maqsd Cavadovun böyük xidmətləri olub. O, 20-yə yaxın kitabın, 80-dən çox elmi-metodik məqalənin müəllifi olub. Azərbaycan Dövlət Universitetində işlədiyi illər ərzində Maqsd Cavadov analitik həndəsə, diferensial həndəsə və həndəsənin əsasları fənlərindən böyük pedaqoji ustalıqla dediyi mühazirələr indi də tələbələr tərəfindən xatırlanır və yüksək qiymətləndirilir. M.Mərdanov qeyd edib ki, Maqsd Cavadov 30 ildən artıq müddətdə Maarif Nazirliyinin Elmi Metodik Şurasının riyaziyyat bölməsinə rəhbərlik edib.

Professor Misir Mərdanov vurğulayıb ki, Maqsd Cavadov dünya şöhrəti qazanmış görkəmli alim Nəsirəddin Tusidən sonra həndəsə sahəsində Azərbaycan xalqının yetirdiyi ikinci böyük alim idi. O, 1957-ci ildə Kazan Dövlət Universitetində "Cəbr üzərində qurulan həndəsələr" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edib. Azərbaycan riyaziyyatçıların böyük bir qrupu bilavasitə onun rəhbərliyi ilə dissertasiya müdafiə edərək alimlik dərəcəsinə alıblar.

Elmi sessiyada Bakı Dövlət Universitetinin "Cəbr və Həndəsə" kafedrasının müdiri f.r.e.d, professor Arif Səlimov, Bakı Dövlət Universitetinin nəzdində Təbii Riyaziyyat Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru akademik Fikrət Əliyev, f.r.e.d, professor Nadir Süleymanov öz çıxışlarında Maqsd Cavadovun heyət və yaradıcılıq yoluna geniş nəzər salaraq, görkəmli alimin yaradıcılığında, pedaqoji fəaliyyətində, Azərbaycanda riyaziyyata və təhsilə verdiyi töhfələrdən bəhs ediblər.

Qaz-kondensat yataqlarının işlənmə prosesinin optimallaşdırılmasına dair tədqiqatlar aparılır

AMEA-nın Neft və Qaz İnstitutunun "Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı" üzrə elmi seksiyasının növbəti iclası keçirilib.

İclasda müəssisənin Laydaxili dinamik proseslərin ədədi modelləşdirilməsi şöbəsinin elmi işçisi Gülşən Səmədovanın "Tükənmə rejimində istismar edilən qaz-kondensat yataqlarının işlənmə prosesinin optimallaşdırılması" mövzusunda məruzəsi dinlənilib.

Geniş müzakirələrdən sonra məruzəçiyə tədqiqatların daha da genişləndirilməsi tövsiyə olunub.

İclasın sonunda bir sıra məsələlərə də baxılıb.

YENİ NƏŞRLƏR

Lətifə Orucun "Sirli gedişlər" romanının təqdimatı keçirilib

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda Lətifə Orucun "Sirli gedişlər" romanının təqdimatı keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş direktoru, akademik İsa Həbibbəyli açılıb. Giriş nitqi söyləyən akademik bildirdi ki, "Lətifə Orucun 'Sirli gedişlər' romanı müstəqillik dövründə yaranan ən yaxşı avtobiografik romanlardan biridir. Avtobiografik romanın üstünlükləri və çətinlikləri var. Müəllif bir şəxsin keçdiyi ömür yolunun təmsalında xalqın, ölkənin, onun əhatə edən mühitin mənafeyini, taleyini ümumiləşdirmiş olur.

Lətifə Orucun kitabında həm onun tam öz portreti vardır, həm də onu əhatə edən bütün mühitin təsviri vardır. Müəllifin özünü tanımaq üçün bu kitab böyük bələdçidir, həm də onun dövrünü, mühitini, təkamülünü, cəmiyyətin inkişafını görmək və ümumiləşmiş nəticələr çıxarmaq olar. O, öz tərcümeyi-halını yazmayıb, zamanı, dövrü, əhatəsinə ətrafını təsvir etməyi bacarıb, onların hər birinin fərdi xarakterini yazıb. Obrazların hər biri fərqli rakusdan qələmə alınıb. Bu da yazıcı üçün əhəmiyyətli qabiliyyətlərdən biridir. Əsərdə həyat materialı çox zəngindir. Bütün sovet epoxası, keçid dövrü, bugünkü günlər, Şuşa qələbəsi qələmə alınıb. Əsər Şuşada tamamlandı. Dövlətçilik bu romanın ana xəttidir. Hesab edirəm ki, Lətifə Orucun bu kitabı, həm də onun dövlətçilik, vətəndaşlıq mövqeyini ifadə edir".

Millət vəkili Razi Nurullayev çıxışında qeyd edib ki, "mən əsəri bir il öncə oxumuşam. Bu əsəri oxuyanda bir çox insanlar öz həyatlarının müəyyən epizodlarını orada görə bilər. Mən də həyatımın bir çox epizodlarını gördüm. Ona görə əsər

mənə maraqlı gəldi və məni çox təsirləndirdi. Əsər Ermənistandakı hadisələrlə başlayır, ermənilərin Azərbaycana, azərbaycanlılara olan münasibətindən bəhs edir. Romanda sovet dövründə Azərbaycanda olan eybəcərliklər də əksini tapıb".

Tədbirdə XX əsr (Sovet dövrü) Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Elnarə Qaraqözova "Lətifə Orucun 'Sirli gedişlər' romanı müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı kontekstində: mövzu, forma və ideya məsələləri" adlı məruzə edib.

Ədəbiyyat İnstitutunun icraçı direktoru, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Mehman Həsənlili, filologiya elmləri doktoru, professor Akif İmanlı, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, yazıçı Akif Əli, BDU-nun kafedra müdiri, professor İradə Hüseynova, Uşaq ədəbiyyatı şöbəsinin böyük elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Gülnar Qəmbərova, yazıçı Hacı Loğman, jurnalist Ləman Ələləş-qəfqi, yazıçı, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sadiq Qarayev, ehtiyatda olan polis polkovniki Mehrab Tukanov, şair Lalə Bağirova, müəllifin bacısı Zəminə Əliyeva çıxış edərək Lətifə Orucun "Sirli gedişlər" romanının ideya və bədii xüsusiyyətləri barədə fikirlərini bölüşüblər.

Sonda müəllif Lətifə Oruc çıxış edərək tədbirin təşkili üçün minnətdarlığını bildirib.

Gülnar SƏMA

Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsi

AMEA-nın müxbir üzvü Könül Bünyadzadənin "Gəncliyin fəlsəfəsi" əsəri Türkiyədə işıq üzü görüb

Tanınmış filosof alim, Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun şöbə müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Könül Bünyadzadənin "Gəncliyin fəlsəfəsi" əsəri Türkiyənin "Aktif Düşünce Yayıncılıq" nəşriyyatında işıq üzü görüb.

Kitabın "Ön söz"ünün müəllifi türk dünyasının tanınmış filosofu, "Tanzimatdan Günümüze Türk düşünceleri" 8 cildlik ensiklopediyasının elmi redaktoru, prof. Dr. Süleyman Xeyri Bolaydır. S.X.Bolay K.Bünyadzadənin bu əsərinin Türkiyədə nəşrinin təşəbbüsünü olub.

Gənc şair Ülvi Bünyadzadənin şəxsiyyətində Azərbaycanın bütün şəhidləri və gənclərinə ithaf olunmuş 248 səhifəlik kitabda müəllif ömrün gənclik çağının ehtiva etdiyi təzadların, gözəlliklərin fəlsəfi mahiyyətini açmaq üçün iki ana xətti izləməyə çalışıb. Əsərdə ilk olaraq, öz şəxsiyyətində gəncliyin hikmətini mükəmməl şəkildə təzahür etdirən, buna görə də istər sözü, istər həyatı ilə zaman və məkan çərçivəsinə sığmayan, əsrlər sonra bu gün də nümunə olaraq qəbul edilən, araşdırılan gənclərin özü və sözü araşdırılıb.

Bunlar əsasən həyatlarında gəncliyi bütün dolğunluğu, müdrikliyi, eyni zamanda çilgünlüğü ilə yaşayıb, öz adlarını tarixə yazmış, az yaşlarına rəğmən öz insanlıq missiyalarını dərk edə bilmiş miflik qəhrəmanlar, peyğəmbərlər, sərkərdələr, şair və filosoflardır. Qədim dövrdən günümüzdə qədər olan tarixi əhatə edən əsərdə əsas məqsəd gəncliyin hər məqamına işıq salmaq, onu təhlil etməkdir.

Əsərin ikinci ana xətti obyektlərə daha çox ümumünün hissələri kimi baxılmasıdır, başqa sözlə məqsəd ayrı-ayrı şəxsiyyətlərin həyatını işıqlandırmaq deyil, onların nümunəsində gəncliyin əhəmiyyətli məqamlarına şərh verməkdir. Kitabda fərqli zamanlarda, fərqli coğrafiyalarda yaşamış bu gənclər vasitəsilə gəncliyin bütöv həqiqətini çatdırmağa cəhd edilir.

Kitabın məziyyətlərindən biri də burada Azərbaycanda artıq kifayət qədər məlum olan və tədqiq edilən dini və tarixi şəxsiyyətlərlə yanaşı, ilk dəfə Yeremiya peyğəmbər, Fateh Sultan Mehmet, uyğur şairi Lütfullah Mütəllib və bir neçə başqa şəxsiyyət də araşdırılıb ki, bu da gələcək tədqiqatlar üçün bir ideya mənbəyi rolunu oynaya bilər.

Qrant müsabiqəsi çərçivəsində məqalə çap olunub

Bakı Dövlət Universitetinin Tətbiqi Riyaziyyat Elmi-Tədqiqat İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, AMEA-nın müxbir üzvü Vaqif Quliyevin 1-ci Azərbaycan-Rusiya birgə beynəlxalq qrant müsabiqəsi çərçivəsində müəllifi olduğu məqalə çap olunub.

Məqalə "Results in Mathematics" 1.199 yüksək impakt faktorlu Q2 kateqoriyalı jurnaldə dərc edilmişdir.

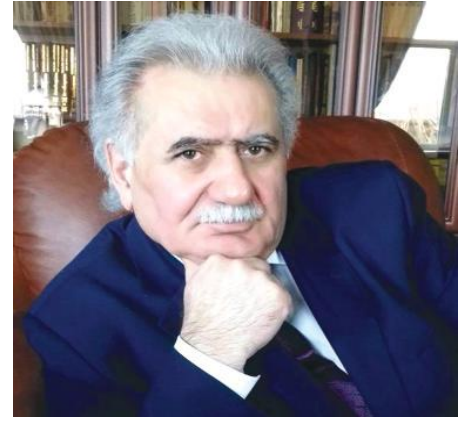
Abstract
In this paper we study the functional commutators M_{μ} and the commutators of the functional maximal operator M_{μ} on the Orlicz space $L^p(\Omega)$ on any stratified Lie group G .
Key words: functional commutator, Orlicz space, stratified Lie group, commutator, maximal operator.

"Stratified Li qruplarında təyin olunmuş Orliç fəzalarında kommutatorların BMO fəzalarında xarakterizasiyası" adlı məqalədə stratifik Li qruplarında təyin olunmuş Orliç fəzalarında kəsr maksimal kommutator operatorun və kəsr maksimal operatorun kommutatorunun məhdudluğu üçün meyarlar alınıb. Bu nəticələrin tətbiqi olaraq stratifik Li qruplarında təyin olunmuş Orliç fəzalarında maksimal kommutator operatorun və kəsr maksimal operatorun kommutatorunun məhdud olması üçün zəruri və kafi şərtlər tapılıb.

ELMI DİASPORA

Azərbaycan ədəbiyyatının Rusiya təmsilçisi

Filologiya elmləri doktoru, professor Abuzər Musa oğlu Bağirov 1954-cü il dekabr ayının 17-də Azərbaycan Respublikası Gədəbəy rayonunun Miskinli kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Dil və ədəbiyyat fakültəsində təhsil almışdır (1971-1975). "Azərbaycan ədəbiyyatı" və "Dünya ədəbiyyatı" (rus ədəbiyyatı) ixtisasları üzrə "Yevgeni Eduardoviç Bertels Azərbaycan ədəbiyyatının tədqiqatçısı kimi" mövzusunda fəlsəfə doktorluğu (2007), "Azərbaycan ədəbiyyatı Moskva ədəbi-mədəni mühitində" (2018) mövzusunda elmlər doktorluğu dissertasiyası müdafiə etmiş, professor elmi adını almışdır (2019).

Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun birgə layihəsi olan "Azərbaycan-Turanın incisidir" monoqrafiya-antologiyasının son illərdə Azərbaycan-Rusiya ədəbi əlaqələrində yeni bir addım kimi qiymətləndirmək olar.

2021-ci ilin mart ayında Moskvada Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin ofisində "Azərbaycan-Turanın incisidir" monoqrafiya-antologiyasının təqdimatı mərasimi keçirilmişdir. Şərq ədəbiyyatını, o cümlədən Azərbaycan ədəbiyyatını daha dərinləndirən öyrənməyi arzulayanlar üçün mühüm elmi vəsait hesab edilən kitab Rusiyanın ədəbi ictimaiyyəti tərəfindən maraqla qarşılanmışdır.

Gənc yaşlarında pedaqoji fəaliyyətə başlayan alim Biləsuvar rayonu (1976-1977) və Bakı şəhərinin orta məktəblərində Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fənnindən dərs demişdir (1977-1978). SSRİ Ədəbiyyat Fondunun Azərbaycan şöbəsində Natəvan adına Yazıçılar klubunun müdiri, Səməd Vurğun adına Yazıçıların yaradıcılıq evinin direktoru vəzifələrində çalışmışdır (1978-1980).

Öz elmi və yaradıcılıq fəaliyyətini 1980-ci ildən Rusiyada davam etdirən tanınmış tədqiqatçı Moskva şəhərində yerləşən Peredelkino adına SSRİ Ədəbiyyat fondunda şöbə müdiri (1981-1988) olmuşdur.

Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin Moskva Beynəlxalq Əlaqələr Universitetinin professoru, Rusiya Elmlər Akademiyası Maksim Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunun aparıcı elmi işçisidir.

1989-cu ildən SSRİ Jurnalistlər Birliyinin və SSRİ Yazıçılar İttifaqlarının üzvü olmuşdur. Hazırda Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Rusiya Yazıçılar İttifaqlarının üzvüdür.

2018-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Moskva Bölməsinin sədri kimi elmi və ictimai sahədəki fəaliyyətini uğurla həyata keçirir.

Filologiya elmləri doktoru, professor Abuzər Bağirovun elmi axtarışları bütövlükdə Azərbaycan yazılı və şifahi ədəbiyyatının tarixinə, həmçinin Azərbaycan-rus ədəbi əlaqələrinin tədqiqi və təbliğinə həsr olunmuşdur.

6 fundamental monoqrafiyanın müəllifi olan alimin AMEA alimlərinin elmi redaktorluğu və mənavi dəstəyi ilə ərəsəyə gəlmiş "Moskvalı azərbaycanlılar" (Bakı: 1989, rəyçi Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə), "Y.E.Bertels və Azərbaycan ədəbiyyatı" (Bakı: 2007, elmi redaktoru akademik Teymur Kərimli), "Moskvalı azərbaycanlı şairlər. Monoqrafiya-antologiya" (rus dilində, Moskva: 2015, redaktoru Georgi Pryaxin), "Moskvada Azərbaycan ədəbi mühiti" (rus dilində, Moskva: 2017, elmi redaktoru akademik Teymur Kərimli) və s. ölkəmizdən kənarda yaşayıb-yaradan azərbaycanlı alimlər haqqında dolğun məlumatların yer aldığı qiymətli mənbələrdir.

Professor Abuzər Bağirovun "Moskvadakı Azərbaycan ədəbi-mədəni mühit fenomeni" (Bakı: 2018, elmi redaktoru akademik Teymur Kərimli) adlı monoqrafiyasında ilk dəfə olaraq moskvalı azərbaycanlıların yaratdığı ədəbi-mədəni mühit, onun özünəməxsus xüsusiyyətləri tarixi-ədəbi və nəzəri-bədii baxımdan bütövlükdə və sistemli şəkildə tədqiq olunmuşdur.

AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli və professor Abuzər Bağirovun birgə hazırladıkları və 2020-ci ildə Moskvanın məşhur "Xudojestvennaya literatura" nəşriyyatı tərəfindən çap olunmuş "Azərbaycan - Turanın incisidir" (elmi redaktoru akademik Teymur Kərimli) monoqrafiya-antologiyası qloballaşma şəraitində müxtəlif xalqların ədəbiyyat və incəsənətinə, folkloruna və orijinal mədəniyyətinə xas olan milli dəyərlərin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılmasında xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun, "Literaturnaya qazeta"-nın və Moskva

Görkəmli ədəbiyyatşünas alim Abuzər Bağirov Azərbaycan, rus və türk dillərində işıq üzü görmüş 20-dən artıq kitabın tərtibçisi, ön sözlərinin, izahların, məqalələrin müəllifi, nəşiri, məsul redaktoru olmuşdur. "Azərbaycan xalq nağılları" (rus dilində, Moskva, 2008), "Azərbaycan xalq inciləri. Göyden üç alma düşdü". Nağıllar. (rus dilində, Moskva, 2006), "Ulduz salxımı. MDB ölkələrinin klassik ədəbiyyatı. Azərbaycan folkloru və ədəbi abidələri" (rus dilində, Moskva, 2009), "İlahi sözlər. MDB ölkələrinin klassik ədəbiyyatı. Azərbaycan folkloru və ədəbi abidələri" (rus dilində, Moskva, 2010), "Qızıldan qiymətli. MDB ölkələrinin klassik ədəbiyyatı. Azərbaycan folkloru və ədəbi abidələri" (rus dilində, Moskva, 2010), "Əbədi göylərin yelkəni altında. MDB ölkələrinin klassik ədəbiyyatı. Azərbaycan folkloru və ədəbi abidələri" (rus dilində, Moskva, 2010), "Gələcəyə ismarıclar. MDB ölkələrinin klassik ədəbiyyatı. Azərbaycan folkloru və ədəbi abidələri" (rus dilində, Moskva, 2011), İsa Həbibbəyli. "Ədəbiyyat. Zaman. Müasirlik" (rus dilində, məsul redaktoru Abuzər Bağirov. Moskva, 2016) və b. kitablarda Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyəti yüksək səviyyədə təbliğ olunmuşdur.

Professor Abuzər Bağirovun Azərbaycan, rus, ingilis, türk və qazax dillərində dünyanın müxtəlif ölkələrində nəşr olunmuş 200-dən artıq elmi, ədəbi-tənqidi, elmi-publisistik, publisistik məqaləsi dərc olunmuşdur.

2021-ci ildə qələmə aldığı "Eşq və idrak şairi" (Nizami Gəncəvinin "İskəndəməmə" poemasında Kainatın yaranışı haqqında) adlı məqaləsi Rusiyada yaşayıb-yaradan azərbaycanlı alimin "Nizami Gəncəvi ili" nə bəxş etdiyi layiqli töhfədir.

Gənclik illərindən poetik yaradıcılıqla məşğul olan alimin mətbuatda bir sıra lirik və fəlsəfi şeirləri dərc olunmuşdur. Vətən müharibəsindəki şanlı qələbəmizə, Ali Baş Komandanımızın misilsiz qəhrəmanlığına həsr olunmuş "Zəfər nəğməsi" poeması Azərbaycan, türk, urdu və ingilis dillərində vahid kitab halında qardaş Türkiyə Cümhuriyyətinin "Türk Ədəbiyyatı Vəki" tərəfindən 2021-ci ildə rəngli fotolarla, nəfis şəkildə, böyük tirajla nəşr edilmişdir.

Azərbaycan mədəniyyətinin, ədəbiyyatının və folklorunun MDB və Avropa ölkələrində, eləcə də ABŞ-da təbliğ olunmasında müstəsna xidmətləri olan filologiya elmləri doktoru, professor Abuzər Bağirova elmin məsuliyyətli yollarında uğurlar, yeni yaradıcılıq nailiyyətləri arzulayırıq.

Arzu MƏMMƏDXANLI
AMEA Humanitar Elmlər Bölməsinin elmi katibi,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Tarixçi alim Nərgiz Əliyevanın "Azərbaycanda İslam mədəniyyəti" kitabı barədə

İki il bundan qabaq, 2019-cu ilin noyabrında Rusiya Federasiyasının Tatarstan Respublikasının Bolqar İslam Akademiyasında "Rusiyada İslam tədqiqatları və dini elmlərin tədrisinin inkişafı" mövzusunda keçirilmiş konfransda Azərbaycan tarixi, irsi və mədəniyyəti tarixi üzrə görkəmli mütəxəssis olan tarix elmləri doktoru Nərgiz Əliyeva ilə tanış olmaq şərəfinə nail oldum.

Bu, qısa görüş olsa da, aramızda elmi əlaqənin başlanğıcı oldu. Görüşdən illər keçəndən sonra bu yaxınlarda alimdən məktub aldım. O, "Azərbaycanda İslam mədəniyyəti" (VII-XIII əsrlər) kitabının ərəb dilinə tərcümə edilmiş ilk variantını mənə göndərmişdi. Bu, mənə çox sevindirdi. Birincisi ona görə ki, alimin bu nəfis və gözəl kitabını mütaliə etməyim və ona ön söz yazmağım üçün mənə şərfəndirmişdi. Belə ki, kitab İslam ümmətimizin ölkələri arasında ortaq tarixi və mədəni məsələləri öyrənir. Biz bu məsələlərlə tanış olmalıyıq.

Sevincimin digər səbəbi isə bu idi ki, alimin kitabını oxumaqla parlaq İslam mədəniyyətinin şahidi olmuş gözəl tarixi dövrlərə yenidən yaxınlaşdım. Bu dövrlər çoxlu nəfis mərhələləri özündə birləşdirir. Onu oxumaqla İslam ümmətimizin uzaq düşmüş tərəfləri bir-birinə yaxınlaşır.

İşin çoxluğuna baxmayaraq, dr. Nərgiz Əliyevanın istəyinə müsbət cavab verdim və bu iş üçün bir neçə həftə vaxt itədim. Təxminən bir ay keçib, bu kiçik yazımda onun gözəl kitabı barədə fikrimi bildirmək, onu ərəb oxucusuna tanış etmək və sevdirmək istəyirəm.

Müəllif Nərgiz Əliyeva hazırda AMEA Azərbaycan Tarixi muzeyində araşdırma şöbəsinin müdiri işləyir. Buradakı işi ona böyük təcrübə qazandırır. Onun ciddi araşdırmaları kitablarından və əsərlərindən görünür. Azərbaycan, rus və türk dillərində yazdığı əsərləri İslam ölkələrinin tarixi və mədəniyyəti barədə dərin araşdırmaların nəticəsidir. Onun əsərlərinə "Azərbaycan Yaqut əl-Həməvinin əsərlərində" (1999), "İbn Makula azərbaycanlı alimlər haqqında" (2014), "Azərbaycan elmi-mədəni mühitinin öyrənilməsində ərəbdillilə ədəbiyyatın rolu (XI-XII əsrlər)" (2015), "Şeyx əs-Siləfi və Azərbaycan", "Azərbaycan Milli Tarix Muzeyi. Tarix, elm və mədəniyyət" (2017) və başqalarını misal çəkmək olar.

Fürsətdən istifadə edərək əziz oxuculara bildirmək istəyirəm ki, bu yazımda kitab haqqında ixtisarla fikirlərimi çatdırmağa çalışıram. Dr. Nərgiz Əliyevanın kitabı yeddi fəsildən ibarətdir. Bu fəsillər elə tərtib edilib ki, oxucunu İslam mədəniyyətinin kökləri və onun Azərbaycana qədər uzanması barədə xəbərdar edir. Fəsillərdə toxunulan mövzular barədə danışmadan əvvəl, kitabın giriş hissəsində verilmiş məlumat diqqətimi çəkdi. Müəllif orada Azərbaycan mədəniyyətinin İslam dini ilə əlaqəsi barədə araşdırma aparmağın çətinliklərindən danışır. Qeyd edir ki, "böyük bir mədəniyyətin yaranmasında Xilafətin bir parçası olmuş Azərbaycana İslamla bərabər yeni mədəniyyətin gəlməsi, daha doğrusu, yerli mədəniyyətin çalarlarına yeni rənglərin qatılması ilə yaranan İslam mədəniyyəti kontekstində Azərbaycanın öyrənilməsi böyük məsuliyyət, gərgin iş və onlarla, yüzlərlə mənbənin təkrar-təkrar oxunmasını, faktların, məlumatların dəqiqləşdirilməsini, uzlaşdırılması və şişirtmələrdən təmizlənməsini tələb edirdi. Olduqca böyük bir yük altına girdiyimi hiss edirdim". Bu, dr. Nərgiz Əliyevanın məlumatların

toplanması və təhlilində, sonra xronoloji qayda tərtibində sərf etdiyi böyük zəhməti göstərir.

Alim qeyd edir ki, on beş əsrlik tarixə malik İslamın yarandığı dövrlərdən Azərbaycan ərazisində İslam mədəniyyəti məkanının formalaşması başlamışdır. Bu proses cəmiyyətin həm ictimai-iktisadi, həm də mədəni-ideoloji sahələrində təzahür etmişdir. Orta əsrlərdə Azərbaycanda baş vermiş hər bir mühüm tarixi hadisədə İslam faktorunun izi vardır. Bütün bunlara baxmayaraq, İslam mədəniyyəti uzun müddət ərzində zəif öyrənilmiş, hüquqi və etik normaları özündə ehtiva edən İslam dininə obyektiv qiymət verilməmiş, hər şeydən əvvəl isə elmi metodologiyaya məhəl qoyulmamışdır. Bu səbəbdən də lazımı obyektiv yanaşmadan uzaq qalmışdır.

Əsəri qiymətli edən məziyyətlərdən biri də budur ki, müəllif monoqrafiyasında XI-XIII əsrlərdə yaşayıb-yaratmış ilkin ərəbdillilə mənbələrə geniş istinad etmişdir. Əd-Darəqutni (918- 995), Xətib Bağdadi (ö.1071-ci il), İbn ən-Nədim, Hakim Nişapuri (h.300 (912)-cü illərin II yarısında), İbn Makula (ö.1095), əs-Səman (1113-1167), İbn Nöqtə (ö.629/1232), Əbu Tahir əs-Siləfi (1085-1180), İbn əs-Sabuni (1207-1282), İbn Xəlilkan (1211-1282), İbn Əbi Useybiyyə (ö.1269), İbn əl-Qifti (ö.1248), İbn əl-Qaysarani, İbn əl-Cavzi, Əbülfəllah əl-Hənbəli, Yaqut əl-Həməvi (1178-1179-/1226-1227), İbn əl-Füvati, əl-Əskəlani, əz-Zəhəbi, İbn Qutlubəgə, İbn Səad əl-Bəsri, Hacı Xəlifə, əs-Suyuti və digər ərəbdillilə müəlliflərin əsərlərində Azərbaycan mədəniyyətinin formalaşmasına böyük rol oynayan elm adamları barədə maraqlı məlumatlar verilmişdir. Bundan başqa, monoqrafiyada müasir tədqiqatçıların əsərləri diqqətlə nəzərdən keçirilmiş, Azərbaycan, Qərbi, Türkiyə və Rusiya alimlərinin mövzu ilə bağlı araşdırmalarına da yer verilmişdir.

Kitabda mövzuya dair istifadə edilmiş zəngin mənbələr gələcəkdə bu problemlə bağlı digər tədqiqatçılar üçün də vasitə olacaqdır.

Kitabla tanış olduqdan sonra bu qənaətə gəlirik ki, Azərbaycanın qədim karvan yollarının üzərində yerləşməsi tacirlərin və alimlərin Xilafətin ətraf bölgələrindən gəlib orada məskunlaşmasına və yazıb yaratmağına səbəb olmuşdur. Bu da elm, mədəniyyət beşiyi olan Azərbaycan əhalisinin başqa xalqların mədəniyyəti ilə tanış olmasına, müxtəlif sənətkarlıq növlərinin inkişafına və çiçəklənməsinə gətirib çıxarmışdır.

Tarixçi alim Nərgiz Əliyevanın "Azərbaycanda İslam mədəniyyəti" (VII-XIII əsrlər) adlı əsəri oxucunu sanki Azərbaycan tarixinin gizli qalmış səhifələrinə səyahətə aparır. Eyni zamanda, İslamın ilk vaxtlarından başlayaraq Azərbaycanda İslam mədəniyyətinin yaranmasını ilahi vəhy diyarı ilə ona ruhən, əqidə və mədəniyyət baxımından bağlı olan ölkə arasında qədim tarixi yaxınlığı və dərin mədəni əlaqələri göstərir. Kitabda bütün bunların müfəssəl və elmi əsasda təqdim edilməsi və araşdırılması onu göstərir ki, müəllif Azərbaycan mədəniyyəti tarixini, ilkin İslam dövrü ilə bağlı irsini yaxşı bilir.

Bu maraqlı kitabı oxuyarkən həqiqətən zəngin almamaq olmur. Onu mütaliə edib çox faydalandım. Kitab sevdiyimiz, bağlı olduğumuz bir ölkə haqqında mühüm və unudulmuş şeyləri bizə öyrətdi. Bizlər bir-birimizlə sıx bağlıyıq. Dini ruhumuz və mədəni varlığımız bizi elmə-biliyə, eləcə də orada və bilmədiyimiz başqa ölkələrdə itmiş ortaq tariximizi axtarmağa sövq edir. Bu kitab böyük ümmətimizin keçdiyi nəhəng hadisələrlə basdırılmış, üzəri qalın dumanla örtülmüş tariximizi üzə çıxarmağa çağırır.

Bu ciddi və unikal elmi iş görə doktor Nərgiz Əliyevaya dərin təşəkkürümü bildirir, onu bu uğurlu nəticə münasibətilə təbrik edirəm. Ümid edirəm ki, o, digər qiymətli kitablarının tərcüməsini də təqdim edəcək. Şübhəsiz, bu da oxucular üçün faydalı olacaqdır.

Dr.əl-Həssan ŞƏHİD
professor.
Tatvan, Mərakeş

COST fəaliyyəti üzrə Avropa Komissiyasının ekspertlərinin iştirakı ilə məlumat günü keçirilib

Avropa Komissiyasının ekspertlərinin iştirakı ilə Azərbaycanın alim və mütəxəssisləri üçün COST (Elm və Texnologiyada Avropa Əməkdaşlığı) fəaliyyəti üzrə onlayn məlumat günü keçirilib.

Tədbirdə AMEA Rəyasət Heyəti aparatının Beynəlxalq elmi əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri, dosent Esmira Əlirzayeva çıxış edərək Azərbaycanın alim və mütəxəssislərinin Horizon Avropa Tədqiqat və İnnovasiya Proqramının imkanlarından istifadə göstəricilərini yüksəldilməsi məqsədilə Milli Əlaqələndirici Şəxslər Şəbəkəsinin (MƏŞŞ) tərkibinin yeniləndiyini və MƏŞŞ üzvlərinin fəaliyyət istiqamətlərini Horizon Avropa klasterinə uyğun müəyyənləşdirildiyini diqqətə çatdırıb. O, yeni tərkibə AMEA ilə yanaşı, Azərbaycanın müvafiq dövlət qurumlarından beynəlxalq layihələr üzrə təcrübəli alim və mütəxəssislərin daxil edildiyini qeyd edib və tədbir iştirakçılarına MƏŞŞ üzvlərinin siyahısı ilə tanış edib.

Avropa Tədqiqatları Mərkəzi və COST Action üzrə MƏŞŞ, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin tabeliyində Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin Keyfiyyət təminatı departamentinin direktoru İlham Hübətov azərbaycanlı mütəxəssislərin 2008-ci ildən bu proqramda iştirak göstəricilərini, son illərdə bu istiqamətdə fəaliyyət üzrə müsbət dinamikanın müşahidə edildiyini, iştirak edən təşkilat və mütəxəssislərin sayında nəzərəçarpan artım olduğunu qeyd edib. O, həmçinin mövcud problemlər, onların həlli yolları haqqında məlumat verib, azərbaycanlı alim və mütəxəssisləri proqramda daha fəal iştiraka təşviq edib.

COST Assosiasiyasında Qlobal şəbəkəlaşmə üzrə rəhbər Katalin Alföldi Horizon Av-

ropa Proqramı çərçivəsində COST Fəaliyyəti istiqamətində yeniliklər və proqramın üstünlükləri haqqında məlumat verib.

COST Assosiasiyasının elm üzrə məsul mütəxəssisi Inga Dadəşidze "COST Fəaliyyəti nədir və Azərbaycandan bu fəaliyyətdə necə iştirak etmək olar?" mövzusunda təqdimatla çıxış edərək, Azərbaycanın müxtəlif təşkilatları və mütəxəssisləri üçün bu proqramda mövcud imkanları diqqətə çatdırıb, proqrama müraciət yollarını izah edib.

Səhiyyə üzrə MƏŞ, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzinin Səhiyyə siyasəti və

planlaşdırma şöbəsinin müdiri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Nabil Seyidov COST layihəsində iştirak təcrübəsini bölüşüb və bildirdi ki, bu Azərbaycan alimləri və tədqiqatçılarının Avropa elm və tədqiqat platformasına daxil olması üçün əhəmiyyətli vasitədir. O, həmçinin qeyd edib ki, bu proqram Avropa və Azərbaycanın tədqiqat müəssisələri arasında tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə və Azərbaycan tədqiqatçılarının elmi potensialı haqqında məlumatlılığın genişləndirilməsinə geniş imkan yaradır.

Səhiyyə üzrə MƏŞ, Azərbaycan Tibb Universitetinin II Uşaq Xəstəlikləri kafedrasında assistent, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Püştə Orucova da COST fəaliyyətinin imkanlarından istifadə üzrə təcrübəsini bölüşüb. O, COST layihələrində iştirakın beynəlxalq elmi əməkdaşlığa və elmi mübadiləyə, eyni zamanda, elmin qloballaşmasına və təbiiq nəticələrin əldə edilməsinə verdiyi töhfəni diqqətə çatdırıb.

Məruzələr ətrafında tədbir iştirakçılarına sualları cavablandırılıb. COST Fəaliyyəti üzrə növbəti tədbirin fiziki olaraq Bakıda keçirilməsi razılaşdırılıb.

MEK Litva Elmlər Akademiyasının Vroblevski adına Kitabxanası ilə müqavilə imzalayıb

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının (MEK) prioritet istiqamətlərdən biri də dünya ölkələrinin kitabxanaları, kitabxana işinin inkişafı ilə məşğul olan qurumlarla qarşılıqlı əlaqələrin qurulması və inkişaf etdirilməsidir.

Görülən işlərin davamı olaraq millət vəkili Jalə Əhmədovanın, ölkəmizin Litva Respublikasındakı səfəri Tamerlan Qarayevin dəstəyi, Mərkəzi Elmi Kitabxananın baş direktoru, professor Məmməd Əliyevin təşəbbüsü ilə əməkdaşlıq əlaqələri qurulub. Belə ki, M.Əliyev və Litva Elmlər Akademiyasının Vroblevski adına Kitabxanasının direktoru Sigitas Narbutas əməkdaşlıq haqqında müqavilə imzalayıblar.

Əməkdaşlıq çərçivəsində hər iki kitabxananın fondlarının çap və elektron nəşrlərinin mübadiləsi, müvafiq ədəbiyyatların əldə edilməsi, qarşılıqlı informasiya dəstəyi, kitab sərgilərinin

təşkili, elektron resursların hazırlanması və işlənməsi, eləcə də birgə layihələrin həyata keçirilməsi kimi məsələlər öz əksini tapıb.

Qeyd edək ki, MEK ötən il Rusiya, Belarus, Moldova, Qazaxıstan ilə əməkdaşlıq haqqında müqavilələr imzalayıb. Bundan əlavə, ABŞ, Almaniya, Çin, Yaponiya, Türkiyə, Misir, Böyük Britaniya və digər qabaqcıl ölkə kitabxanaları ilə beynəlxalq tərəfdaşlıq əlaqələrini uğurla davam etdirərək öz fondlarını daha da genişləndirir.

Şərşünaslıq İnstitutunun əməkdaşı beynəlxalq konfransda çıxış edib

AMEA-nın akademik Z.Bünyadov adına Şərşünaslıq İnstitutunun Ərəb filologiyası şöbəsinin müdiri vəzifəsini icra edən, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Xumar Ələkbərova Kolumbiyada keçirilən Beynəlxalq Latin Amerikasız Sosial və Bəşəri Elmlər konfransında iştirak edib.

Konfransda müasir dünyada müsəlman ərəb qadınların üzleşdikləri problemlərdən bəhs edən X.Ələkbərovanın "Müsəlman ərəb qadınların səsinə təmsil edən yazıçı Səlvə Bəkr" adlı məruzəsi maraqla qarşılanıb.

Şərşünas alim misirli yazıçının əsərləri əsasında bu gün əksər müsəlman qadınların ailədə, cəmiyyətdə üzleşdikləri problemləri,

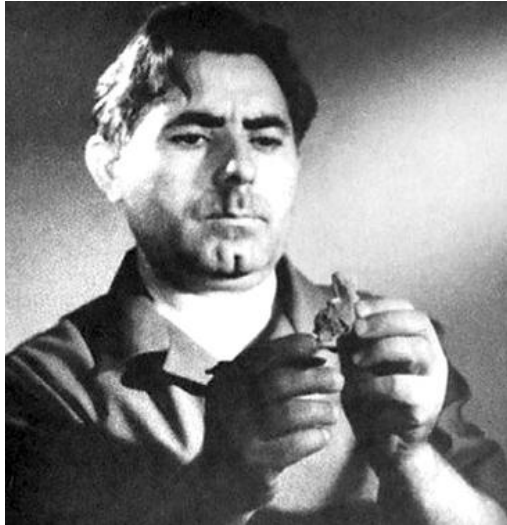

qarşılarına çəkilən süni sədləri, haqlarının tapdalanmasını konfrans iştirakçılarına diqqətinə çatdırıb.

Məruzədə misirli yazıçının bütün yaradıcılığı boyu izlənən cəmiyyəti islah etmək çağırışları xüsusi vurğulanıb.

Azərbaycan paleolit məktəbinin banisi

Arxeoloji mənbələr tarixin güzgüsüdür. Əgər yazılı mənbələri saxtalaşdırmaq mümkündürsə, arxeoloji mənbələrlə bu cür davranmaq qeyri-mümkündür. Məhz buna görə də dünya alimləri tarixin tədqiqində arxeoloji mənbələrə daha çox üstünlük verirlər. Lakin arxeoloji mənbələr bilikli, geniş məlumatlı və dərin savadlı arxeoloq əlinə düşəndə daha böyük elmi əhəmiyyət kəsb edir, tarixi həqiqətlər necə varsa, eləcə ortaya qoyulur. Arxeoloji mənbələr, tarixi abidələr savadsız, naşı tədqiqatçı-arxeoloq əlinə düşüb, elmi-dəyərini itirir, ona görə də yüz illər boyu toxunulmaz şəkildə, torpaq altında qalsa yaxşıdır... Bu fikirləri özünə əsas meyər hesab edən Məmmədli Hüseyinovun 2022-ci il aprelin 3-də 100 yaşını tamam olur.

Məmmədli Murad oğlu Hüseyinov Azərbaycan paleolit məktəbinin banisi, dünya şöhrətli Azıx paleolit düşərgəsinin ilk tədqiqatçısıdır. Onun apardıdığı arxeoloji kəşfiyyat və tədqiqat işləri nəticəsində Azərbaycan ərazisində qədim insan düşərgələrinin mövcudluğunun tarixi 1,2 milyon ildən artıq olduğunu sübuta yetirmişdir. Məhz buna görə də o, Azərbaycan arxeologiyası elminin patriarxı hesab olunur. Məmmədli Hüseyinov 1922-ci il aprelin 3-də Qazax rayonunun Mollacəfərli kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirən kimi hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1941-1945-ci illərin qanlı döyüşlərindən keçən M.Hüseyinov sağ-salamat doğma Vətəne qayıtmışdır.

Məmmədli Hüseyinov 1946-cı ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinə qəbul olunmuşdur. 1951-ci ildə universiteti bitirərək Azərbaycan Tarixi Muzeyində əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

Hələ universitetdə oxuyarkən Məmmədli Hüseyinovun əsas arzusu Azərbaycan ərazisini qarış-qarış gəzib daş dövrü abidələrini müəyyən etməkdən ibarət olmuşdur. Məhz bu məqsədlə o, 1953-cü ilin noyabr ayında görkəmli paleolitşünas alim, professor S.N.Zamyatinin ilə birlikdə Azərbaycanın Şamaxı, Mərzə və Qazax rayonları ərazisində daş dövrü abidələrini öyrənmək məqsədi ilə arxeoloji kəşfiyyat işləri aparmışdır. Kəşfiyyat işləri zamanı ən yaxşı elmi nəticə Qazax rayonunun Damcılı düşərgəsindən əldə olunmuşdur. Düşərgədə aparılan arxeoloji kəşfiyyat qazıntısı zamanı daş dövrünün musty, mezolit və neolit mədəniyyətlərinə aid arxeoloji və paleontoloji məmulatlar aşkar olunmuşdur. Bunun nəticəsində 1881-ci ildə Tiflisdə V arxeoloji qurultayda qəbul olunmuş Azərbaycanda daş dövrü abidələrinin olmadığı haqqında qərarın əsassız olduğu elmi faktlarla sübuta yetirilmişdir.

Azərbaycan ərazisində qədim insan məskənlərinin geniş şəkildə öyrənilməsi üçün 1956-cı ildə Elmlər Akademiyasının Azərbaycan Tarixi Muzeyində M.Hüseyinovun rəhbərliyi altında paleolit arxeoloji ekspedisiyası təşkil olunmuşdur. Onun rəhbərliyi altında 1956-1958-ci illərdə Qazax rayonu ərazisində olan Damcılı mağara düşərgəsində arxeoloji qazıntı işləri aparılmış və paleolit mədəniyyətinə aid zəngin maddi-mədəniyyət nümunələri tapılmışdır. 1958-ci ildə M.Hüseyinov Qazax rayonu ərazisində kəşfiyyat işləri aparmış və Daşsalahlı musty düşərgəsini aşkar etmişdir. Daşsalahlı düşərgəsində aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı musty mədəniyyətinə aid zəngin elmi materiallar tapılmışdır.

Məmmədli müəllim 1960-cı ildə Tbilisidəki Arxeologiya, Etnoqrafiya və Tarix institutunun Elmi Şurasında "Aveydaş paleolit düşərgələri" adlı namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

M.Hüseyinovun ən böyük arzusu Qarabağ ərazisində paleolit düşərgəsi aşkar etməkdən ibarət idi. Elə bu məramla da 1960-cı ildə o, Qarabağın Quruçay və Köndələnçay sahillərində arxeoloji kəşfiyyat işləri aparmış və çoxtəbəqəli Azıx və Tağlar paleolit düşərgələrini aşkar etmişdir.

Quruçay və Köndələnçay vadilərində, həmçinin Qarabağın dağlıq hissəsində karst mağaraları olduqca zəngindir. Lakin hələlik bu diyarda ən zəngin maddi-mədəniyyət nümunələrinə malik paleolit məskənləri Azıx və Tağlar mağaralarında qeydə alınıb arxeoloji cəhətdən ən müasir elmi biliklər səviyyəsində tədqiq olunmuşdur. Çoxtəbəqəli Azıx və Tağlar paleolit düşərgələri Quruçayın sol sahilində olub, Füzuli şəhərindən 17 kilometr əralıda, Tuğ çökəkliyində yerləşir. 1960-1986-cı illərdə Azıx qədim insan düşərgəsində aparılan kompleks arxeoloji tədqiqatlar zamanı burada 10 arxeoloji təbəqə qeydə alınaraq tədqiq olunmuşdur. Elmi araşdırmalar zamanı Azıx düşərgəsinin III, V-X təbəqələrindən 9 mindən artıq daş məmulatı və ovlanmış heyvanların 900 mindən artıq sümükləri qazıtılmışdır. Qarabağ diyarında aparılan elmi tədqiqatlar zama-

ni sübuta yetirilmişdir ki, hələ çox qədim zamanlardan bu ərazidə canlı həyatın inkişafı üçün əlverişli təbii coğrafi şərait olmuşdur. Ərazidə aparılan kompleks elmi tədqiqatlar göstərmişdir ki, hələ 2,5 milyon il bundan əvvəl Quruçay vadisi müxtəlif heyvanlarla zəngin olmuşdur. Eyni zamanda Quruçay vadisi, Azıx və Tağlar düşərgələri yerləşən ərazidən qədim insanlar əmək alətləri hazırlamaq üçün xammal mənbəyi kimi istifadə etmişlər.

Azıx paleolit düşərgəsinin qədim aşel mədəniyyətinə aid VI təbəqəsinin altında yerləşən çöküntülərdə 1973-1976, 1980-82, 1984 və 1986-cı illərdə aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı ibtidai insanların hazırladığı əmək alətləri və 7 ədəd daşlaşmış heyvan sümüklərinin qalıqları və həmçinin minlərlə xırda gemiricilərin sümükləri qalıqları aşkara çıxarılmışdır. Azıx düşərgəsinin ən aşağı təbəqələrində aparılan qazıntılar zamanı 4 yeni arxeoloji təbəqə qeydə alınmış və düşərgədən qeydə alınmış təbəqələrin sayı 10-a bərabər olmuşdur. Azıx paleolit düşərgəsinin VII-X təbəqələrində aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı paleolit dövrünə aid yeni əmək alətləri tapılmışdır. Onların tədqiqi zamanı müəyyən edilmişdir ki, Cənubi Qafqaz, Yaxın Şərq və dünyanın digər paleolit düşərgələrindən belə əmək alətləri qeydə alınmamışdır. VII-X təbəqələrdən tapılmış daş məmulatının texniki-tipoloji tədqiqi zamanı yeni əmək alətləri qeyd alınmış və həmin tapıntılarına Quruçay arxeoloji mədəniyyəti adı verilmişdir.

Azıx paleolit düşərgəsinin VII-X təbəqələrində aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı tapılmış daş məmulatı içərisində əsas yeri əmək alətləri təşkil edir. Düşərgənin VII-X təbəqələrinin daş məmulatı içərisində çay daşlarından hazırlanmış kobud çapma alətləri çoxluq təşkil edir. Bununla yanaşı VII-X təbəqələrin daş məmulatı içərisində kobud əl çapaqları, kubvari alətlər, kobud qaşovlar və burma səthi yaxşı saxlanmış qəlpələr də qeydə alınmışdır. Aparılan elmi araşdırmalar zamanı müəyyən olunmuşdur ki, Azıx qədim insan düşərgələrinin VII-X təbəqələrindən tapılmış daş məmulatı texniki və tipoloji cəhətdən ayrı-ayrı təbəqələrə görə özünəməxsus cəhətləri vardır. Xüsusilə düşərgənin VII-VIII təbəqələrindən tapılmış əmək alətləri VII-X təbəqələrdən tapılmış əmək alətlərindən fərqli xüsusiyyətlərə malikdir. IX-X təbəqələrin daş məmulatı və onların içərisində qeydə alınmış alətlər daha primitiv və bəsit hazırladığı halda VII-VIII təbəqələrdən tapılmış daş məmulatı və əmək alətləri nisbətən inkişaf etmiş və ona görə də bu təbəqələrdən yeni təkmilləşmiş alətlər qeydə alınmışdır.

Azıx paleolit düşərgəsinin VII-X təbəqələrindən tapılmış daş alətlər əsasən çay daşlarından hazırlanmış və kənar hissələrdən mərkəzə doğru vurub qoparmaq üsulu ilə kobud formada hazırlanmışlar.

Çoxtəbəqəli Azıx paleolit düşərgəsinin VII-X təbəqələrindən tapılmış daş məmulatı içərisində çəkisi 2,5-3 kq ağırlığında olan 5 ədəd nəhəng, kobud çapma alətlər qeydə alınmışdır. Aparılan tədqiqatlar zamanı məlum olmuşdur ki, Azıx düşərgəsinin qədim sakinləri bu alətlərdən özlərinin gündəlik həyatında və ovculuq təsərrüfatında istifadə etmişlər.

Azıx paleolit düşərgəsinin VII-X təbəqələrindən tapılmış maddi-mədəniyyət qalıqlarının mühüm elmi əhəmiyyəti vardır. Çünki ilk dəfə olaraq həmin maddi-mədəniyyət qalıqları əsasında Azıx paleolit düşərgəsində ibtidai insanların ilk məskunlaşmasını söyləməyə zəmin yaranmışdır. Qarabağın Quruçay və Köndələnçay sahillərində aparılan kompleks tədqiqatlar zamanı müəyyən edilmişdir ki, ibtidai insanların həyatında düşərgənin yaxınlığından axan Quruçayın mühüm rolu olmuşdur. Ona görə ki, Qarabağın Quruçay vadisi ibtidai insanların əmək alətləri hazırlamaq, ovculuq və yığıcılıqla məşğul olmaları üçün xammal mənbəyinə malik olmuşdur. Xüsusilə Qarabağın Quruçay vadisində ən qədim zamanlardan etibarən Azərbaycanın ilk sa-

kinlərini əmək alətləri hazırlamaq üçün kvars, kvarsit, bazalt, çaxmaq, felzit, yaşma və digər çay daşları mövcud olmuşdur. Məhz buna görə də qədim Azıx paleolit düşərgəsinin ibtidai sakinləri daşdan əmək alətlər hazırlamaq məqsədilə təbii çay daşlarının quruçay vadisindən toplayıb istifadə etməyə başlamışlar. Düşərgənin VII-X təbəqələrindən tapılmış daş məmulatı içərisində istehsal tullantıları olduqca az miqdarda qeydə alınmışdır. Bunun əsasında demək olar ki, Azıx paleolit düşərgəsinin ən qədim sakinləri düşərgədə məskunlaşmazdan çox-çox əvvəllər Quruçay vadisində yaşamış, orada əmək alətləri hazırlamış və müəyyən vaxt keçdikdən sonra Azıx düşərgəsində məskunlaşmağa başlamışlar.

Azərbaycan alimlərinin apardıqları kompleks tədqiqatlar zamanı məlum olmuşdur ki, Qarabağın Quruçay vadisi ibtidai insanların məskunlaşması üçün zəruri olan bütün təbii nemətlərə malik olmuşdur. Məhz buna görə də Şərqi Afrikadan miqrasiya etmiş ibtidai insanlar Quruçay vadisində məskunlaşaraq çay daşlarından özlərinə əmək alətləri hazırlamış özlərinin iqtisadi tələbatını ödəmək üçün ovculuq və yığıcılıqla məşğul olmuşlar. Aparılan kompleks elmi tədqiqatlar zamanı müəyyən edilmişdir ki, Azıx paleolit düşərgəsinin VII-X təbəqələrində tapılmış daş məmulatlarının texniki-tipoloji xüsusiyyətləri, kobud çapma alətlərinin hazırlanma xüsusiyyətləri dünyanın digər paleolit düşərgəsindən tapılmış artefaktlardan fərqlənirlər. Məhz bu cəhətlərə görə VII-X təbəqələrdən tapılmış daş məmulatları əsasında yeni bir arxeoloji mədəniyyət qeydə alınmış ona quruçay arxeoloji mədəniyyəti adı verilmişdir. Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, dünyanın savadlı paleolitşünas alimləri quruçay arxeoloji mədəniyyətinə və Azıx düşərgəsindən qeydə alınmış digər arxeoloji mədəniyyətlərə aid çap olunmuş əsərlərə istinadlar edirlər.

Məmmədli müəllim 1968-ci ildə Azıx düşərgəsinin V təbəqəsində apardıdığı arxeoloji qazıntılar zamanı əmək alətləri ilə birlikdə qədim insan çənəsi tapmışdır. Professor D.Hacıyev çənə üzərində apardıdığı elmi tədqiqatlar zamanı müəyyən etmişdir ki, həmin çənə 350 min il bundan əvvəl burada yaşamış 30-35 yaşlı qadına məxsusdur. M.Hüseyinov Azıx düşərgəsinin ən aşağı təbəqələrində apardıdığı arxeoloji qazıntılar zamanı mühüm elmi əhəmiyyətə malik maddi mədəniyyət nümunələri aşkar etmişdir. Aşağı təbəqələrin daş məmulatı arasında 2-3 kiloluq nəhəng kobud çapma alətlər diqqəti cəlb edir. Hələlik ölkəmizin ərazisində olan paleolit düşərgələrindən belə alətlər qeydə alınmamışdır. Həmin əmək alətlərini Azıx tipli kobud çapma alətlər adlandırmaq olar.

Kompleks elmi tədqiqatlar zamanı müəyyən olunmuşdur ki, Azıx qədim insan düşərgəsində Quruçay mədəniyyəti dövrü uzunmüddətli inkişafdan sonra qədim aşel mədəniyyəti ilə əvəz olunmuşdur. Məmmədli Hüseyinovun rəhbərliyi altında aparılan tədqiqatlar zamanı respublika ərazisində zəngin paleolit düşərgələri aşkar olunmuş və nəticədə Azərbaycan paleolit məktəbi yaradılmışdır.

M.Hüseyinovun 1985-ci ilin oktyabr ayında Kiyev şəhərində "Azərbaycanın qədim paleoliti" adlı doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək tarix elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə almışdır. 1987-ci ildə ona professor elmi adı verilmişdir. 1971-1994-cü illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu Daş dövrü arxeologiyası şöbəsinə rəhbərlik etmişdir. Eyni zamanda, Məmmədli müəllim Bakı Dövlət Universitetində dərs demiş və 1976-1993-cü illərdə tarix fakültəsində təşkil olunmuş Arxeologiya və Etnoqrafiya kafedrasının müdiri olmuşdur.

Professor M.Hüseyinov beynəlxalq elmi konfranslarda Moskva, Leningrad, Kiyev, Tbilisi və digər şəhərlərdə dəfələrlə elmi məruzələr edərək Azərbaycan ərazisində qeydə alınmış paleolit düşərgələrinin arxeoloji mədəniyyətlərinin xarakterik xüsusiyyətlərini ətraflı şərhləmişdir.

Professor M.Hüseyinov 6 kitab və 100-dən artıq elmi əsərin müəllifidir. Məmmədli müəllim yaradıcılığının ən məhsuldar bir vaxtında - 1994-cü il iyulun 5-də vəfat etmişdir. Lakin onun yaratdığı Azərbaycan paleolit məktəbinin məzunu bu gün də professor M.Hüseyinovun xatirəsinə əziz tutur, arzularını həyata keçirmək yolunda uğurlu tədqiqat işləri aparırlar. Təsədüfi deyildir ki, həmin məktəbin nailiyyətlərini Avropada və dünyanın digər ölkələrində yüksək qiymətləndirirlər. Elə bu sətilərin müəllifinin 2001-2005-ci illərdə Beynəlxalq İNTAS-2000 proqramı üzrə Avropa alimləri ilə birgə apardıdığı elmi tədqiqat işləri nəticəsində əldə olunmuş elmi nailiyyətlər də dediklərimizə əyani sübutdur.

Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrinin paleolitşünas alimləri Məmmədli Hüseyinovun yaratdığı paleolit məktəbinin çap etdiyi əsərlərə istinad edirlər.

Əsədulla CƏFƏROV
tarix elmləri doktoru, professor

Geokoloji problemlərin həlli yollarına dair görüş

AMEA-nın Neft və Qaz İnstitutunun baş direktorunun elmi məsləhətçisi, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü, g.-m.e.d., professor Vaqif Kərimovun, icraçı direktor, g.-m.e.d., professor Vaqif Qurbanovun, şöbə müdürü f.-r.e.d. Ədalət Həsənov və Fəxrəddin Kərimovun iştirakı ilə görüş keçirilib.

Görüş zamanı institutun elmi təmatik planında mühüm yer alan neft-qaz yataqlarının modeləşdirilməsi imkanlarından və geokoloji problemlərin həlli yollarından danışılıb. Həmçinin təbii və texnogen mənbələrdən atmosfərə atılan metan, karbon dioksid, azot dioksid qazlarının iqlim dəyişməsinə təsirinə tədqiqi, atmosferin dekarbonizasiyası, tutulan qazların neft-qaz yataqlarının işlənməsində istifadəsi, qaz anbarlarının yaradılması və s. kimi məsələlər müzakirə olunub.

Tarix Muzeyində XIX əsrin sonuna aid "Ərçiman" xalçası qorunur

AMEA-nın Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin Etnoqrafiya fondunda Şirvan xalçaçılıq məktəbinə aid olan "Ərçiman" xalçası qorunur.

"Ərçiman" xalçası XIX əsrin sonunda Xızıda toxunub. Xalça üzərində təsvir olunan süjeti və ornamentləri ilə nadir sənət əsəri təsiri bağışlayır. Oxşarı hələ ki məlum olmayan bu xalçanın qədim çeşnidən toxunan süjeti başqa xalçalarda təkrar olunmayıb. Xalçadakı süjet və naxışlar bütövlükdə xalqımızın ailə məişəti ilə bağlı adət-ənənələrini, mifik dünya-görüşünü özündə əks etdirir. Mütəxəssislərin fikrincə, onun üzərində qırıq xətlərlə qədim türklərin insanlara ilahi qüvvə bəxş edən xoşniyyət ilahəsi Humayın təsviri verilib. Bu hər iki təsvirin arasında olan sonsuzluq işarəsinin alt hissəsində körpə təsvirinə bənzər təsvirin toxunmasından da görünür. Digər bir məqam isə Humayın təsvirinin xalçanın haşiyələrində toxunmuş butalarda olduğu kimi nurla əhatə edilməsidir. Butanın belə işıqsaçan, yeni nurlu formasına çox nadir hallarda rast gəlinir. Xalçanın mərkəzi qədim türklərdə ailə birliyinə ifadə edən andlaşmanı, qardaşlaşmanı bildirən "and damğası" ilə haşiyələnilib. Bu da təsadüfi olmayıb, onun hansısa əhd-peymanla bağlı olduğunu ifadə edir.

Azərbaycanda xalça sənətinin tarixi eramızdan xeyli əvvəllərə gedib çıxır. Arxeoloji qazıntılar zamanı xalçaçılıqda işlədilər, eramızdan əvvəl IV-III yüzilliklərə aid alətlərin və boyaq maddələrinin izlərinin aşkar olunması bunu təsdiq edir.

“Beşbarmaq” arxeoloji ekspedisiyasının 2021-ci ildəki tədqiqatlarının yekununa dair təqdimat

AMEA-nın Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunda “Beşbarmaq” arxeoloji ekspedisiyasının 2021-ci il tədqiqatlarının yekununa dair təqdimat keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 8 iyun 2020-ci il tarixli Sərəncamı ilə “Beşbarmaq dağı” Dövlət Tarix-Mədəniyyət və Təbiət Qoruğu yaradılmış və idarə edilməsi Dövlət Turizm Agentliyinə həvalə olunmuşdur. Sərəncamın icrasına dair Dövlət Turizm Agentliyi və Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutu arasında müqavilə imzalanmış, Qoruq ərazisində arxeoloji tədqiqatlara başlanmışdır.

Dövlət Turizm Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə t.ü.f.d., dosent Səfər Aşurov və elmi işçi Sevinc Hüseynov

novanın rəhbərlik etdiyi “Beşbarmaq” arxeoloji ekspedisiyası tərəfindən Qoruq ərazisində aparılmış tədqiqatların əsas məqsədi Beşbarmaq qalasının, onun yaxınlığında yerləşən qəbiristanlığın, müdafiə səddinin, digər tikililərin memarlıq xüsusiyyətlərini, dövrünü müəyyənləşdirmək, bölgənin gələcək turizm perspektivləri üçün təkliflər hazırlamaq olub.

Təqdimat mərasimində çıxış edən dosent S.Aşurov və Sevinc Hüseynova bildirdilər ki, arxeoloji qazıntılarla Beşbarmaq qalasının birinci terrasında qala divarları, 4 qala bürcü və 13 ev, ikinci terrasda isə qala divarı, 1 qala bürcü və 4 evin qalıqları təmizlənib.

Dördüncü planda olan tikililər sal qaya parçaları ilə hörülüb. Məlum olub ki, 3x4 m ölçülərində olan tikililərin alt hissəsində, 4 qatdan sonra antiseymik tədbir kimi divarın peri-

metri boyu tirlər düzülüb. Otaqların bir divarına bitişik oval formada kürsü qurulub. Kürsünün içəri hissədən qaralıb. Əldə edilmiş arxeoloji materiallar əsasən orta əsrlərə aiddir.

2021-ci ilin ən mühüm nəticəsi birinci terrasda Erkən Tunc dövrü - Kür-Araz mədəniyyətinə aid maddi-mədəniyyət qalıqlarının tapılmasıdır. Bu təbəqədə Kür-Araz mədəniyyətinin Azərbaycanın şimal-şərq bölgələri üçün xarakterik lokal variantına məxsus saxsı qab qalıqları, daş əmək alətləri, daş büt əldə edilib. Bütün bunlar təsdiq edir ki, hələ e.ə. III minillikdən Beşbarmaq dağı bölgədə məskunlaşmış əhəlinin sityayış yeri - ibadətqah olub. Abidədə tədqiqatların davam etdirilməsi Azərbaycanın qədim tarixinin bir sıra problemlərinin həllinə yardımçı olacaqdır.

İnstitutun baş direktoru, professor Abbas Seyidov çıxışında vurğulayıb ki, Beşbarmaq dağında arxeoloji tədqiqatlar səmərəli olub. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanın bir neçə bölgəsində qədim ziyarətqahlardan sonrakı dövrlərdə də inanc yeri kimi istifadə olunması təcrübəsinə rast gəlinir.

Tədbirdə t.ü.f.d., dosent Bəhlul İbrahimli çıxış edərək tədqiqatlar haqqında fikirlərini bölüşüb.

Sonda tədqiqatların bu il də davam etdirilməsinə dair rəylər söylənilib.

Azərbaycan xalçalarında oğuz damğaları və tarixi mənalar kəsb edən rəmzlər

Azərbaycan xalçaları piktografik və ideografik nümunələrlə zəngin informasiya xəzinəsidir. Xalçalarda toxunan hər damğanın, hər rəngin, hər işarənin xüsusi mənası vardır. Xüsusilə “Kitabi-Dədə Qorqud” boylarının “dili ilə” ifadə olunan rəmzlər və ideografik mənalar kəsb edən rəmzlər olduqca maraqlıdır, oğuzların tarixinə dair bəzi məlumatların öyrənilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edən informasiya topludur. Azərbaycanda və Anadoluda toxunan xalçalardakı damğa və rəmzlər özünəməxsus mənalar kəsb edən tarixi faktlardır.

Qarabağ xalçası. 1900-cü il Fahrettin Işık kolleksiyası

əhəmiyyətini, köç edən boyaların cəsarət və hünərini simvolizə edir.

Türk xalqlarına məxsus qədim yaşayış məskənlərində xeyli ayaq quruluşunda qabların tapılması onu göstərir ki, “ayaq”larda şərab içmək oğuzların olduqca qədim ənənələrindən biri olmuşdur. “İçib-içib Ulaş oğlu Salur Qazanın alnına şərabin istisi çıxdı” sözlərindən isə məlum olur ki, məclisdə “sürülən” bu ayaqlarda tək bir nəfər yox, bir neçə nəfər şərab içmiş, yeni ayaqlar əldən-ələ ötürülmüş, içilən qablar dostluğu və qardaşlığı ifadə etmişdir.

Bəhs edilən xalçada “baş tərəfdə” toxunan ayaqlar hər iki boyun qardaşlığını, birliyini, bərabərliyini simvolizə etməklə yanaşı, süfrə açmağın, əhd-pəhman bağlamağın, qonaqpərvərliyin bir rəmzi kimi qəbul edilə bilər.

Əfşar boyunun damğasının mərkəzində, Bəgdüz boyunun damğasının isə kənarlar boyu təsvir edilməsi bu məclisin Əfşar obasında qurulmasını, ayaq təsvirlərinin üzərində kökü bir-birinə bitişik iki çiçək təsviri isə hər iki boyun nümayəndələrinin eyni anadan doğulmuş kimi eyni kökə, eyni göbəyə (eyni anaya bağlı), yəni qardaş(qarındaş) kimi ifadə edilməsinin rəmzi ifadəsidir.

Azərbaycanda toxunan belə xalçalar Əfşar və Bəgdüz boylarının qardaşlığını ifadə etməklə yanaşı oğuzların tarixinin öyrənilməsi baxımından olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edən nadir sənət inciləri-yun kitabələrdir.

Kamal GÜLMALIYEV
“Əlinçəqala” Tarix-Mədəniyyət Muzeyinin direktoru

M.Hüseynov xalça sənətini “mənavi tarixini xal-xalça toxuyaraq əsrlərdən əsrlərə ötürən bir xalqın əvəzsiz və tükənməz sərvəti” adlandırmışdır.

R.Tağıyeva isə Şimali Azərbaycan xalçaçılıq məktəbinin nəaliyyətlərini xüsusilə diqqətəlayiq hesab etmişdir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan xalçaları oğuzların bəşər mədəniyyətinə bəxş etdikləri nadir sənətkarlıq nümunələrinin genetik bilgi zənciridir. Bu sənətkarlıq inciləri “türklərin estetik anlayışının, onların zövqlərinin ruh dərinliyinin göstəricisi kimi qəbul olunur.

Şəkildəki xalçada təsvir edilən göllərdə Bəgdüz və Əfşar boyunun damğaları yer almışdır. Əfşar boyunun damğasının üst hissəsində isə qarşı-qarşıya iki ədəd “ayaq” təsviri toxunmuşdur.

Mənalı ömrün fəlsəfəsi

Mən bir alim, tədqiqatçı, filof, nəhayət AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun direktoru, fəlsəfə elmləri doktoru, professor İlham Məmmədzadə haqqında yazıram. Azərbaycanda fəlsəfənin, fəlsəfi metodologiyasının inkişafında İlham müəllimin böyük rolu vardır.

Hörmətli professor 1975-ci ildə Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin fəlsəfə fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. 1980-ci ildə Moskvada fəlsəfə üzrə fəlsəfi doktorluğunu müdafiə etmiş, 1990-cı ildə isə fəlsəfə elmləri doktoru adını almışdır. İlham müəllim fəlsəfinin etika sahəsi ilə məşğul olmuşdur. Lakin o təkcə bu sahə ilə yox, həmçinin digər sahələrdə də ciddi tədqiqat işləri aparmış və aparmaqdadır. Onun rus dilində “Политика и мораль” (1988), “Гражданское общество и национальная идеология: философия политического процесса в Азербайджане” (1995), “Введение в этику” (2004) kitabları nəşr edilmişdir. O bu kitablarında xaricdə və ölkəmizdə fəlsəfə tarixi, etika və politologiya sahəsindəki problemləri geniş şəkildə işıqlandırır. Eyni zamanda alimin məqalələrində fəlsəfənin bu günü və gələcəyi haqqında mühüm məsələlər öz əksini tapmışdır. İlham müəllim “О философии современные подходы, тенденции и перспективы” (2011), kitabında Azərbaycan fəlsəfəsinin inkişafı üçün alim və filosofların nə etməli olduğunu irəli sürür. O göstərir ki, cəmiyyətimizin modernləşməsi, mədəniyyətimizin keçmiş, bu günü və gələcəyi arasındakı əlaqələrin qorunub saxlanması üçün filosoflar öz fəaliyyətlərini daha da artırmalıdırlar. İlham müəllim yazır ki, “Dəyərlərimizin yad ünsürlərdən qorunaraq gənc nəsə çatdırılması biz filosofların ümde vəzifəsi olmalıdır”.

İlham müəllim eyni zamanda “Философы России XIX-XX столетий” (M., изд-во “Академической проект”, 2002, под ред. П.В. Алексеева) ensiklopediyasının hazırlanmasında böyük rol oynamışdır.

Alim daim axtarışdadır. Onun yaradıcılıq yolu geniş və hərtərəfidir. Belə ki, görkəmli filosof fəlsəfənin müxtəlif sahələrinə müraciət edir. Onun 2017-ci ildə çapdan çıxmış “Mədəniyyətlərin qarşılıqlı təsir fəlsəfəsi və Almanların Cənubi Qafqazda məskunlaşması” kitabı geniş oxucu kütləsi tərəfindən hörmətlə qarşılanmışdır. Belə ki, 160 səhifəlik bu kitabda İlham müəllim tarixi faktlara, arxiv materiallarına müraciət edərək, geniş tədqiqat işi aparmışdır. Filosof müqəddimə, dörd fəsil və ayrı-ayrı paragraflardan ibarət olan bu kitabında Azərbaycanda identiklik və mədəniyyətlərin qarşılıqlı təsir fəlsəfəsi məsələlərini geniş şəkildə tədqiq etmişdir. Bu fəsildə alim Azərbaycan və alman filosoflarının identikliyə münasibətini, Azərbaycan mədəniyyətini, bu mədəniyyətin digər xalqların mədəniyyəti ilə qarşılıqlı surətdə inkişafını tədqiq edir. Alim eyni zamanda almanların Cənubi Qafqazda, həmçinin Azərbaycanda məskunlaşmaları haqqında maraqlı faktlar aşkar etmişdir. Filosof bu kitabda həmçinin görkəmli tarixi şəxsiyyətlərin haqqında da maraqlı məlumatlar vermişdir. Kitabda İlham müəllim həmçinin alman mədəniyyəti, onun tarixi kökləri haqqında şəkillərlə birlikdə tədqiqatçılar üçün mühüm arxiv materiallarını təqdi edir. Bu kitabda biz tədqiqatçılar almanlar haqqında bilmədiklərimizlə tanış oluruq.

Biz yuxarıda qeyd etdik ki, görkəmli alim, filosof təkcə etika ilə yox, eyni zamanda mədəniyyətin fəlsəfi problemlərinə də aid bir sıra məqalələr o cümlədən, “Bir daha fəlsəfə haqqında: Müasir yanaşmalar. Təmayüllər. Perspektivlər”, “Həsən bəy Zərdabının maarifçilik ideyaları və maraifçiliyin fəlsəfəsi” kitabları və s. Azərbaycanda və xarici ölkələrdə nəşr etdirərək tədqiqatçılar tərəfindən rəğbətə qarşılanmışdır. Ümumiyyətlə, qeyd etmək lazımdır ki, alimin

yaradıcılığı rangarəngdir. Belə ki, “Multikulturalizmin dərkində bəzi təmayüllər” adlı məqaləsində İlham müəllim yazır ki, qloballaşmanın qanunauyğunluqları barədə danışıq Avropa təcrübəsinə əsaslanmaq nə dərəcədə düzgün olardı? Biz hələ bu mənada nəticə çıxarmaq üçün məsələni, qeyri Avropa mühitində bəzi sosioloji metodlardan istifadə edilməsinin nə dərəcədə düzgün olduğunu anlamaq zərurətini demirik. Adətən, müxtəlif səbəblərdən bu məsələlərə aid kifayət qədər informasiya və mətn tapılmaz. Buna misal olaraq diqqətə mədəniyyət və sosiologiya üzrə tədqiqatlarda tez-tez rast gəlinən dilemmalara cəlb etmək istərdik: Şərq-Qərb, Şimal-Cənub, Avropa-Asiya, müsəlman-xristian ələmi, katoliklər-provaslar və s. əslində bunlar özlüyündə çox geniş konkretləşdirilməli və qloballaşma dövrünün bu və ya digər regionu haqqında olduqca qeyri-dəqiq məlumat verən anlayışlardır. Məsələn, biz Azərbaycanı müstəsna olaraq yalnız müsəlman dünyasının və ya Qafqazın yaxud təkcə postsəviet məkanının bir hissəsi kimi səciyyələndirərək bununla kifayətlənən zaman öz mədəniyyətimizi “bəsitləşdiririk”.

O, hər dəfə öz çıxışlarında yeni-yeni ideyalar irəli sürür. Təsədüfi deyildir ki, XX əsrin elm korifeylərindən biri olan A.Eynşteyn əsl elm adamını belə səciyyələndirir: “Elm məbədi mürəkəb quruluşa malikdir. Buraya adamlar da, onları bura gətirən mənavi qüvvələr də müxtəlifdir. Bəziləri elmə intellektual üstünlük hissindən təsir ilə məşğul olurlar. Bu mənada elm idman kimidir, hansı sahədə isə üstünlüyün üzə çıxmasına, şöhrətə xidmət edir. Başqaları isə öz fikirlərinin məhsullarını utilitar məqsədlərə həsr edirlər. Əgər Allahın göndərdiyi mələk hər iki kateqoriyaya mənsub adamları məbəddən uzaqlaşdırsa idi, onda məbəddə kəskin surətdə boşalmış olardı. Lakin burada yenə də tək-tük adam qalmış olardı. Bunlar həmin adamlardır ki, onlarsız elm məbədi mövcud yüksəkliyə qalxa bilməzdi. Onlar maddi dünyanın cari qayğılarından uzaqlaşaraq elm məbədinə tam təmənnaş gəlmiş adamlardır”. Bəli, İlham müəllim elm məbədinə tam təmənnaş gəlmiş alimlərdəndir. Onun araşdırdığı tədqiqat işlərində hər zaman yeni fikirlərə, yeni ideyalara rast gəlirik. İnstitutun direktoru olan İlham müəllim eyni zamanda sadə, təvəzökar, xeyirxah bir insandır. Yüksək mənavi-əxlaqi keyfiyyətlərin mücəssəməsi olan hörmətli professorumuz xalqımızın mənavi dəyərlərini özündə təcəssüm etdirən görkəmli bir alim, şəxsiyyət və müdrik insandır. Heç təsədüfi deyildir ki, bir filosof demişdir: “Müdrəklik sağlam düşüncə çərçivəsində fəlsəfidir”. Bu yerdə görkəmli şairimiz Səməd Vurğunun bir şəri yadına düşdü: “Tarixdə qalacaq yalnız yarıdan”. Bəli, İlham müəllim yaradıcı alimdir. Bu gün gələcəyin elmi tədqiqatçıları olan gənclərimizin ona böyük ehtiyacı vardır. Onlar hörmətli alimdən yeni-yeni fəlsəfi əsərlərin yazılmasını səbirsizliklə gözləyirlər. Onun fəlsəfi ideyaları gələcək nəsillərə bir örnəkdir. Görkəmli bir professor demişdir: “Həyatın dibindən ideya səmasına yüksəlmək üçün yetərli ruhani enerji olmalıdır”. Bəli, bu gün İlham müəllim Allahın bəxş etdiyi bu enerji ilə elmi-tədqiqat işləri aparır. Bu yolda ona uğurlar arzulayırıq.

Firuzə ƏLİYEV
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

AMEA Yüksək Texnologiyalar Parkının ərazisində xarıbülbul çiçək açıb

AMEA Yüksək Texnologiyalar Parkının (YT Park) ərazisində Şuşanın simvolu olan, təbiətin Azərbaycana bəxş etdiyi möcüzə hesab edilən xarıbülbul çiçək açıb.

Məlum olduğu kimi, bu gülü özəl edən əsas xüsusiyyətlərdən biri onun əsasən Şuşada, Qarabağ torpağında bitməsidir. Belə bir nadir gülün texnoparkın ərazisində çiçək açması olduqca əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirilə bilər.

Xatırladaq ki, xarıbülbul nisgil, kədər, ağrı, həsrət rəmzi hesab olunur. Qədim türk əsərlərində xarıbülbul (xar olmuş, qəmli bülbul) döyüşdə ağır yaralanmış bir əsgərin son ümidi kimi simvollaşdırılır.

Otuz il sonra 44 günlük müharibə nəticəsində Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın igid oğullarının Qarabağı düşmən tapdağından azad etməsi ilə xarıbülbul də azadlığın qovuşdu. Xarıbülbulün özəməti, meğrurluğu, haqsızlığa qarşı əylməz duruşu onu əfsanədən qələbə simvoluna çevirdi.

Tarix Muzeyinin dəyərli inciləri sırasına yeni qızıl baş bəzəyi daxil olub

Xalqımızın mədəni irsinin toplanması, qorunması və təbliğini prioritet vəzifə kimi qarşıya qoyan Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi geyim mədəniyyətimizin ayrı-ayrı növlərindən ibarət çox zəngin kolleksiyaya malikdir və həmin kolleksiyanın mütəmadi olaraq zənginləşdirilməsinə xüsusi diqqət və qayğı göstərir. Bu məqsədlə muzeyə qızıl işləməli yeni material qadın baş bəzəyi daxil olub.

Muzeyə verilən məlumata əsasən qeyd edək ki, baş bəzəyi Kərbəlayi Abbasqulu Əhmədzadəyə (1887-1962) məxsus olub. A.Əhmədzadə vaxtilə Bakıda, keçmiş Sovetskiy küçəsində (indiki Nəriman Nərimanov prospekti) həm aptek sahibi, həm də provizor-yüksək ixtisaslı aptek işçisi kimi fəaliyyət göstərmişdir.

ELAN

AMEA Neft və Qaz İnstitutu

24 may 2022-ci il tarixində AMEA-nın Neft və Qaz İnstitutunun Gənc Alim və Mütəxəssislər Şurasının təşkilatçılığı ilə Azərbaycan xalqının ümumilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 99-cu ildönümünə həsr edilən "Neft-qaz problemləri və perspektivləri" mövzusunda respublika elmi-praktiki konfransı keçiriləcək.

Konfransın elmi istiqamətləri:

- Neft və qaz geologiyası;
- Geokimya;
- Geofizika;
- Geodinamika;
- Geoekologiya;
- Hidrogeologiya;
- Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı;
- Quyu qazma texnologiyaları.

Tezislərin tərtibinə dair tələblər:

- Məqalə iki tam A4 səhifədən çox ola bilməz. Haşiyələrin ölçüsü yuxarı, aşağı, sağ və sol - 2,54 mm olmalıdır;
- Məqalənin başlığı (Roman şrifti, qalın, 12pt, hamısı böyük hərflə, mərkəzləşdirilmiş) uzunluğu 2 sətirdən çox olmamalıdır (mərkəzləşdirilmiş), başlıqdan sonra boş sətir yoxdur, müəlliflərin adları (Roman şrifti, normal, 12pt, mərkəzləşdirilmiş);
- Məqalənin əsas mətni (Roman şrifti, 12pt) həm sol, həm də sağdan bərabər olmalıdır, hər bir abzasın birinci sətiri, şəkil başlığı və istinadlar istisna olmaqla, 0,75 sm ilə girintili olmalıdır. Paraqraflar arasında boşluq / boş sətir əlavə edilməməlidir.
- Tezislər 14 may tarixinə qədər conference@ogi.az elektron adresinə göndərilməlidir.

AMEA Gəncə Bölməsi

11-12 may 2022-ci il tarixlərində AMEA-nın Gəncə Bölməsinin təşkilatçılığı ilə "Aqrosənaye tullantılarının tədqiqi və təkrar emalı" mövzusunda respublika elmi konfransı keçiriləcək.

Konfransın proqramında aşağıdakı istiqamətlər üzrə şifahi və stend məruzələrinin dinlənilməsi nəzərdə tutulur:

- Aqrosənaye tullantılarının kompleks emalı;
- Dənli və texniki bitki tullantılarının emalı;
- Aqrosənaye tullantılarından faydalı komponentlərin (boya, tanin, pektin, fenol birləşmələri) alınması;
- Şərab və şirə zavodları tullantılarının təkrar emalı.

Tezislərin tərtibatına tələblər:

- Konfransın rəsmi dili - Azərbaycan, rus və ingilis;
- Materiallar konfransın elmi istiqamətlərinə uyğun olaraq tərtib edilməlidir;
- Həcmi 1-5 səhifə, Times New Roman 12 şriftlə, 1 intervalla, soldan 25 mm, sağdan 15 mm, yuxarıdan 30 mm, aşağıdan 25 mm. Mətn sətirdən-sətir keçirilmədən yığılmalı, mətn daxilində olan şəkil, qrafik, cədvəllərin parametri sol və sağ kənarından 30 mm olmalıdır;
- Məruzənin adı böyük hərflərlə, qalın, şrift 12;
- Müəlliflərin adları adi hərflərlə, qalın, şrift 12;
- Elm (təhsil) müəssisəsinin adı adi hərflərlə, kursiv, şrift 12;

- Məruzəçinin e-mail ünvanı şrift 12;
- Ədəbiyyata istinadlar mətnin içərisində kvadrat mötərizədə verilməlidir;
- İstifadə olunmuş ədəbiyyatların siyahısı əlifba ardıcılığı ilə göstərilməlidir;
- Məruzəçinin adının altından xətt çəkilməlidir;
- Məruzələr 2 nüsxədə (2-ci nüsxə bütün müəlliflər tərəfindən imzalanır) və elektron variantında təqdim olunmalıdır;
- Ekspertiza aktı 1 nüsxə;
- Qeydiyyat forması 1 nüsxə.
- Materiallar müşayiət məktubu ilə birlikdə elektron nüsxədə AMEA-nın Gəncə Bölməsinin ünvanına göndərilməlidir.
- Tezislərin son göndərilmə tarixi 25 aprel 2022-ci ildir.
- Təqdim olunan məruzələr tələblərə cavab vermədiyi halda, konfransın proqramına daxil edilməyəcək. Məruzələrin məzmununa və təqdim edilən nəticələrə görə məsuliyyəti müəlliflərin özü daşıyır.

Ünvan: AMEA-nın Gəncə Bölməsi, AZ2000, Heydər Əliyev prospekti 419
Tel.: (+994 22) 256 14 31, (+994 22) 256 42 63
Faks: (+994 22) 256 58 29; E-mail: gb@science.az

AMEA Gəncə Bölməsi

17 may 2022-ci il tarixində üzvi kimya, neft kimyası və neft emalı sahəsində görkəmli alim, aşqarlar kimyasının əsasını qoymuş kimyaçı, Azərbaycan və SSRİ Dövlət mükafatları laureatı (iki dəfə), Əməkdar elm xadimi, akademik Əli Quliyevin 110 illik yubileyinə həsr olunmuş "Müasir neft kimyasının aktual problemləri" mövzusunda respublika elmi konfransı keçiriləcək.

Konfransın proqramında aşağıdakı istiqamətlər üzrə şifahi və stend məruzələrinin dinlənilməsi nəzərdə tutulur.

- Neft emalı və ağır neft qalıqlarının təkrar emalı texnologiyaları;
- Sürtkü materiallarına, yanacaqlara və xüsusi mayelərə əlavə olunan aşqarların alınması və tətbiqinin ekoloji aspektləri;
- Polimer kompozision materiallar.

Tezislərin tərtibatına tələblər:

- Konfransın rəsmi dili - Azərbaycan, rus və ingilis;
- Materiallar konfransın elmi istiqamətlərinə uyğun olaraq tərtib edilməlidir;
- Həcmi 1-3 səhifə, Times New Roman 12 şriftlə, 1 intervalla, soldan 25 mm, sağdan 15 mm, yuxarıdan 30 mm, aşağıdan 25 mm. Mətn sətirdən-sətir keçirilmədən yığılmalı, mətn daxilində olan şəkil, qrafik, cədvəllərin parametri sol və sağ kənarından 30 mm olmalıdır;

- Məruzənin adı böyük hərflərlə, qalın, şrift 12;
- Müəlliflərin adları adi hərflərlə, qalın, şrift 12;
- Elm (təhsil) müəssisəsinin adı adi hərflərlə, kursiv, şrift 12;
- Məruzəçinin e-mail ünvanı şrift 12;
- Ədəbiyyata istinadlar mətnin içərisində kvadrat mötərizədə verilməlidir;
- İstifadə olunmuş ədəbiyyatların siyahısı əlifba ardıcılığı ilə göstərilməlidir;
- Məruzəçinin adının altından xətt çəkilməlidir;
- Məruzələr 2 nüsxədə (2-ci nüsxə bütün müəlliflər tərəfindən imzalanır) və elektron variantında təqdim olunmalıdır;
- Ekspertiza aktı 1 nüsxə;
- Qeydiyyat forması 1 nüsxə.
- Materiallar müşayiət məktubu ilə birlikdə elektron nüsxədə AMEA-nın Gəncə Bölməsinin ünvanına göndərilməlidir.
- Tezislərin son göndərilmə tarixi 25 aprel 2022-ci ildir.
- Təqdim olunan məruzələr tələblərə cavab vermədiyi halda, konfransın proqramına daxil edilməyəcək. Məruzələrin məzmununa və təqdim edilən nəticələrə görə məsuliyyəti müəlliflərin özü daşıyır.

Ünvan: AMEA-nın Gəncə Bölməsi, AZ2000, Heydər Əliyev prospekti 419
Tel.: (+994 22) 256 14 31, (+994 22) 256 42 63
Faks: (+994 22) 256 58 29; E-mail: gb@science.az

MÜSABİQƏ

AMEA Biofizika İnstitutu

AMEA Biofizika İnstitutu vakant yerləri tutmaq üçün müsabiqə elan edir.

Aşağıdakı laboratoriyalar üzrə vakant vəzifələr:

Biomolekulların strukturu, dinamikası və funksiyası laboratoriyasında:

Elmi işçi - 2 yer

Molekulyar və hüceyrə biokimyası laboratoriyasında:

Aparıcı elmi işçi - 1 yer

Elmi işçi - 1 yer

Kiçik elmi işçi - 2 yer

İntegrativ biologiya laboratoriyasında:

Aparıcı elmi işçi - 1 yer

Böyük elmi işçi - 2 yer

Elmi işçi - 2 yer

Kiçik elmi işçi - 2 yer

AMEA Biofizika İnstitutunda elan olunmuş vakant 13 ştatı, aparıcı elmi işçi, böyük elmi işçi, elmi işçi və kiçik elmi işçi vəzifələrini tutmaq üçün 14 iyun 2022-ci il tarixində institutun Elmi Şurasının iclasında müsabiqə keçiriləcəkdir. Sənədlər 15.04.2022-ci il tarixindən 15.05.2022-ci il tarixinədək qəbul ediləcəkdir.

Müsabiqədə elmi işçi vəzifəsi üzrə böyük təcrübəsi olan tam təhsilli (magistr diplomu və ya fəlsəfə doktoru diplomu olan) işçilər iştirak edə bilərlər.

Sənədlər institutun (AZ-1141, Bakı ş., Z.Xəlilov küç., 117) elmi katibinin iş otağında (209 sayılı otaq) elmi katib Florida Mehraliyeva tərəfindən qəbul ediləcəkdir.

Əlaqə telefonu: 432-6714,
E-poçt: bi_musabiqe@mail.ru

Redaksiya heyəti:

Arif Həşimov, İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev, Adil Qəribov, Fikrət Əliyev, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Qəzet "Elm" qəzetinin redaksiyasında yığılır və "CBS" nəşriyyatında çap olunur.

Tiraj: 2000

НАУКА

Сила в науке...

Низами Гянджеви

ELM

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

Азәрбајҹан Милли Елмляр Академийасы Рәуәсәт Неүәтнин органы

№ 12 (1322)

Пятница, 15 апреля 2022 года

Газета выходит с 1984 года

В рамках инновационных программ

Развитие научных знаний в Азербайджане опирается на древние и богатые традиции

Открывая встречу с молодыми учеными (председателями советов молодых ученых и специалистов научных учреждений и организаций НАНА), исполняющий обязанности президента Академии наук, академик Ариф Гашимов проинформировал присутствующих об аналогичных мероприятиях, состоявшихся ранее.

На этих встречах были обсуждены предстоящие задачи, нацеленные на обеспечение устойчивого развития науки в Азербайджане. На основе озвученных им предложений Президиум НАНА принял соответствующее постановление, которое уже вступило в силу.

Как отметил академик Гашимов, развитие научных знаний в Азербайджане опирается на древние и богатые традиции. В советские годы наша страна была одним из научных центров, где велись исследования в области нефти, газа, химии и т.д., достижения отечественной науки всегда очень высоко ценились.

Взять инициативу в свои руки

"За истекший период, - заявил он, - азербайджанскими учеными были созданы многочисленные научные школы и подготовлены кадры, внесшие весомый вклад в развитие общества. Отметив, что и в настоящее время в НАНА сконцентрирован сильный кадровый потенциал, и.о. президента академии подчеркнул важность сохранения и развития научных школ и кадрового потенциала за счет перспективной современной молодежи.

Подчеркнув, что сегодня ощущается большая потребность в расширении научных работ прикладного характера, академик Гашимов добавил, что результаты исследований необходимо применять в различных отраслях промышленности, сельского хозяйства, эко-

номики и призвал молодых ученых взять в свои руки инициативу в этой сфере, быть активными в проведении прикладных исследований.

Выступивший следом председатель Совета молодых ученых и специалистов НАНА, доктор философии по химии Эльмир Бабаев рассказал о проблемах, с которыми сталкиваются молодые кадры в ходе научной и научно-организационной деятельности, и для повышения интереса к науке и поощрения молодежи предложил учредить ежегодную премию академии для стимулирования молодых кадров, отличившихся в научной и научно-организационной деятельности.

Коснувшись грантовых проектов, он отметил, что сегодня молодые ученые принимают активное участие в грантовых программах Фонда развития науки при Президенте Азербайджанской Республики, Научного фонда ГНКАР и Фонда молодежи Азербайджана, однако участие в международных грантовых проектах по-прежнему находится не на должном уровне. Решение проблемы в данной сфере он видит в регулярном проведении просветительских семинаров при организационной поддержке Научно-организационного управления и отдела международного научного сотрудничества аппарата Президиума НАНА.

Расширить самофинансирование

После этого глава организации молодых ученых озвучил свои предложения, нацеленные на расширение международных связей молодежи за счет научных конференций, симпозиумов и программ по прохождению практики, а также на выявление молодежи, имеющей потенциал, на ранних стадиях, развитие научных и научно-организационных

способностей молодых кадров, их подготовку на ответственные посты, развитие науки в регионах для уравнивания социальной среды и т.д.

На мероприятии также выступили председатель Совета молодых ученых и специалистов (СМУС) Института дендрологии Сона Гулузаде, председатели СМУС Института информационных технологий Айсан Фараджова, Национального музея азербайджанской литературы имени Низами Гянджеви Дильбар Гусейнова, Республиканского центра сейсмологической службы Афаг Агазаде, институтов математики и механики, доктор философии по механике Пярвиз Мусеибли, физики, доктор философии по физике Бехбуд Ибрагимов, востоковедения имени академика З.Бунятова, доктор философии по философии Эльнур Мустафаев и секретарь СМУС Института генетических ресурсов Жаля Насибова, которые озвучили свои предложения и рассказали о существующих проблемах.

Предложения молодых исследователей касались расширения возможностей самофинансирования посредством использования современного оборудования, проведения встреч в школах и лицеях, выявления талантливых кадров и их направления в науку, реализации просветительских мероприятий в сфере сейсмологии в региональных школах, увеличения числа местных организаций, предоставляющих гранты.

При поддержке европейских структур

К числу первоочередных задач были отнесены и привлечение молодежи при поддержке Академии англоязычных педагогов для подготовки к экзаменам по иностранному языку для поступления в докторантуру, и оказание помощи сотрудникам НАНА при оплате экзаменов в докторантуру, которые проводит Государственный экзаменационный центр, а также включение арабского и персидского языков в список вступительных экзаменов в докторантуру и диссертантуру по иностранному языку, отправку молодых ученых за рубеж для прохождения практики, подготовку кадров в области эпиграфики и т.д.

Говоря о выдвинутых предложениях, заведующая отделом международного научного сотрудничества аппарата Президиума НАНА, доктор философии по биологии Эмира Алирзаева сообщила, что для прохождения молодыми кадрами практики за рубежом существует много программ, информация о них ежемесячно рассылается в научные учреждения и организации академии. Кроме того, она отметила, что в настоящее время широкие возможности открывают программы Исламского банка развития (ИБР), и уже несколько молодых сотрудников НАНА обучаются при поддержке этой структуры в докторантуре и постдокторантуре. "По инициативе соответствующих государственных структур рабочие места и заработные платы молодых кадров, уехавших в зарубежные страны учиться в докторантуре, будут сохранены", - заключила специалист и подробно рассказала об исследовательской и инновационной программе Европейской комиссии "Горизонт Европа". "За рубежом, - подчеркнула она, - с большим интересом относятся к исследованиям азербайджанских ученых, которые, войдя в международный консорциум, смогут вести в рамках этой европейской программы совместные с зарубежными коллегами исследования в сфере нефти и газа, наук о Земле, фольклористики, востоковедения".

(продолжение на стр. 14)

Привет из далекой Дубны

стр. 14 ⇨

Подготовка к Teknofest идет полным ходом

стр. 14 ⇨

Дружить библиотеками

стр. 16 ⇨

"Искренне желаю успехов бакинцам!"

стр. 16 ⇨

В рамках инновационных программ

Развитие научных знаний в Азербайджане опирается на древние и богатые традиции

(начало на стр. 13)

Предложение учредить в НАНА Молодежный инновационный центр или Молодежный центр совершенствования для претворения в жизнь выдвинутых предложений, совместного использования оборудования и проведения молодыми учеными совместных исследований выдвинул руководитель Научно-организационного управления аппарата президиума, доктор философии по физике, доцент Рустам Рустамов.

Подводя итог мероприятию, в заключение выступил академик Ариф Гашимов. Он рекомендовал обобщить озвученные предложения и представить их президиуму, особо отметив, что подобные встречи с молодыми учеными будут проводиться регулярно.

Задача - сохранить научный потенциал

До встречи с молодыми учеными академик Гашимов во второй раз встретился с учеными Отделения общественных наук (ООН). Встреча проходила в Институте востоковедения имени академика З.Буниятова, в ней принимали участие генеральные и исполнительные директора, ученые секретари научных учреждений ООН.

Открывая мероприятие вступительным словом, исполняющий обязанности президента НАНА сообщил, что на основе предложений, выдвинутых во время встреч с научной общественностью шести отделений НАНА, 1 апреля 2022 года президиум принял постановление "Об усовершенствовании структуры научных отделений и аппарата

Президиума НАНА", и что выдвинутые предложения и указанное постановление сыграют важную роль в оптимизации управления и структуры академии в последующие годы, а также в сохранении научного потенциала и расширении научных достижений.

В ходе встречи выступили и.о. вице-президента НАНА, генеральный директор Института востоковедения, академик Говхар Бахшалиева, генеральные директора институтов истории науки, доктор исторических наук, профессор Марьям Сеидбейли, археологии, этнографии и антропологии, доктор исторических наук, профессор Аббас Сеидов, экономики, доктор экономических наук, профессор Назим Иманов, исполнительные директора института права и прав человека, доктор философии по экономике Фуад Гусейнов, философии и социологии, доктор исторических наук Эйнулла Мадатли.

Ученые выдвинули свои предложения по таким вопросам, как оценивание труда талантливых кадров, создание Музея науки, восстановление региональных центров Института археологии, этнографии и антропологии, совершенствование механизма финансирования археологических экспедиций, а также самофинансирования научных журналов, формирование в Академии наук лаборатории для проведения спектрального анализа с целью определения химического состава веществ, а также скоординированное с Государственным комитетом по работе с диаспорой расширение связей с проживающими за рубежом азербайджанскими учеными, организация совместных с ними мероприятий и т.д.

Поддерживая связь с соотечественниками

В заключение, как всегда, выступил академик Гашимов, который сообщил, что в соответствии с распоряжением главы государства об обеспечении координации в области инновационного развития в Азербайджанской Республике Кабинет министров утвердил "Правила использования исследователями исследовательской инфраструктуры, находящейся в собственности государства или созданной за счет государственных средств". По его словам, в президиуме планируется провести встречу при участии соответствующих специалистов, чтобы обсудить возможности, предоставляемые указанными документами, и определить, какие исследования можно проводить в Азербайджане при использовании имеющегося оборудования.

Он также отметил, что в Общем собрании НАНА, проведение которого запланировано на 27 апреля, примут участие и проживающие за рубежом азербайджанские ученые, и подчеркнул, что в рамках собрания состоится итоговое мероприятие, посвященное 27 марта - Дню науки, в ходе которого наши соотечественники, прибывшие из различных стран мира, смогут ознакомиться с условиями, созданными в Азербайджане для науки.

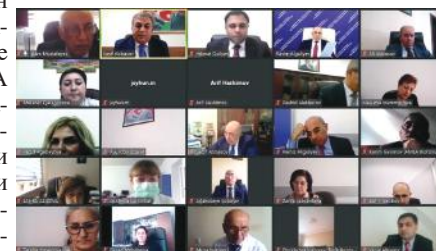
Выступившая на мероприятии доцент Эмира Алирзаева сообщила, что для налаживания научных связей с нашими соотечественниками, которые работают в престижных научных и образовательных центрах мира, и целенаправленного использования их научного потенциала и богатого опыта, Президиум академии принял в 2020 году постановление о создании в НАНА Ассоциации ученых азербайджанского происхождения, работающих за рубежом. Она отметила, что в настоящее время сектор по работе с научной диаспорой отдела международного научного сотрудничества поддерживает тесную связь почти с сотней проживающих за рубежом ученых-азербайджанцев и совместно с отделом информации аппарата президиума реализует важные мероприятия, нацеленные на пропаганду научных достижений наших соотечественников.

Подготовка к Teknofest идет полным ходом

Азербайджан открывает для ученых широкие инновационные возможности

Открывая очередное онлайн-совещание, посвященное участию научных учреждений НАНА в выставке, которая пройдет в рамках Фестиваля авиации, космоса и технологий Teknofest- Азербайджан в конце мая текущего года, академик Ариф Гашимов сообщил, что совещание посвящено мониторингу первичных проектов предложений, представленных академией для выставки, и обсуждению стадии их выполнения.

Кроме того, он отметил, что проекты, которые научные учреждения НАНА планируют представить на выставке, являются важными технологическими новшествами, и подчеркнул, что демонстрация конкурентоспособной интеллектуальной технологической продукции, являющейся результатом исследований, которые велись в Академии наук на протяжении многих лет, имеет большое значение.

Действовать сообща

Более подробно о подготовительных мероприятиях рассказал вице-президент НАНА, председатель рабочей группы по участию академии на Teknofest, академик Расим Алигулиев. А именно - была налажена связь с соответствующими государственными структурами, ответственными лицами и отдельными организациями, в павильоне, выделенном для НАНА на этом престижном мероприятии в знак большого доверия к организации, Академия наук будет представлена проектами, предложенными пятью институтами Отделения физико-математических и технических наук и пятью резидентами академического Парка высоких технологий.

Кроме того, академик Алигулиев проинформировал, что рабочей группой регулярно проводятся дискуссии и мониторинги подготовительных работ, связанных, в частности, с разработкой структуры и концепции павильона НАНА на выставке, приведением его в соответствие с предъявленными требованиями, техническими параметрами павильона, отметив при этом, что необходимо ускорить выполнение этих работ, ведь продукция и проекты, представленные академией, будут демонстрироваться на выставке в течение четырех дней.

Отметив, что PR-политика НАНА в данной сфере должна проводиться адекватно происходящим в стране процессам, вице-президент добавил, что организация участия академии на высоком уровне является одной из важнейших задач, а для широкого освещения инновационной деятельности главного научного ведомства страны и его интеллектуального потенциала большое значение имеет подготовка пресс-релизов, репортажей и интервью с последующим их переводом на иностранные языки.

Таким образом, на совещании были рассмотрены важные вопросы подготовки к этому престижному научному мероприятию, получена точная картина всей подготовительной работы, а также определены материально-технические потребности, связанные с участием НАНА на выставке.

Привет из далекой Дубны

Наши ученые-физики достойно представляют азербайджанскую науку за пределами страны

Особое место в сфере международного сотрудничества НАНА занимают научные связи с Объединенным институтом ядерных исследований (ОИЯИ, Россия, Дубна). Очередное свидетельство тому - представление в Президиум академии предложений по развитию науки, поступивших от азербайджанских ученых, работающих в ОИЯИ.

Объединенный институт ядерных исследований был создан в 1956 году государственными деятелями одиннадцати государств-учредителей, включая и нашу страну. В настоящее время в число полноправных членов этого научного учреждения входят 18 стран - независимый Азербайджан вошел в их число с 1992 года, когда научно-техническое сотрудничество с ведущими международными научно-образовательными структурами, включая и Европейский центр ядерных исследований (ЦЕРН), становилось приоритетом азербайджанской науки.

Рациональные предложения

В настоящее время в ОИЯИ работает группа ученых, представляющих различные

научные и образовательные учреждения Азербайджана. Помимо проведения исследований по ряду приоритетных направлений, они активно участвуют в развитии международных связей азербайджанской науки, внимательно следят за социальными, культурными, научными и научно-организационными процессами в нашей стране. И вот недавно они подготовили и представили в Президиум НАНА предложения по укреплению взаимного сотрудничества между научными и высшими учебными заведениями нашей страны с авторитетной научной структурой России. В частности, наши исследователи предложили разработать проблемно-тематические планы научных исследований по

международному сотрудничеству в ОИЯИ в соответствии с Национальной стратегией устойчивого развития науки Азербайджанской Республики на 2022-2030 годы, определить механизм контроля полномочным представителем правительства Азербайджана за выполнением научно-исследовательской работы сотрудников, направляемых в российский научный центр, определить сроки командировок молодых ученых для осуществления краткосрочных стажировок, поддерживать внедрение экспериментальных практик, включая результаты научно-исследовательской работы азербайджанских ученых в ОИЯИ в традиционные отчеты Отделения физико-математических и технических наук НАНА.

Обеспечить свободный доступ

Не последнее место в пакете предложений от азербайджанских физиков-ядерщиков занимает и создание единой базы данных, отражающей деятельность членов азербайджанской национальной группы, работающей в российской столице, и включение в нее информации о статьях, опубликованных в периодических изданиях с высоким

импакт-фактором (Q1-Q4)), включенных в международные сводные и индексационные системы (Web of Science, Scopus и др.).

База данных, по мнению азербайджанских ученых, должна также включать в себя сведения о зарубежных и отечественных проектах и грантах, в которых они участвуют в качестве исполнителя, а также информацию о наградах/премиях за научно-исследовательскую деятельность и т.д.

Ко всем этим документам должен быть обеспечен свободный доступ. Кроме того, на основе соглашений о сотрудничестве ОИЯИ с университетами стран-участниц к обмену академическим опытом для создания эффективных условий для научных экспериментов должны быть привлечены молодые исследователи - студенты, магистры, докторанты и диссертанты.

Отметим, что во время недавней видеосвязи исполняющего обязанности главы НАНА, полномочного представителя Азербайджана в Объединенном институте ядерных исследований, академика Арифа Гашимова с представителями азербайджанской национальной группы он поблагодарил их за достойное представление азербайджанской науки за пределами страны и озвучил перспективными планами.

Армянские инсинуации и исторические факты

На претензии армян даются основательные ответы

(начало в №№ 2, 3, 4, 5)

Наконец, идеолог дашнаков Варданян признает, что комитет "хотел удостовериться в европейском вмешательстве", в то время как Папазян заявил, что "целью их восстаний было создать условия для вмешательства европейских держав во внутренние дела Османской империи". Во время каждого вооруженного восстания армянские террористические комитеты всегда пропагандировали, что европейское вмешательство будет незамедлительным. Даже члены комитета сами верили в эту пропаганду. Фактически, во время занятия Османского банка в Стамбуле армянский террорист Армен Акноми покончил жизнь самоубийством от отчаяния, не дождавсь прибытия британского флота. Таким образом, можно видеть, что причиной армянских восстаний была не нищета, не гнёт или требование реформ; скорее это был просто результат совместных усилий армянских революционных комитетов и армянской церкви совместно с западными державами и Россией для разрушения Османской империи. В ответ османы сделали то, что делали другие государства в подобных обстоятельствах, направив вооруженные силы против повстанцев, чтобы восстановить порядок, и по большей части быстро добились успеха, поскольку очень немногие из армян поддерживали или помогали повстанцам и революционным комитетам. Однако для прессы и общественности Европы, взбудораженных рассказами, распространяемыми миссионерами и самими революционными комитетами, каждое восстановление порядка османами автоматически считалось "резней" христиан, когда игнорировались тысячи убитых мусульман, а требования христиан против мусульман автоматически признавались. Во многих случаях европейские государства не только мешали османам восстановить порядок, но обеспечивали освобождение многих арестованных террористов, включая тех, кто участвовал в восстании в Зейтуне, занятии Османского банка и покушении на султана Абдулхамиду. Хотя большинство из них были высланы из Османской империи при содействии их европейских спонсоров, им не потребовалось много времени, чтобы получить поддельные паспорта и другие документы и вернуться на территорию Османской империи, чтобы возобновить террористическую деятельность. Какими бы ни были претензии армянских революционных комитетов и амбиции империалистических держав Европы, был один важный факт, который они просто не могли игнорировать. Армяне составляли очень небольшое меньшинство населения на территориях, на которые они претендовали, а именно шесть восточных районов, называемых "исторической Арменией" (Эрзурум, Битлис, Ван, Элазиз, Диярбакыр и Сивас), так называемая "Армянская Киликия" (Алеппо и Адана) и, наконец, Трабзон, имеющий выход к побережью Черного моря, также считался их территорией. Даже французская Желтая книга, которая поддерживала армянские инсинуации, свидетельствовала о том, что армяне на этих территориях составляли меньшинство:

	Общее количество населения	Армяне-григориане	% армян по отношению ко всему населению
Елазиз	69,718	12.04	578,814
Диярбакыр	471,462	79,129	16.78
Сивас	170,433	15.68	1,086,01
Эрзурум	134,967	20.90	645,702
Битлис	131,390	32.96	398,625
Ван	430,000	80,798	18.79
Адана	97,450	24.14	403,539
Халеб	37,999	3.81	995,758
Трабзон	47,200	4.50	1,047,700

Фрагмент нападения армянских дашнаков на Урмию, 1918

Один из армянских отрядов, ворвавшихся в Чёрный вторник в дома мирных жителей, уничтоживший и ограбивший их

Таким образом, даже при этих крайних претензиях армяне составляли не более трети населения провинции. Согласно энциклопедии Британника, в 1910-ом году армяне составляли всего 15 % населения в целом, что делает крайне маловероятным, что они могли бы добиться независимости в любой части Османской империи. В таком случае невозможно без большой иностранной помощи обрести независимость на Османской территории, изгнать турецкое большинство и заменить их армянскими эмигрантами.

Россия фактически использовала армян для своих целей. В пределах Османской империи независимость армян была нереальной. Русские, захватившие в течение короткого времени весь Кавказ и установившие собственный контроль над армянской и грузинской церквями, на их территориях проводили политику русификации. В силу Закона Полижения 1836 года полномочия и обязанности католикоса Эчмиадзина были ограничены и назначение его стало полномочием царя. В 1882 году все армянские газеты и школы в Российской империи были закрыты, а в 1903 году государство взяло под свое управление все доходы армянской церкви, а также армянских учреждений и школ. В то же время министр иностранных дел России Лабанов-Ростовский принял свой знаменитый лозунг "Армения без армян" Этот лозунг использовался некоторыми армянскими пропагандистами и писателями тех лет для характеристики Османского управления. Русское притеснение армян было очень тяжелым. Армянский историк Варданян рассказывает в своей книге "История армянского движения", что армяне в Османской империи были более свободны в своих традициях, религии, культуре и языке, чем армяне при русских царях".

Как пишет Эдгар Гранвиль, "Османская империя была единственным прибежищем армян от русского гнета". Целью русских было не создание независимой Армении, а использование армян для аннексии Восточной Анатолии, что и произошло во время Первой Мировой Войны.

В секретных соглашениях, заключенных между державами Антанты о разделе Османской империи, территория, которую русские пообещали армянам как автономную или независимую территорию, была

поделена между Россией и Францией без какого-либо участия армян. В то время царь ответил на протесты католикоса Эчмиадзина, что "у России нет армянской проблемы". Армянский писатель Борян сделал такой вывод: "Царская Россия никогда не была сторонником армянской автономии. Поэтому надо знать, что те армяне, которые работали на армянскую автономию, будучи агентами царя, хотели присоединить Восточную Анатолию к России".

Таким образом, годами обманывающие армян русские в результате не смогли дать армянам ничего, кроме обещаний.

ВОПРОС 5: КАКОВО ЗНАЧЕНИЕ ТЕРМИНА "ГЕНОЦИД"?

Этот термин относится к четко определенному преступлению, определение которому было дано в международной конвенции, принятой после Второй Мировой Войны: "Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказании за него", утвержденная Генеральной Ассамблеей Организации Объединенных Наций резолюцией от 9 декабря 1948 года и вступившей в силу 11 января 1951 года конвенции, которую Турция подписала и ратифицировала.

В конвенции определение преступления геноцида состоит из трех частей: с одной стороны, должна быть национальная, этническая, расовая или религиозная составляющая. Затем должны быть совершены определенные действия, перечисленные в списке конвенции. "Массовое истребление людей, насильственная передача детей из одной группы в другую и содержание людей в условиях, которые в конечном итоге приведут к их физическому уничтожению", относятся к ряду действий, перечисленных в упомянутом документе. Но третий элемент является наиболее важным: должно быть "намерение уничтожить", частично или полностью, указанную группу людей.

Это ключевое описание помогает провести грань между геноцидом и другими формами убийства, которые являются следствием других событий, таких как войны, восстания и т. д. Убийство становится геноцидом, когда скрытое или очевидное намерение физического уничтожения направлено против членов любой из

национальных, этнических, расовых или религиозных групп просто потому, что они являются членами этой группы. Понятие количества становится значимым только тогда, когда его можно воспринимать как признак такого намерения против группы людей. Вот почему, как сказал Сартр, говоря о геноциде по случаю трибунала Рассела по вьетнамской войне, необходимо объективно изучить факты, чтобы доказать, существовало ли это намерение, пусть даже неявным образом.

ВОПРОС 6: ДЕЙСТВИТЕЛЬНО ЛИ ТУРКИ ОСУЩЕСТВИЛИ ПЛАНОВЕРНУЮ И СИСТЕМАТИЧЕСКУЮ РЕЗНЮ АРМЯН В 1915-ом ГОДУ?

Начало Первой Мировой Войны и вступление в неё Османской империи 11 ноября 1914 года на стороне Германии и Австро-Венгрии против стран Антанты явилось для армянских националистов подходящим моментом. Луиза Налбандян рассказывает, что "Армянские революционные комитеты считали, что самым подходящим временем для начала всеобщего восстания для достижения своих целей было, когда Османская империя находилась в состоянии войны". Следовательно, она была менее способна противостоять внутренней атаке.

Еще до начала войны, в августе 1914 года, османское руководство встретилось с дашнаками в Эрзуруме в надежде заручиться их поддержкой усилий османских войск в случае войны. Дашнаки обещали, что если османы вступят в войну, они выполнят свой долг в османской армии как верноподданные соотечественники. Однако они не выполнили это обещание, поскольку еще до того, как эта встреча состоялась, тайный конгресс дашнаков, состоявшийся в Эрзуруме в июне 1914 года, уже решил использовать надвигающуюся войну для тотального нападения на Османское государство. Как только война была объявлена, российские армяне присоединились к русской армии, готовясь к нападению на османов. Католикос Эчмиадзина заверил российского генерал-губернатора на Кавказе Воронцова-Дашкова, что "взамен того, что Россия заставит османов провести все реформы в пользу армян, армяне без каких-либо условий поддержат российские военные действия".

Впоследствии католикос был принят в Тифлисе царем, которому он сказал, что "освобождение армян в Анатолии приведет к созданию автономной Армении, отделенной от турецкого сюзеренитета, и что это может стать возможным только под защитой России". Русские действительно намеревались использовать армян для аннексии Восточной Анатолии, но католикосу ничего не сказали об этом. Как только Россия объявила войну Османской империи, официальный орган дашнаков "Горизонт" объявил: "Армяне не колеблясь заняли свое место на стороне государств Антанты; они отдали все свои силы в распоряжение России; они также формируют добровольческие батальоны".

Комитет также приказал своим ячеекам, готовящимся к восстанию в Османской империи: "Как только русские пересекут границы и османская армия начнет отступать, вы должны восстать повсюду. Таким образом, османская армия окажется между двух огней; если османская армия выступит против русских, армянские солдаты с тыла должны покинуть свои части со своим оружием, сформировать вооруженные отряды и объединиться с русскими".

(продолжение следует)

Перевод с английского языка: академик Говхар БАХШАЛИЕВА

Важное подспорье

Грантовые проекты - серьезный материальный стимул для исследователей

В числе проектов, получивших грант Фонда развития науки (ФРН) при Президенте Азербайджана, была и работа главного научного сотрудника, руководителя лаборатории геохимии нефти Института геологии и геофизики (ИГГ) НАНА, кандидата технических и доктора физико-математических наук Галины Мартыновой.

Проект, над которым предстоит работать коллективу ученых, посвящен применению высокоинформативных аналитических технологий для изучения геологической природы бальнеологического феномена нафтеновых нефтей Азербайджана. А в лаборатории, которой руководит Галина Сергеевна, проводятся геохимические исследования нефти и флюидов современными инструментальными методами анализа, а также изучается микроэлементный состав нафтидов.

Уникальный бальнеологический феномен

Галина Мартынова - автор свыше 170 научных публикаций, в том числе - свидетельств и монографий. А круг ее научных интересов - геохимия нефти, биомаркеры, микроэлементы, наноструктуры, исследование свойств и структуры природной нефти и нефтепродуктов с позиции нанокolloидных процессов в нефти. А еще - физика полимеров, композитов, дифференциально-сканирующая калориметрия, хромато-масс-спектрометрия для анализа нефтей и флюидов.

Проект, получивший грант в 75 тысяч манатов от ФРН, был посвящен нафтеновым нефтям. Что скрывается за этим понятием - нафтеновые нефти? Галина Сергеевна поясняет: "Нафтеновые нефти распространены во всем мире достаточно широко. В стратиграфическом диапазоне отложения, содержащие залежи нафтеновых нефтей, характеризуются весьма широким возрастным диапазоном: от неогеновых до верхнепротерозойских осадочных образований. В Азербайджане они распространены по всему осадочному разрезу, почти от поверхности до глубины 3-4 тысяч метров и являются преобладающим типом нефтей. Актуальным и дискуссионным является и вопрос о геологической природе и уникальном бальнеологическом феномене нафтеновых нефтей. Поэтому детальный геохимический анализ с помощью современных инструментальных методов исследования нафтеновых нефтей Азербайджана, включая уникальную по своим бальнеологическим свойствам нефть Нафталан, несомненно, внесет ясность в геологическую природу изучаемых нефтей".

Зона разломов

Отметим, что рост добычи нефти в мире привел к истощению запасов наиболее качественных и легкодоступных нефтей, поэтому в будущем основной прирост нефтедобычи, по мнению экспертов, будут составлять трудно извлекаемые нефти (ТИН).

Наиболее примечательной среди нафтеновых нефтей Азербайджана является нафталанская, обладающая уникальными бальнеологическими свойствами. Наверно, объясняется это тем, что Нафталан расположен в пределах Арпа-Самурской зоны разломов, которая во все времена - от палеозоя до настоящего времени - была зоной активного проявления тектонических движений, проводником магматических расплавов, рудоносных растворов и сейсмичности. За что и получила название транскавказской сейсмоактивно-металлоносной зоны разломов глубокого заложения.

Интересно, что лечебной нефтью насыщена только верхняя часть геологического разреза (майкопской свиты) Нафталанского месторождения, а в нижней ее части залегает обычная по свойствам легкая нефть. Именно условия и причины формирования столь уникальной нефти уже многие годы являются объектом исследований и дискуссий ученых. "Для сравнения: стоимость одного барреля нафтеновой нефти в США превышает в 8-10 раз стоимость барреля обычной, даже самой высокосортной нефти. Использование же нафтеновых нефтей представляет большой практический интерес, так как они являются сырьем для получения моторного топлива, морозостойчивых масел с низкими температурами застывания (ниже минус 30-35 °C), а также для дорожных и строительных целей. Запасы такого сырья, как тяжелые нафтеновые нефти, по оценкам специалистов, во всем мире весьма велики и могут составить величину более 800 млрд", - говорит ученый и предлагает посмотреть лабораторию геохимии, которой она руководит вот уже десять лет.

Гранты в помощь науке

Лаборатория разместилась в трех комнатах на первом этаже ИГГ. Завлаб не без гордости демонстрирует оборудование американской фирмы PerkinElmer, которое было доставлено в 2011 году по итогам выигранного гранта на 1 млн долларов. Это - масс-спектрометр "NexION 300", хромато-масс-спектрометр "Clarus 680", инф-

ракрасный Фурье-спектрометр "Frontier", термоанализатор STA 6000, наносайзер Horiba LB 550, ультразвуковая печь SPEEDWAVE XPERT Berghof и много еще важного, актуального и современного оборудования.

В лаборатории - одиннадцать сотрудников, шесть из которых - молодые ученые - выпускники Бакинского государственного университета, Института нефти и промышленности и бакинского представительства МГУ им. Ломоносова. Знания, по мнению Мартыновой, у молодежи достаточно прочные, плюс - неплохое владение английским. Но вот зарплата оставляет желать лучшего. Вернее, большего. Не все выдерживают такие условия, бывает, что через год-другой "сбегают" в инофирмы, где платят в разы больше, или за границу, благо, за годы работы в Институте геологии и геофизики успевают овладеть навыками профессии от оператора до инженера, знают, как обрабатываются спектры, ведь в лаборатории представлены все методы анализов. Потому-то и легко им работать в западных странах. "Обидно терять молодые кадры, у нас же не школа, где обучают премудростям науки с тем, чтобы делиться потом с зарубежными коллегами. Поэтому мы и включаем молодых исследователей в наши грантовые проекты, помогающие, хоть и незначительно, но все же улучшить их материальное положение, - делится Галина Мартынова. - Кроме того, мы ведь работаем с химикатами, канцерогенами, а за вредность у нас получают, к сожалению не все сотрудники, поэтому и заинтересовываем их грантами".

Путь от мнс до завлаба

А теперь несколько слов о самом руководителе проекта. После окончания химфака АГУ и очной аспирантуры МИСИ (Московский инженерно-строительный институт), где под научным руководством трижды лауреата Государственной премии СССР, ректора этого вуза Н.А.Стрельчука, она успешно защитила кандидатскую диссертацию и сразу же пришла во ВНИИОлефин, в котором прошла путь от младшего научного сотрудника до завлабораторией физико-химических исследований. Время, в которое Галина Сергеевна работала вместе с выдающимся ученым Марком Далиным (директором всесоюзной структуры), ученый вспоминает с особой теплотой.

В 2003 году защитила докторскую диссертацию, после которой почти десять лет посвятила академическому Институту нефтехимических процессов. А после того, как в 2011 году выиграла очередной проект Фонда развития науки, ею заинтересовались в Институте геологии и геофизики НАНА. Сам директор ИГГ, академик Акиф Ализаде пригласил ее на собеседование, по результатам которого предложил возглавить новую лабораторию. Обещал поддержку и помощь с кадрами и оборудованием. Обещал и слово свое сдержал.

Галина АЛИЕВА

"Искренне желаю успехов бакинцам!"

В Фонде документальных источников Национального музея истории Азербайджана НАНА хранится ряд интересных материалов, связанных с космонавтикой. Музейные экспонаты отражают международное сотрудничество, а также программы космических полетов в бывшем СССР.

В музейную коллекцию вошли плакаты и фотографии американских астронавтов Томаса Стаффорда, Вэнса Бранда и Дональда Слейтона, а также их советских коллег - Алексея Леонова и Валерия Кубасова, совершивших 15 июля 1975 года в рамках совместного испытательного проекта США и СССР запуск космических кораблей "Аполлон" и "Союз".

Кроме того, на видном месте стенда - плакат Национального управления аэронавтики и космического пространства США, на котором отчетливо видна схема полетов двух кораблей вокруг Земли, их стартовые точки и моменты воссоединения, и крупным почерком слова Томаса Стаффорда "Искренне желаю успехов бакинцам!", написанные им на сделанной собственноручно фотографии, отражающей вид Земли из космоса.

На другом фото - наш легендарный соотечественник, генерал-лейтенант Керим Керимов приветствует в Звездном городке Берталана Фаркаши, первого венгерского космонавта, успешно завершившего полет к звездам в мае-июне 1980 г.

Дружить библиотеками

Одним из приоритетных направлений Центральной научной библиотеки (ЦНБ) НАНА является налаживание и развитие взаимодействия с библиотеками мира, а также с организациями, занимающимися развитием библиотечной работы. Яркое тому свидетельство - недавнее подписание Договора о двустороннем сотрудничестве с библиотечной им. Вроблевского Литовской академии наук.

Основу документа, который подписали главы двух библиотечных структур - профессор Мамед Алиев и Сигитас Нарбутас - составляют обмен печатными и электронными изданиями, доступ к актуальной литературе, взаимная информационная поддержка, организация книжных выставок, подготовка и развитие электронных ресурсов, реализация совместных проектов.

Отметим, что за один прошлый год библиотекой НАН Азербайджана были подписаны соглашения о плодотворном сотрудничестве с научными библиотеками России, Беларуси, Молдовы и Казахстана. Кроме того, ЦНБ успешно расширяет свои фонды, продолжая международное партнерство с библиотеками США, Германии, Китая, Японии, Турции, Египта, Великобритании и других развитых стран.

Редакционная коллегия:

Ариф Гашимов, Иса Габиббейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев, Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев, Адиль Гарибов, Фикрет Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001, ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА

e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Газета набирается в редакции и печатается в издательстве "СBS". Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000